

ΑΡΙΘΜΟΣ
ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 1080

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

	Σελίδα
Ε Ι Σ Α Γ Ω Γ Η	1
1. ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ	3
1.1. Γενικά χαρακτηριστικά της αγρ.κοινωνίας ...	3
1.2. Γενικά οικον.χαρακτηριστικά της αγρ.κοινωνίας	4
2. ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ	5
2.1. Γενικά χαρακτηριστικά της βιομηχ.κοινωνίας..	5
2.2. Οικονομικά στοιχεία της πορείας κλπ.....	5
3. ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ	7
3.1. Συνέπειες της βιομηχανικής επανάστασης.....	7
4. ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ	9
5. ΜΟΡΦΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ	11
6. ΑΠΟΦΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ	15
7. ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ	18
8. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΕΡΓΑΣ.ΣΧΕΣΕΙΣ	19
8.1. Δημόσια Διοίκηση	19
8.2. Παρακμή του έντυπου λόγου	19
8.3. Παρακμή παραδοσιακών επαγγελμάτων.....	20
9. ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΟ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ...	21
10.ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝ.ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ..	23
10.1. Η τεχν.επανάσταση επιστημονικοποιεί την ανάπτυξη	23
10.2. Η τεχν.επανάσταση δημιουργεί νέες πηγές α- νάπτυξης	23
<hr/>	
11.Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	25
12. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	28
Διάγραμμα 4.....	32
Διάγραμμα 2	33

13. ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ-ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ	34
14. Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ Η ΜΕΙΩΣΗ ΤΩΝ ΘΕΣΕΩΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	35
15. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΚΑΙ Η ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ	39
16. ΠΟΣΟΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ	41
17. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	46
17.1 Έρευνα απασχόλησης	46
17.2. Εργατικό δυναμικό	47
17.3. Παρουσίαση στοιχείων και ενδεικτικός παράγων	47
α) Ομάδες ηλικιών κλ.π.....	48
β) Κατάσταση απασχόλησης του ατόμου 14 ετών και άνω	48
γ) Διάρθρωση εργατικού δυναμικού.....	49
δ) Επίπεδο εκπαίδευσης εργατικού δυναμικού	49
ε) Απασχολούμενοι κατά ομάδες ατομ.επαγγελμ.	50
στ) Απασχολούμενοι κατά θέση στο επάγγελμα	50
ζ) Θέση στο επάγγελμα κατά κατηγορία οικονομικής δραστηριότητας	51
η) Επίπεδο εκπαίδευσης κατά κατηγορία οικον. δραστηριότητας	53
θ) Η ανεργία κατά φύλο και διάρκεια	53
ι) Ενέργειες για ανεύρεση εργασίας	54
ια) Λόγοι που ζητούν εργασία	55
ιβ) Δελτίο κίνησης αγοράς εργασίας	56
Πίνακες	58
18. ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΚΑΙ Η ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	70
18.1. Ανάγκη για νέες τεχνολογίες και η ανεργία... ..	70
18.2. Τα Συνδικάτα και η τεχνολογική ανεργία	71
19. ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	73
20. ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΒΙΟΜ/ΚΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ	75

21. ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ-ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	77
22. Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ	79
22.1 Η Ελληνική βιομηχανία σε μεταβατική φάση ...	82
22.2. Ο Τομέας πληροφορίας στην Ελλάδα	83
α) Οι βιομηχανίες παραγωγής πληροφ. προϊόντων	83
β) Οι φορείς παραγωγής πληροφορίας	83
γ) Οι υπηρεσίες πληροφορικής υποστήριξης...	84
δ) Οι υπηρεσίες επεξεργασίας και μετάδοσης πληροφορίας	86
ε) Οι υπηρεσίες διανομής και Επικοινωνίας της Πληροφορίας	86
στ) Οι λειτουργίες ελέγχου και επεξεργασίας πληροφορίας	87
ζ) Το εμπόριο πληροφορικών προϊόντων.....	87
22.3. Οι επιπτώσεις του τομέα πληροφορίας στους άλλους τομείς	88
23. ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ	90
23.1. Στρατηγική της μη-παρέμβασης	90
23.2. Στρατηγικές παρεμβάσεις	90
23.3. Παρέμβαση στην πλευρά της πληροφορικής με την συνδρομή των πολυεθνικών	91
23.4. Οι στρατηγικές ανάπτυξης του τομέα πληροφ.	91
24. Η ΕΝΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΣΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΟΙΚ/ΣΥΣΤΗΜΑ	93
25. ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΚΑΘΟΡΙΣΜΕΝΩΝ ΣΤΟΧΩΝ	96
26. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΙ ΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ ΚΑΙ Η ΕΝΤΑΣΗ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.....	98
27. ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΕΝΑΣ ΝΕΟΣ ΚΥΡΙΑΡΧΟΣ ΤΡΟΠΟΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	100
28. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	102
29. ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΓΟΡΑ	105
29.1. Η Ελληνική αγορά πληροφορικής, προσφορά- ζήτηση	106

Πίνακας	108
30. ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ ΜΕ ΤΟ ΚΛΕΙΔΙ ΣΤΟ ΧΕΡΙ	109
30.1. Η αγορά πληροφορικής	109
30.2. Με το κλειδί στο χέρι	111
ΠΙΝΑΚΑΣ	112
31. ΜΟΠ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	113
31.1. Η υλοποίηση	114
31.2. Το αδιέξοδο	115
31.3. Η λύση	115
31.4. Η ιδιωτική πρωτοβουλία	117
32. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	118
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ - ΕΡΕΥΝΑ	120
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ	120
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ	121
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ	122
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	124.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το φαινόμενο που ονομάζεται "Πληροφορική Επανάσταση" βρίσκεται σε εξέλιξη διεθνώς. Το να μελετήσει κανείς κάτι που μεταβάλλεται διαρκώς είναι αρκετά δύσκολο όταν γνωρίζουμε μάλιστα ότι η πληροφορική επανάσταση θα έχει επιπτώσεις μεγαλύτερες από τη Βιομηχανική Επανάσταση.

Με την Πτυχιακή Εργασία μου δόθηκε η ευκαιρία να ασχοληθώ με το συγκεκριμένο θέμα και προσπάθησα να συγκεντρώσω όσα περισσότερα στοιχεία μπορούσα για να το εξετάσω.

Θεώρησα σκόπιμο να κάνω μια μικρή αναφορά στην αγροτική και βιομηχανική κοινωνία αναφέροντας τα χαρακτηριστικά και οικονομικά γνωρίσματά τους για να περάσουμε στη Βιομηχανική Επανάσταση και τις συνέπειές της, που κατόπιν θα ακολουθήσει η Τεχνολογική Επανάσταση, θα δούμε τις επιπτώσεις της τεχνολογικής επανάστασης στον τρόπο ζωής και τις εργασιακές σχέσεις για να δώσει την σκυτάλη στην πληροφορική και τις επιπτώσεις που προκάλεσε η εμφάνισή της, τις προσπάθειες που γίνονται για την εφαρμογή της πληροφορικής σε όλους τους τομείς και που όλα θα γίνουν πραγματικότητα αν η Ελλάδα δεν χάσει τα κονδύλια από την ΕΟΚ και ειδικότερα μέσω των Μ.Ο.Π.

Τελειώνοντας αυτή τη μικρή εισαγωγή στην πτυχιακή μου εργασία θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την καθηγήτριά μου Πήττα Μαρία που μου έδωσε την ευκαιρία να διαπραγματευθώ αυτό το θέμα

Επίσης ευχαριστώ τήν ίδια για την επίβλεψη της στην εργασία μου αυτή καθώς επίσης για τις συμβουλές και την πολύτιμη βοήθεια που μου πρόσφερε να φέρω σε πέρας την ολοκλήρωση αυτής της Πτυχιακής μου Εργασίας.

Επίσης ευχαριστώ όσους μου συμπαραστάθηκαν και με βοήθησαν στο έργο μου αυτό, καθώς και τους καθηγητές μου για την μετάδοση των γνώσεων μέσα σε αυτά τα χρόνια των σπουδών μου στα Τ. Ε. Ι.

Θα ήθελα την εργασία μου αυτή να την αφιερώσω σ' αυτούς που τόσα θυσιάσαν για μένα, με σεβασμό, εκτίμηση και πολλή Αγάπη:

ΣΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ ΜΟΥ

ΠΑΤΡΑ : 1991

1. ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Ο αγροτικός τύπος της κοινωνίας υπήρξε ο κυρίαρχος για χιλιετηρίδες, συγκεκριμένα μέχρι τη διαμόρφωση της βιομηχανικής κοινωνίας στους νεώτερους χρόνους.

Θα αναλύσω τον Ευρωπαϊκό τύπο αγροτικής κοινωνίας, επειδή οι εξελίξεις στο Δυτικοευρωπαϊκό χώρο στάθηκαν αποφασιστικές για την πορεία ολοκλήρωσης της ανθρωπότητας προς την τεχνολογική κοινωνία της εποχής μας.

1.1. Γενικά χαρακτηριστικά της αγροτικής κοινωνίας:

Οι κοινότητες αυτές παρουσιάζουν τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

1. Η οργάνωση των ανθρώπων σε κοινότητες, δηλ. σε μικρές οικιστικές μονάδες.
2. Σχετική αυτονομία της κοινότητας απέναντι στην ευρύτερη κοινωνία όπου ανήκει και η οποία ανέχεται την ύπαρξη πολλών διαφορετικών κοινοτήτων.
3. Η οικιστική μονάδα που έχει σημαντική θέση στην οργάνωση της οικονομικής ζωής της κοινότητας.
4. Σχετική οικονομική αυτάρκεια της αγροτικής κοινότητας που δεν διαφοροποιεί παραγωγή και κατανάλωση, αλλά και συγχρόνως έχει σχέση με την αγορά και επομένως με την οικονομία της όλης κοινωνίας.
5. Οι εσωτερικές σχέσεις των μελών της κοινότητας βασίζονται στην αλληλογωφία και διατηρούν χαλαρές και περιορισμένες σχέσεις με τις γειτονικές κοινότητες.
6. Οι Προεστοί έχουν μια καθοριστική λειτουργία σαν μεσάζοντες μεταξύ κοινότητας και της ευρύτερης κοινωνίας.

1.2. Γενικά οικονομικά χαρακτηριστικά της αγροτικής κοινωνίας:

1. Τα μέσα παραγωγής (γη και εργαλεία) και τη δική τους εργασία, τα ελέγχουν και ανταλλάσσουν την εργασία τους και τα προϊόντα τους με προϊόντα ή υπηρεσίες άλλων αντίστοιχα με τα δικά τους.
 2. Το περίσσευμα των προϊόντων τους (υπερπροϊόν) που δεν καταναλώνεται από τους παραγωγούς ανταλλάσσεται κατευθείαν μεταξύ ομάζων ή ατόμων ή μοιράζεται σε κοινωνικές ομάδες που δεν καλλιεργούν αλλά που παράγουν άλλα προϊόντα ή υπηρεσίες.
 3. Η αγροτική κοινότητα συνήθως δεν παράγει όλα όσα της χρειάζονται για να ζήσει. Τις περισσότερες φορές προμηθεύονται ρούχα, σκεύη, εργαλεία, ανταλλάσσοντας τα προϊόντα της.
 4. Ο αγρότης-καλλιεργητής βρίσκεται συνήθως σε σχέση εξάρτησης από κάποια εξουσία που εισπράττει πρόσοδο (ενοίκιο) από αυτόν για τη χρήση γης.
 5. Παράλληλα σε μια οικονομία που στηρίζεται στην ικανοποίηση των αναγκών των καλλιεργητών και στην καταβολή του υπερπροϊόντος στο γαιοκτήμονα, ή και στο κράτος λειτουργεί και ελεύθερη αγορά. Αυτό το φαινόμενο οι ιστορικοί αποκαλούν αναγκα-αναγκαστικό εκχρηματιστικό της οικονομίας, που με την σειρά του οδηγεί στην ανάπτυξη του εμπορίου των πόλεων. Τα παραπάνω αναφέρονται στο 14ο και 15ο αιώνα που δημιουργήθηκε η αγροτική κοινωνία φεουδαρχικού τύπου στην Ευρώπη.
 6. Η εκχρηματισμένη οικονομία αναπτύσσεται πολύ νωρίς και ειδικότερα σε πολή-κράτη (Βενετία, Γένοβα κλπ.).
-

2. ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ:

Η γέννηση της βιομηχανικής κοινωνίας είναι προϊόν μιας μακρίας διαδικασίας, που διήρκεσε αιώνες και άρχισε με την επανεμφάνιση και την αναζωπύρωση της ζωής των πόλεων στο Μεσαίωνα και συγκεκριμένα από το 10ο, 11ο και 12ο αιώνα μ.Χ. Η περίοδος αυτή χαρακτηρίζεται από τον πλήρη σχεδόν εξαγροτισμό της οικονομίας όπου ίσχυε η αρχή της αυτάρκειας.

2.1. Γενικά χαρακτηριστικά της βιομηχανικής κοινωνίας:

1. Δημιουργείται μια νέα τρίτη τάξη παραγωγών (βιοτέχνες) και εμπόρων εκτός από τις δύο προϋπάρχουσες, των φεουδαρχών και των αγροτών.
2. Ισχυροποιούνται οι πόλεις ως ανεξάρτητα και αυτόνομα πολιτικοδιοικητικά κέντρα, που επηρεάζουν πλέον αποφασιστικά τις εξελίξεις στη Δυτική Ευρώπη.
3. Αναπτύσσεται με γοργούς ρυθμούς ο εκχρηματισμός της οικονομίας και αλλάζουν βαθμιαία οι οικονομικές σχέσεις.
4. Εμφανίζεται για πρώτη φορά σε κλίμακα υπολογίσιμη η μισθωτή εργασία, δηλαδή ο εξαρτημένος μισθωτός εργάτης.

2.2. Οικονομικά στοιχεία της πορείας προς την βιομ. ολοκλήρωση:

1. Ο προκαπιταλιστικός τύπος αστού δεν επενδύει τα κέρδη του αλλά τα χρησιμοποιεί για να ανεβάσει το βιωτικό του επίπεδο και ξοδεύει τα κέρδη για να ανέβει κοινωνικά ή για τη σωτηρία της ψυχής του.
2. Σε αντίθεση ο καπιταλιστικός τύπος αστού είναι πρωταρχικά επενδυτής. Στοχεύει στο κέρδος με σκοπό να το μεταβάλλει σε μέσο παραγωγής (κτίρια, εγκαταστάσεις, μηχανήματα, αργότερα εργαλεία). Τα πάντα -χρήμα, χρόνος, προσπάθεια- κατευθύνονται στην παραγωγή, στη συσσώρευση (επένδυση) σε παραγωγικά μέσα. Ο αστός αυτού του τύπου δημιουργεί ένα νέο ανθρώπινο πρότυπο,

τον άνθρωπο της οικονομίας (HOMOECONOMICUS) που ζει για να εργάζεται και να παράγει, δεν εργάζεται απλά για να ζει. Πρόκειται για κάτι το πρωτοφανές στη μέχρι τότε ιστορία της ανθρωπότητας, που ενεργοποιεί την ανθρώπινη δραστηριότητα προς μια και μόνη κατεύθυνση: την Οικονομία.

3. Ο εντασσόμενος στην παραγωγή (αγρότης ή ελεύθερος βιοτέχνης) γίνεται εξαρτημένος μισθωτός εργάτης.
 4. Τα μέσα παραγωγής (εργαλεία) δεν ανήκουν πλέον στον εργαζόμενο αλλά ανήκουν στον εργοδότη του.
 5. Η σχέση του εργαζόμενου με τον εργοδότη δεν στηρίζεται σε προσωπική σχέση εξάρτησης, αλλά σε σύμβαση εργασίας.
 6. Η παραγωγική διαδικασία κατανέμεται σε επιμέρους διαδικασίες και κάθε εργαζόμενος παράγει ένα τμήμα του προϊόντος, όχι το σύνολο, όπως γινόταν με τον ελεύθερο βιοτέχνη. Έτσι έχουμε κάθετη αύξηση του παραγωγικού αποτελέσματος με την ίδια εργατική δύναμη, άρα πτώση του κόστους ανά μονάδα παραγόμενου προϊόντος.
 7. Ο εργάτης είναι πλέον συλλογικός και όχι ατομικός παραγωγός γιατί μετέχει σε μια συλλογική παραγωγική διαδικασία.
 8. Δημιουργείται ταχύτατα η δευτερογενής παραγωγή (μεταποίηση) στις πόλεις ή σε κάθε νεοσύστατο κέντρο ανάπτυξης στην ύπαιθρο.
-

3. Η ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ :

Η εισαγωγή της μηχανής στην παραγωγή είναι εκείνη που προκάλεσε τη Βιομηχανική Επανάσταση, που σημειώνεται στην Αγγλία μεταξύ του 1780 και 1820 και συμπαρασύρει διαδοχικά στη δύνη της ολόκληρο τον κόσμο με μεγαλύτερη ανάπτυξη στις χώρες της Δύσης. Με τη Βιομηχανική Επανάσταση κυριολεκτικά ανατρέπονται οι προϋφιστάμενες οικονομικές και κατ'επέκταση κοινωνικές και πολιτικές δομές.

3.1. Συνέπειες της Βιομηχανικής Επανάστασης:

1. Για πρώτη φορά στην ιστορία της ανθρωπότητας οι φυσικοί συντελεστές της παραγωγής -έδαφος και εργασία- μπαίνουν σε δεύτερη σε σχέση με "κατασκευασμένο" συντελεστή , παραγωγή. Δηλαδή τον πρώτο ρόλο παίζουν οι μηχανές που είναι ένα κεφάλαιο.
2. Το επενδυμένο βιομηχανικό κεφάλαιο, τα μέσα παραγωγής αυξάνουν τεράστια το παραγωγικό δυναμικό και συνδέεται έτσι η οικονομία με την τεχνολογία.
3. Το κεφάλαιο ενοποιεί τη διάσπαρτη παραγωγή σε γιγαντιαίες συγκεντρωτικές διαδικασίες και επιφέρει την παγκοσμιοποίηση της αγοράς.
4. Το κεφάλαιο είναι πρωταρχικά ο κύριος διαμορφωτικός συντελεστής των παραγωγικών σχέσεων. Δηλαδή του συστήματος εκείνου των οικονομικών σχέσεων που βασίζονται στην ατομική ιδιοκτησία των μέσων της παραγωγής από το ένα μέρος και την εξαρτημένη μισθωτή εργασία από το άλλο.
5. Η απορρόφηση του συνεχούς αυξανόμενου όγκου της παραγωγής είχε αποτέλεσμα να σημειώνονται αλληπάλληλες οικονομικές κρίσεις με αποκορύφωση την κρίση του 1929-1930.
6. Μετά την κρίση 1929-1930 το κράτος αναγκάζεται να αναλάβει συνεχώς διευρυνόμενες οικονομικές δραστηριότητες και

να παρεμβαίνει διαρθρωτικά στις οικονομικές διαδικασίες, γεγονός που δεν συμβιβάζεται με τις αρχές του ελεύθερου ανταγωνισμού και τις ιδιωτικές πρωτοβουλίες. Έχουμε δηλαδή κρατική παρέμβαση που σκοπό έχει:

- α. Άμβλυση των ταξικών συγκρούσεων.
- β. Διατήρηση της οικονομικής ισορροπίας.
- γ. Αποφυγή οικονομικών κρίσεων.

Η βασική οργανωτική αρχή της Βιομηχανικής Οικονομίας στάθηκε η ελευθερία των συναλλαγών. Καθιερώνεται η ελευθερία των συμβάσεων, η ελεύθερη λειτουργία της αγοράς στη βάση της ατομικής πρωτοβουλίας, δηλαδή ο αποκλεισμός κρατικών δεσμεύσεων και παρεμβάσεων οποιουδήποτε τύπου στην οικονομική διαδικασία. Το αξίωμα αυτό, που τηρήθηκε κατά κανόνα μετά την κρίση του 1929-1930 έχει παραβιαστεί και ανατραπεί σε πολύ μεγάλο βαθμό.

4. ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Τεχνολογία είναι συστηματική εφαρμογή επιστημονικών ή άλλων οργανωμένων γνώσεων σε πρακτικά καθήκοντα. Η σπουδαιότερη συνέπεια της τεχνολογίας τουλάχιστον στον οικονομικό τομέα, αποτελεί η υποχρεωτική διαίρεση και υποδιαίρεση κάθε καθήκοντος στα συστατικά του στοιχεία. Μόνο έτσι μπορεί να κατορθωθεί η οργανωμένη γνώση να επιδράσει θετικά στην απόδοση.

Όλες σχεδόν οι εκδηλώσεις της τεχνολογικής προόδου, και η όλη μορφή της σύγχρονης βιομηχανίας, απορρέουν από την ανάγκη για μερισμό και καταμερισμό των καθηκόντων καθώς και από την ανάγκη να εφαρμοστούν οι γνώσεις μας αυτές και στα τελευταία καθήκοντα.

Όσο η τεχνολογία γίνεται περίπλοκη, τόσο περισσότερο αυστηρά δεσμεύεται ο παραγωγός να διαθέσει το χρόνο και το χρήμα του για την τέλεση ενός και μόνου συγκεκριμένου καθήκοντος. Γι' αυτό το λόγο χρειάζεται ακριβέστερος, προσδιορισμός του καθήκοντος αυτού πριν τον μερισμό και τον καταμερισμό του στα συστατικά του στοιχεία. Η πραγματοποίηση των τμημάτων αυτών του καθήκοντος επιβάλλει τη χρήση γνώσεων και εξοπλισμό που μπορεί να εφαρμοστούν μόνο για τη συγκεκριμένη αυτή πράξη όπως την προσδιορίσαμε. Μεταβολή του καθήκοντος μας αναγκάζει να βρούμε νέες γνώσεις και νέο εξοπλισμό. Η τεχνολογία επιβάλλει τη χρήση ειδικευμένου προσωπικού. Αυτό είναι αυτονόητο γιατί απαιτούνται οργανωμένες γνώσεις και αυτές μπορούν να εφαρμοστούν μόνο από όσους τις διαθέτουν. Απαιτήσεις όμως σε ~~ότι αφορά το έμπυχο-υλικό, δεν έχει μόνο η τεχνολογία.~~ Και ο προγραμματισμός προϋποθέτει σχετικά ανώτερο αναπτυγμένο επίπεδο ειδίκευσης. Η πρόβλεψη του μέλλοντος από όλες τις όψεις του, και ο προγραμματισμός της κατάλληλης δράσης δεν απαιτούν βέβαια αναγκαστικά μεγάλα επιστημονικά εφόδια, αλλά προϋποθέτουν ικανότητα για οργάνωση και αξιοποίηση πληροφοριών

ή τουλάχιστον τη δυνατότητα διαισθητικής αντίδρασης σε κάθε εμπειρία συναφή. Τα όσα είπαμε παραπάνω δεν σημαίνουν αναγκαστικά ότι σήμερα χρειάζονται πρόσωπα με ανώτερα προσόντα, αλλά μια λιγότερο τεχνολογικά ανεπτυγμένη εποχή.

Αναπόφευκτο επακόλουθο της ειδίκευσης είναι η οργάνωση χάρη σρε αυτή την οργάνωση, η εργασία των ειδικών καταλήγει σε ένα ολοκληρωμένο αποτέλεσμα. Όταν οι ειδικότητες είναι πολλές ο συντονισμός αποτελεί το μεγαλύτερο έργο της. Τόσο περίπλοκο γίνεται το έργο της οργάνωσης των ειδικών, -ώστε να απαιτούνται οι υπηρεσίες στελεχών ειδικευμένων στα οργανωτικά.

Σε συνθήκες προχωρημένης τεχνολογίας απορρέει ανάγκη προγραμματισμού. Τα καθήκοντα πρέπει να εκτελούνται κατά τρόπο που να είναι θετικός, όχι κατά τη στιγμή της εκτέλεσής τους αλλά στη μελλοντική εκείνη στιγμή, όταν θα έχουν εκτελεστεί άλλα παράλληλα και συναφή καθήκοντα και θα έχει έτσι ολοκληρωθεί το συνολικό έργο. Πρέπει επίσης να έχουν ληφθεί μέτρα ώστε να προληφθούν, να αντιμετωπισθούν ή να εξουδετερωθούν οι επιπτώσεις από ενδεχόμενες δυσμενείς εξελίξεις έτσι ώστε τελικά να γίνουν πραγματικότητα οι αρχικές προβλέψεις. Η λέξη τεχνολογία συνδιάζεται συνήθως με τη χρήση μηχανών πράγμα φυσικό, αφού η χρήση μηχανών είναι η πλέον ψτυπητή εκδήλωση της τεχνολογίας. Η ανάγκη κατασκευής νέων μηχανών επιβάλλει την επένδυση πρόσθετων κεφαλαίων, το ίδιο συμβαίνει και με τις δημιουργίες των εξοπλισμών.

5. ΜΟΡΦΕΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ :

Η τεχνολογία περιλαμβάνει τα μέσα παραγωγής, τις ενσωματωμένες γνώσεις, το σύνολο των μεθόδων και διαδικασιών που χρησιμοποιούνται για την αξιοποίηση των φυσικών πόρων, την κατασκευή προϊόντων και την παροχή υπηρεσιών. Με την τεχνολογική εξέλιξη και πρόοδο ανεξαρτοποιείται ο άνθρωπος από τα άμεσα δεδομένα της φύσης, εκτείνεται η κυριαρχία του πάνω στη φύση, μεγαλώνει η αποδοτικότητα και βελτιώνονται οι συνθήκες εργασίας και διαβίωσης των ανθρώπων. Η τεχνολογική πρόοδος είναι σχετική όταν πρόκειται, για τη μεταφορά και εισαγωγή τεχνολογίας από τη μια χώρα στην άλλη. Στην περίπτωση αυτή η τεχνολογία αναπτύσσεται μόνο στη δεύτερη χώρα. Είναι απόλυτη η τεχνολογική πρόοδος όταν πρόκειται για ανακάλυψη, ευφεύρεση και εισαγωγή μιας νέας τεχνολογίας, σε παγκόσμια κλίμακα, που επιφέρει ανύψωση του παγκόσμιου τεχνολογικού επιπέδου σε υψηλότερο από μέχρι τώρα επίπεδο. Η τεχνολογική πρόοδος μπορεί να έχει εξελικτικό ή επαναστατικό χαρακτήρα. Οι εξελικτικές φάσεις χαρακτηρίζονται από βραδύρυθμες ποσοτικές αλλαγές ενώ οι επαναστατικές φάσεις από ποιοτικές αλματώδεις αλλαγές.

Στη σύγχρονη εποχή υπάρχουν βασικά δυο ιστορικές φάσεις επαναστατικής αλλαγής της τεχνολογίας.

α. Η φάση της Βιομηχανικής Επανάστασης και

β. Η φάση της νέας τεχνολογικής επανάστασης.

Η τεχνολογία που υπάρχει σήμερα στην Ελλάδα και γενικότερα στον κόσμο, είναι μικτή τεχνολογία με την έννοια ότι αποτελείται τουλάχιστον από τρεις μορφές ή βαθμίδες ανάπτυξης. Τη χειρωνακτική τεχνολογία (που στηρίζεται στα χειρωνακτικά εργαλεία) είναι ακόμα πλατιά διαδομένη, ιδιαίτερα στην αγροτική οικονομία, στις υπηρεσίες και σε ορισμένους βιομηχανικούς-βιοτεχνικούς κλάδους.

- Οι μηχανές αποτελούν την πιο πλατιά διαδεδομένη μορφή τεχνολογίας.

Η αυτοματοποίηση είναι διαδεδομένη προς το παρόν σε περιορισμένη κλίμακα, αλλά αποτελεί την πιο δυναμικά ανεπτυγμένη νέα τεχνολογία.

Η Ελλάδα, μαζί με τις άλλες χώρες της Νότιας Ευρώπης, της Ανατολικής Ευρώπης και του Τρίτου Κόσμου, έχασε την ιστορική φάση της Βιομηχανικής Επανάστασης, συνδέθηκε με τις διαδικασίες της με μια χρονική καθυστέρηση ενός περίπου αιώνα. Το γεγονός αυτό συνέβαλε σε μια καθυστέρηση του κοινωνικού εκπαιδευτικού, πολιτιστικού και τεχνολογικού εκσυγχρονισμού. Ιδιαίτερα αισθητή ήταν η καθυστέρηση στον τομέα της τεχνικής επαγγελματικής Εκπαίδευσης. Η Ελλάδα και οι άλλες χώρες που έχουν μεσαίο επίπεδο ανάπτυξης, καθώς και οι αναπτυσσόμενες χώρες, προσπαθούν να ολοκληρώσουν τις διαδικασίες της Βιομηχανικής Επανάστασης σε μια ιστορική φάση που ο αναπτυγμένος κόσμος περνάει στη φάση της τεχνολογικής Επανάστασης.

Η ουσία της τεχνολογικής Επανάστασης έγκειται στην ποιοτική αλλαγή της δομής των παραγωγικών δυνάμεων και του τρόπου εργασίας με βάση τη μετατροπή της επιστήμης σε καθοριστικό συντελεστή της τεχνολογικής προόδου και της παραγωγής, πράγμα που μεταβάλλει ριζικά τη σχέση ανθρώπου και φύσης και συνεπάγεται το μετασχηματισμό της κοινωνικής διάρθρωσης και του τρόπου ζωής.

Οι παλαιότερες εκδηλώσεις της Τεχνολογικής Επανάστασης είναι: Αλματώδης ανάπτυξη της Επιστήμης και η μετατροπή της σε άμεση παραγωγική δύναμη.

Η διάδοση της αυτοματοποίησης των ηλεκτρονικών υπολογιστών, της μικροηλεκτρονικής, της πληροφορικής, των συγχρόνων μέσων τηλεπικοινωνίας του ελέγχου κ.λ.π.

Η υποκατάσταση των μη ανανεώσιμων πρώτων υλών με καινούργιες πρώτες ύλες που αποσκοπούν στην εύρεση νέων πηγών ενέργειας.

Η γρήγορη ποσοτική και ποιοτική αλλαγή των γνώσεων του ανθρώπου, της διάρθρωσης του εργατικού δυναμικού, της θέ-

σης του ανθρώπου στην κοινωνία, στον μικρόκοσμο και μακρόκοσμο.

Η πλατειά διάδοση της μικροηλεκτρονικής και γενικότερα των επιτευγμάτων της Τεχνολογικής Επανάστασης που μπορεί να αλλάξει ριζικά το χαρακτήρα της παραγωγής, της εργασίας, της παιδείας, του τρόπου ζωής.

Η τεχνολογική Επανάσταση άρχισε να αναπτύσσεται στα μέσα του 20ου αιώνα, αλλά, διαδίδεται πλατύτερα στις δεκαετίες 1960-1980 και θα ολοκληρωθεί στον επόμενο αιώνα. Γι' αυτό σαν μακρόχρονη παγκοσμιοϊστορική διαδικασία ασκεί επίδραση στην ανάπτυξη όχι μόνον βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα, αλλά και μακροπρόθεσμα.

Η έννοια "Τεχνολογική Επανάσταση" ακούγεται τώρα παντού. Τόσο η θεωρητική όσο και η πολιτική φιλολογία αλλά και η δημοσιογραφία χρησιμοποιούν πληθωριστικά αυτή τη λέξη. Πρόκειται σίγουρα για την εμφάνιση ενός νέου όρου που οφείλεται σε συγκεκριμένα γεγονότα. Αναμφίβολα βρισκόμαστε σε μια περίοδο όπου η επιστημονικοτεχνική επανάσταση σαν σύνολο γνώσεων, μεθόδων, διαδικασίας και μηχανών απαιτεί να παίξει επικύριο ρόλο στη διαμόρφωση της οικονομικής ανάπτυξης των χωρών, στους ρυθμούς αύξησης της παραγωγής και της παραγωγικότητας, στη δομή των παραγωγικών σχέσεων, στη διαμόρφωση νέων σχέσεων εργασίας και στον επηρεασμό της ανθρώπινης συνείδησης και νοοτροπίας σε επίπεδο πολιτικό, πολιτιστικό, εργασιακό, τρόπου ζωής και συνηθειών.

Βρισκόμαστε σε μια περίοδο παρατεταμένης και ολόπλευρης. Στον οικονομικό τομέα η κρίση εκπορεύεται από τον ~~καπιταλισμό και έχει διεθνείς επιπτώσεις.~~ ~~Έτσι στη Δύση οδηγεί σε μια προσπάθεια επανακαθορισμού των σχέσεων κεφαλαίου εργασίας και γενικότερα στην παρακμή της επιλογής του καπιταλιστικού μοντέλου του "κράτους πρόνοιας". Ταυτόχρονα στην Ανατολή επιβάλλει την ικανοποίηση των αυξημένων καταναλωτικών απαιτήσεων που συμπιέζονται και τη σχετική φιλελευθεροποίηση~~

του συγκεντρωτικού σχεδιασμού.

Βέβαια ο μεγάλος χαμένος της κρίσης είναι οι λαοί του Τρίτου Κόσμου που καθημερινά και πιο έντονα οδηγούνται στην πείνα και την εξαθλίωση από την υποχρέωση για απόδοση του κοινωνικού πλεονάσματος των χωρών τους για την εξόφληση των χρεών χρηματοδότησης από το Δυτικό Κεφάλαιο.

Μέσα από αυτή την ατμόσφαιρα που επικρατεί στον κόσμο η επιστημονικοτεχνική επανάσταση προβάλλει σαν νέα διεξοδος στην ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων με έντονη χρήση σε κάθε μορφή της οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας. Απορροφά όλο και περισσότερο ποσοστό του εργατικού δυναμικού απομακρύνοντας το από τους τομείς απασχόλησης του πρωτογενή και δευτερογενή τομέα. Αναφέρεται για παράδειγμα ότι στις ΗΠΑ, ενώ στις αρχές του αιώνα το 1/3 του εργατικού δυναμικού ασχολείται με τη γεωργία και τη βιομηχανία και κατά τη δεκαετία 1920-1930 είχε επικρατήσει η βιομηχανική κοινωνία σε ποσοστό 50%, στις αρχές της δεκαετίας του '80 το 50% του εργατικού δυναμικού ασχολείται με τον τομέα της πληροφορικής και το 75% με τον τομέα των υπηρεσιών.

Η ανάπτυξη της σύγχρονης τεχνολογίας και με την εφαρμογή των δεδομένων της επιστήμης και την οργάνωση της διαδικασίας της παραγωγής οδηγεί στην όλο και λιγότερο χρήση εργατικών χεριών.

Ειδικά σύμφωνα με την άποψη των Ιαπώνων βιομηχάνων ένα ρομπότ μπορεί να κάνει τη δουλειά τριών ή τεσσάρων ειδικευμένων εργατών. Ειδικά στις βιομηχανικές χώρες παρουσιάζεται έντονα η επέμβαση της επιστημονικοτεχνικής επανάστασης στην παραγωγή και αντικατοπτρίζει την πραγματική διάσταση της εξάπλησής της.

6. ΑΠΟΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Υποστηρίζεται από τους αστούς οικονομολόγους πως η υιοθέτηση, εφαρμογή και προώθηση των επιτευγμάτων της τεχνολογικής επανάστασης στις σχέσεις παραγωγής της κοινωνίας Δυτικού τύπου, θα ηδηγήσει σε ένταση της απασχόλησης, λύση του προβλήματος της ανεργίας, εξύψωση του μέσου μορφωτικού επιπέδου ανεξάρτητα από την στόχευση αυτής της εξύψωσης, στη δημιουργία περισσότερου ελεύθερου χρόνου και τελικά στη διέξοδο από την κρίση με ανώδυνες κοινωνικές μεταβολές που πρόσκαιρα μπορούν να δημιουργήσουν κάποιες συγκρούσεις λόγω προσαρμογής και μόνο. Σε κάθε περίπτωση όμως τα πράγματα θα εξελιχθούν σμαλά και θα επθβάλλουν την εργασιακή ειρήνη. Από την άλλη πλευρά οι οπαδοί της Μαρξιστικολενιστικής αντίληψης θεωρούν πως η τεχνολογική επανάσταση αναπτύσσεται στο στάδιο γήρατος του καπιταλισμού, οξύνει τη βασική αντίθεση κεφαλαίου εργασίας και συντελεί στην ωρίμανση των συνθηκών ανατροπής και ισχυρίζεται πως οι δυνατότητες που προσφέρει η τεχνολογική επανάσταση μπορούν να γίνουν πράξη μόνο στον Σοσιαλισμό και μάλιστα στον υπαρκτό σοσιαλισμό. Η πρώτη αντίληψη δεν είναι παρά επανάληψη του σεναρίου του "κράτους πρόνοιας". Φανερά σκοπεύει στη διαίωνηση του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής και διαχείρισης της εξουσίας, στην εξάπλωση της κυριαρχίας των μονοπωλίων και των ολιγοπωλίων, στην καθυπόταξη των εργαζομένων, στις επιταγές των συμφερόντων της άρχουσας τάξης.

Είναι κατεύθυνση έντασης της εξάρτησης χωρών και πολιτισμών που προσπαθεί να παγιδεύσει τους εργαζόμενους.

Κινείται με κριτήρια την κερδοσκοπία και νομοτελειακά οδηγεί στην ένταση του φαινομένου της ανεργίας με την ανεξήγητη αντικατάσταση των εργασιακών χεριών από τα ρομπότ και τις μηχανές.

Αυτό αποδεικνύεται από πολλά παραδείγματα όπως:

1. TELEFUNKEN μείωση του προσωπικού της 60% στη δεκαετία του 1980.

2. PHILIPS μείωση κατά 25% στη δεκαετία του 1980.
3. Η πολυεθνική NCR (παραγωγή μηχανών ταμείου) , μείωση του προσωπικού κατά 90% στη Δ.Γερμανία και κατά 65% στη Μ.Βρετανία.
4. Στη Δ.Γερμανία, στον τομέα της τυπογραφίας μείωση του εργατικού δυναμικού κατά 21,3% και αύξηση παραγωγής κατά 43,5%.
5. ΟΙ ΤΙΜΕΣ της Ν.Υόρκης μείωσαν το προσωπικό το 1978 κατά 300 άτομα.

Βέβαια υπάρχουν και ενθαρρυντικά στοιχεία όπως η έκθεση της εταιρίας Αρθρου Ντ. Αϊττελ που υποστηρίζει τη δημιουργία 1.500.000 νέων θέσεων εργασίας από την εφαρμογή της νέας τεχνολογίας, αισιοδοξία που συμβαδίζει με τις προβλέψεις του Ο.Ο.Σ.Α.

Το γεγονός είναι ότι στην πρώτη περίπτωση μιλάμε για στοιχεία, ενώ στη δεύτερη για εκτιμήσεις και προβλέψεις. Αν μάλιστα δούμε την εξαμηνιαία έκθεση του ΟΟΣΑ για την πρόβλεψη της ανεργίας και του ρυθμού ανάπτυξης εμφανίζεται ανοδική πορεία των ποσοστών ανεργείας ενώ αντίθετα πρωταρχική τάση της ανάπτυξης στην Ευρώπη από 45% το πρώτο εξάμηνο του 1980 σε 70% το δεύτερο και σε 2,5% το 1985, στις ΗΠΑ από 6,5% σε 3,25% και 2,5% αντίστοιχα. Στην Ιαπωνία από 5% σε 4% και 3,75%. Γίνεται η συσχέτιση με τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία γιατί παρουσιάζουν το μεγαλύτερο βαθμό εφαρμογής σύγχρονων μεθόδων της τεχνολογικής επανάστασης σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της Δύσης.

~~Η δεύτερη αντίληψη είναι και αβασάνιστα διατυπωμένη~~
και ανέξοδη και μεταφυσική. Εκφράζει μια αφορμή για διαφοροποίηση. Εκφράζεται για να παρέχει ένα συνεχές άλλοθι διαφωνίας που βέβαια κάποιες φορές θα έχει περιεχόμενο και κάποιες άλλες θα είναι "γράμμα κενό". Και το σπουδαιότερο δεν προσθέτει τίποτα γιατί δε δίνει σχέδιο μετάβασης και πρόταση εφαρμογής

των μεθόδων της τεχνολογικής επανάστασης στην πορεία μετάβασης στην ουσία δεν την απορρίπτει.

Υπάρχει και μια τρίτη άποψη που πιστεύω ότι είναι και η πιο σωστή. Είναι αυτή που εισηγείται την ισορροπη και σταδιακή προσαρμογή στην νέα τεχνολογία, την παραγωγή εγχώριας και την ελεγχόμενη μεταφορά ξένης τεχνολογίας, την ανάληψη δυναμικών πρωτοβουλιών του κράτους για την επιμόρφωση εργατικού δυναμικού της χώρας, τη χρηματοδότηση ερευνητικών προγραμμάτων και προγραμμάτων εφαρμογής και στους τρεις τομείς της παραγωγής στα πλαίσια της χάραξης μιας πολιτικής της αυτοδύναμης ανάπτυξης.

7. ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ
ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

ΒΕ

Τεχνική Βάση

- μεγάλη μαζική βιομηχανική παραγωγή
- συνεχής αναστάτωση των οργάνων εργασίας.

Μηχανική αρχή

- κατατεταχισμένη εργασία, αναλυόμενη από μηχανές
- μηχανική κινητήρια δύναμη
- μηχανική μεταβίβαση

Ανθρώπινος παράγοντας

- Ο αλλοτριωμένος άνθρωπος είναι δούλος της μηχανής
- πραγματοποιημένη εργασία

ΤΕ

- μαζική αυτοματοποιημένη παραγωγή
- συνεχής αναστάτωση των οργάνων εργασίας, του αντικειμένου εργασίας και της "αλληλεπίδρασης" ανάμεσα στα όργανα και το αντικείμενο.

Αυτόματη αρχή

- Οι μηχανές πραγματοποιούν οι ίδιες τη "σύνθεση" της απλής κατατεταχισμένης εργασίας και της περίπλοκης εργασίας.
- Ποι "μηχανές εγκέφαλοι" που ρυθρίζουν αυτόματα όλη την πορεία της παραγωγής.

Ανθρώπινος παράγοντας

- Είναι στο περιθώριο της άμεσης παραγωγής, ασχολείται με περίπλοκα καθήκοντα μηχανικού ή τεχνικού
- Κύριος των μηχανών, ανάπτυξη των δημιουργικών του ικανοτήτων.

ΒΕ : Βιομηχανική Επανάσταση

ΤΕ : Τεχνολογική Επανάσταση

8. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ.

Οι επιπτώσεις στον τρόπο ζωής και τις εργασιακές σχέσεις είναι:

8.1. Δημοσία Διοίκηση: Ο σχεδιασμός, η λήψη των διοικητικών αποφάσεων, η διακίνηση εντολών, η πρωτοκόλληση και αρχειοθέτηση αποτελούν σήμερα το μεγαλύτερο μέρος των αργών γραφειοκρατικών διαδικασιών που ελαττώνουν την αποδοτικότητα της δημόσιας διοίκησης. Οι διαδικασίες αυτές μπορεί σήμερα να ενταχθούν σε ένα σύστημα αυτοματισμού γραφείου που θα βελτιώσει σημαντικά την αποδοτικότητα των δημοσίων υπηρεσιών. Εκείνο που σίγουρα μπορεί να προβλεφθεί είναι ότι περνάμε με μεγάλη ταχύτητα σε μια κοινωνία με ένα ολοκληρωμένο σύστημα συνεννόησης των ανθρώπων, των παραγωγικών μονάδων και των υπηρεσιών όπου μέσα από το ενιαίο τηλεπικοινωνιακό δίκτυο που δεν είναι τίποτα άλλο παρά ένα ψηφιακός επεξεργαστής φωνής και εικόνας, διαχετεύεται σε ψηφιακή μορφή "ηλεκτρικά μηνύματα που περιέχουν:

- ότι έκανε το τηλέφωνο ως τώρα αλλά με ανώτερη τεχνολογία που να περιλαμβάνει και επαφή με εικόνες μέσα από τηλεόραση.
- στοιχεία από την ανθρώπινη γνώση που έχουν συσφρευθεί και εναποθηκευτεί σε ειδικές τράπεζες δεδομένων.
- ανταλλαγές σκέψεων μεταξύ κέντρων λήψης αποφάσεων
- ηλεκτρονικό ταχυδρομείο.

8.2. Παρακμή του εντύπου λόγου: Η ανακάλυψη της γραφής ήταν η πιο επαναστατική από όλες τις ανθρώπινες εφευρέσεις. Γιατί η ανακάλυψη έσπασε τις αλυσίδες που έδεσαν το άτομο και την περιορισμένη του κουλτούρα με ένα πεπερασμένο χώρο και ένα περιορισμένο κομμάτι του χρόνου.

Γιατί με τον έγγραφο λόγο ο άνθρωπος μπορούσε να εκφράσει ιδέες και να περιγράψει γεγονότα που μπορούσαν να μεταδοθούν σε άλλα άτομα σε διαφορετικούς χώρους και χρόνους

και να καταγραφούν σε κείμενα που η διάρκεια ζωής τους ξεπερνάει
σε τη διάρκεια της μνήμης ή της ζωής του σαν εκφραστής τους
και να περνούν στους απογόνους του.

Παρόλη την προσφορά του ο έγγραφος λόγος έχει περιορισμένες δυ-
νατότητες, γιατί με την ιλιγγιώδη αύξηση των πληροφοριών προς
εναποθήκευση με γραπτό λόγο το πρόβλημα της εναποθήκευσης και
επαναπόκτησης έχει γίνει δυσεπίλυτο.

Ένα από τα πιο σημαντικά χαρακτηριστικά της επανάστα-
σης των υπολογιστών είναι ότι η τεχνολογία του χαρτιού και της
τυπογραφίας θα μας φαίνεται σε λίγα χρόνια τόσο πρωτόγονη όσο
θεωρούμε σήμερα τα χειρόγραφα βιβλία.

8.3. Η παρακμή παραδοσιακών επαγγελμάτων: Η υποβάθμιση μερικών
επαγγελμάτων παραδοσιακών, θα είναι ένα από τα κύρια χαρακτη-
ριστικά της δεύτερης φάσης της επανάστασης των υπολογιστών.
Γιατί το ευάλωτο των επαγγελμάτων είναι συνέπεια της ειδικής
τους ισχύος, το γεγονός δηλαδή ότι τα επαγγέλματα αυτά στην
ουσία τους εν είναι παρά εναποθήκευση και χρησιμοποίηση ει-
δικευμένων γνώσεων. Αυτό π.χ. συμβαίνει στην περίπτωση συμπτω-
μάτων μιας αρρώστειας και τα κλειδιά της θεραπείας της που
είναι στα χέρια των γιατρών, ή στην πολυπλοκότητα των νόμων
που περιορίζει την πρόσβαση στην νομική επιστήμη μόνο στους
δικηγόρους. Τα διάφορα επαγγέλματα προστατεύουν τα μυστικά
τους με αυστηρές προδιαγραφές εκπαίδευσης και επίλογής των α-
τόμων που επιθυμούν την είσοδο σε αυτές. Αλλά η προνομιακή κα-
τάσταση μπορεί να παραταθεί μόνο εφόσον το γενικό κοινό δεν
έχει πρόσβαση στις αντίστοιχες πληροφορίες. Μόλις οι φραγμοί
μεταξύ του κοινού και των γνώσεων πέσουν η σημασία ενός επαγ-
γέλματος υποβαθμίζεται και η ισχύς των μελών του συρρικνώνον-
ται.

9. ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΟ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Οι κυριότερες κατευθύνσεις της μεταμόρφωσης του χαρακτήρα της εργασίας είναι :

- Η μείωση της αναλογίας της σωματικής ιδιαίτερα της βαριάς σωματικής εργασίας και η ταυτόχρονη αύξηση της αναλογίας της πνευματικής εργασίας.
- Η μείωση της αναλογίας της απλής χειρονακτικής εργασίας και η αύξηση της αναλογίας της μηχανικής εργασίας.
- Η μετατροπή της εργασίας σε ρυθμιστική-εποπτική λειτουργία.
- Η ενίσχυση του κοινωνικού, συνεργατικού χαρακτήρα της εργασίας.
- Η διάδοση της δημιουργικής εργασίας, η μετατροπή της εργασίας σε λειτουργία παραπέρα ανάπτυξης των ανθρώπινων ικανοτήτων και δραστηριοτήτων.
- Η μετάθεση αυξανόμενου ποσοστού της εργασίας από άμεση παραγωγή στην προετοιμασία της παραγωγής στην ανάπτυξη στον επιστημονικό ερευνητικό τομέα που αποκτούν όλο και περισσότερο παραγωγικό χαρακτήρα.
- Η αύξηση του βαθμού οργανωτικότητας της εργασίας, η ενίσχυση της αντικειμενικής αρχής του καταμερισμού εργασίας με τον εκ των προτέρων ακριβή επιστημονικό προγραμματισμό και την αυτόματη ρύθμιση των συνολικών διαδικασιών εργασίας και των επιμέρους στοιχείων τους.

Στην περίοδο της τεχνολογικής επανάστασης η επιστήμη μετατρέπεται σε άμεση παραγωγική διαδικασία, σε οργανικό στοιχείο της εργασιακής διαδικασίας ασκώντας άμεση και γρήγορη επίδραση στην παραγωγή.

Σήμερα είναι αδιανόητη η επίτευξη σημαντικής προόδου στους πιο σύγχρονους κλάδους της παραγωγής χωρίς ευρύτερη επιστημονική έρευνα και ανάπτυξη. Η έρευνα προηγείται της παραγωγής, οι σύγχρονοι κλάδοι της οικονομίας δεν μπορούν να υπάρξουν

χωρίς επιστημονική έρευνα (π.χ. η ηλεκτρονική, η βιολογία, η ατομική ενέργεια, η πυραυλική τεχνική). Η σχέση της παραγωγής και της επιστήμης έχει φτάσει σε πολλές περιπτώσεις σε σημείο που η παραγωγή "υποδείχνει" τί ιδιότητες πρέπει να έχουν οι ύλες που απαιτούνται στην παραγωγή και η επιστήμη τις κατασκευάζει (π.χ. τις συνθετικές ύλες). Με την τεχνολογική επανάσταση θεμελιώνεται σταδιακά σε επιστημονική βάση ολόκληρη η παραγωγή, συμπεριλαμβανομένου και του προγραμματισμού της οργάνωσης και της διεύθυνσης της. Μειώνεται όλο και περισσότερο ο χρόνος που μεσολαβεί μεταξύ των εφευρέσεων, των ανακαλύψεων και της πρακτικής τους εφαρμογής.

Ριζικές αλλαγές συντελούνται στη σχέση ανθρώπου-τεχνικής. Στην παραγωγή που στηρίζεται στα χείρωνακτικά εργαλεία όλες οι λειτουργίες αποτελούν ανθρώπινες δραστηριότητες. Στην μηχανική παραγωγή ο άνθρωπος απαλλάσσεται από μια σειρά λειτουργίες π.χ. από τη λειτουργία να αποτελεί πηγή ενέργειας για την κίνηση των μηχανών, η εργαλειομηχανή εκτελεί τις πράξεις που στην προηγούμενη φάση εκτελούσε ο εργάτης, οι υπολογιστές, οι αυτοματοποιημένες μηχανές αντικαθιστούν τον άνθρωπο όχι μόνο στις χειρωνακτικές του λειτουργίες, αλλά και σε μια σειρά πνευματικές του λειτουργίες, όπως είναι ο σχεδιασμός, η ρύθμιση, ο έλεγχος της παραγωγής. Με την εισαγωγή της αυτοματοποίησης της παραγωγής ο εργάτης περιορίζεται στη ρύθμιση, την εποπτεία, την επισκευή και συντήρηση των μηχανών. Η σχέση του ανθρώπου με το αντικείμενο, τη διαδικασία εργασίας από άμεση γίνεται έμμεση. Στην περίπτωση της πλήρους αυτοματοποίησης ο εργάτης και γενικότερα ο άνθρωπος δεν παίρνει άμεσα μέρος στην κατασκευαστική διαδικασία, δεν αποτελεί απλώς ένα μηχανικό συντελεστή του συστήματος, ασκώντας άμεσα ορισμένες παραγωγικές λειτουργίες, αλλά μετατρέπεται σε ρυθμιστή, σε διευθυντή και ελεγκτή της παραγωγικής διαδικασίας.

10. ΟΙ ΕΠΙΠΤΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗΣ
ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Ανάμεσα στην επιστημονικοτεχνολογική επανάσταση την οικονομική ανάπτυξη και την παιδεία υπάρχει στενή αλληλεπίδραση. Μια από τις προϋποθέσεις για την πλατιά διάδοση των διαδικασιών της τεχνολογικής επανάστασης αποτελεί το ψηλότερο επίπεδο ανάπτυξης της οικονομίας, το καλύτερα καταρτισμένο και μορφωμένο εργατικό δυναμικό. Η νέα τεχνολογία αποτελεί βασικό μοχλό της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης. Η τεχνολογική επανάσταση τροποποιεί τους όρους ανάπτυξης, απαιτεί νέα στρατηγική ανάπτυξη και νέα παιδεία.

10.1. Η τεχνολογική επανάσταση επιστημονικοποιεί την ανάπτυξη, την κάνει πιο εντατική όσον αφορά την έρευνα, τις επιστημονικές εξειδικευμένες γνώσεις. Η ανάπτυξη των συναφών με την τεχνολογική επανάσταση κλάδων και προϊόντων απαιτεί σημαντικό ερευνητικό και αναπτυξιακό δυναμικό και μεγάλες δαπάνες έρευνας. Η επιστημονική έρευνα γίνεται οργανικό και καθοριστικό στοιχείο της ανάπτυξης της τεχνολογίας και της παραγωγής. Υπάρχουν κλάδοι και τομείς που η ανάπτυξη τους είναι αδιανόητη χωρίς έρευνα.

10.2. Η τεχνολογική επανάσταση δημιουργεί νέες πηγές ανάπτυξης. Δίνει τη δυνατότητα για την οικονομική παραγωγή ενέργειας και υλών από ανανεώσιμες πηγές. Με την εκμηχάνιση και αυτοματοποίηση αυξάνεται η παραγωγικότητα και η αποδοτικότητα εξασφαλίζονται. Ευνοϊκές προϋποθέσεις για το πέρασμα από τον αναπτυξιακό τύπο έντασης κεφαλαίου στον αναπτυξιακό τύπο, εξοικονόμησης κεφαλαίου (πρώτων υλών, ενέργειας, εργατών, δύναμης κλπ.).

10.3. Η τεχνολογική επανάσταση μεταμορφώνει τη διάρθρωση της παραγωγής και της κατανάλωσης. Η κύρια κατεύθυνση της μεταμόρφωσης της μεταδιάρθρωσης και της μικροδιάρθρωσης είναι ότι

αυξάνει το ειδικό βάρος των συναφών με την τεχνολογική επανάσταση κλάδων, προϊόντων και δραστηριοτήτων. Πολλά επιτεύγματα της τεχνολογικής επανάστασης μπορούν να εφαρμοστούν και στις μικρές χώρες και στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (μικροηλεκτρονική κλπ.) Γι' αυτό υπάρχει δυνατότητα και οι μικρές χώρες να μπουν στην πρωτοπορία. Στο μέλλον πρέπει να αναπτύξουμε όλες τις μορφές τεχνολογίας, συνδυάζοντας την συμβατική τεχνική με την τεχνολογία αιχμής, την χειρωνακτική και μηχανική τεχνολογία αιχμής, την χειρωνακτική και μηχανική τεχνολογία, την αυτοματοποίηση κλπ. Ταυτόχρονα όμως πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στην εισαγωγή, διάδοση και αυτοδύναμη παραγωγή της τεχνολογίας αιχμής. Οι απαιτήσεις αυτές είναι αναγκαίο να ληφθούν υπόψη στον καθορισμό της τεχνικής-επαγγελματικής εκπαίδευσης. Είναι απαραίτητο π.χ. να διδάσκονται οι εναλλακτικές λύσεις της τεχνολογίας.

11. Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η νέα τεχνολογική επανάσταση καθιστά δυνατή και αναγκαία τη ριζική βελτίωση των συνθηκών εργασίας. Η υλοποίηση όμως της δυνατότητας αυτής εξαρτάται όχι μόνο από τους τεχνικούς, αλλά από τους κοινωνικο-οικονομικούς όρους. Η επίδραση που ασκεί η τεχνολογική επανάσταση στις συνθήκες εργασίας είναι βασικά θετική. Ταυτόχρονα όμως παρουσιάζονται και μια σειρά αρνητικών συνεπειών. Η θετική επίδραση της τεχνολογικής επανάστασης στις συνθήκες εργασίας εκδηλώνεται στα παρακάτω: Ευκολύνει την εργασία των εργατών τόσο στην παραγωγική διαδικασία όσο και στους μη παραγωγικούς τομείς, ελαττώνει ή εξαλείφει τη σωματική δουλειά, καθιστά δυνατή την κατάργηση των επαγγελματιών βαριάς σωματικής εργασίας, την εκμηχάνιση των βοηθητικών εργασιών. Ενισχύει το δημιουργικό χαρακτήρα της εργασίας, αυξάνει τις δυνατότητες για την πολύπλευρη ανάπτυξη των ανθρώπινων ικανοτήτων. Σαν αποτέλεσμα της βαθμιαίας απομάκρυνσης του ανθρώπου από την άμεση παραγωγική διαδικασία μεγαλώνει η ασφάλεια εργασίας. Ελαττώνεται ο αριθμός των εργατικών ατυχημάτων. Η ανάπτυξη της τεχνικής και η αύξηση της παραγωγικότητας εξασφαλίζει μεγάλες δυνατότητες για την μείωση του χρόνου εργασίας, για την αύξηση του ελεύθερου χρόνου. Δημιουργούνται οι τεχνικές δυνατότητες για την εξασφάλιση "ιδεώδους" θερμοκρασίας στους τόπους εργασίας. Τέτοιες π.χ. οι κλιματολογικές εγκαταστάσεις, το τεχνικό κλίμα, ο διαχωρισμός του τόπου εργασίας των ανθρώπων και της άμεσης παραγωγικής διαδικασίας. Στα αυτοματοποιημένα εργοστάσια μπορεί να εξαλειφθεί η υγρασία, το ρεύμα. Βελτιώνονται οι τεχνικοί όροι φωτισμού, αναπτύσσονται τέτοια μέσα φωτισμού που παρέχουν δυνατότητες για τη δημιουργία τεχνητού φωτισμού παρόμοιου με το φυσικό φωτισμό. Η αυτοματοποίηση κάνει δυνατή τη μείωση και σε ορισμένες βαθμίδες, την εξάλειψη του θορύβου και της βλάβης που προκαλεί. Όλες αυτές οι θετικές επιδράσεις της τεχνολογικής επανάστασης

δημιουργούν στους εργαζόμενους ιδανικές συνθήκες εργασίας στον εργασιακό τους χώρο και δεν διαταράσσουν τον ψυχολογικό τους κόσμο.

Από την άλλη μεριά ορισμένες βαθμίδες της αυτοματοποίησης και γενικότερα της τεχνολογικής επανάστασης, ασκούν στις συνθήκες εργασίας όχι μόνο θετικές, αλλά και αρνητικές επιδράσεις. Στην αυτοματοποιημένη εργασία μεγαλώνει η νευρική ένταση. Στους αυτοματοποιημένους χώρους εργασίας οι εργάτες πρέπει να βρίσκονται σε επιφυλακή για να επεμβαίνουν σε κάθε στιγμή. Η επιτάχυνση των αυτοματοποιημένων διαδικασιών, η παρακολούθηση από τον εργάτη πολλών τέτοιων διαδικασιών (δεικτών, οργάνων ακριβείας κλπ.) απαιτεί αυξημένη πνευματική επαγρύπνηση. Η αυτοματοποίηση διευρύνει τον κύκλο δραστηριοτήτων εφόσον δημιουργεί τη δυνατότητα να αναθέτει σε έναν εργάτη την εποπτεία και τη συντήρηση πολλών μηχανημάτων με πολλές λειτουργίες. Ο εργάτης πρέπει να παρακολουθεί, να συλλαμβάνει, να επεξεργάζεται, τα ταξινομεί και να ιεραρχεί όλο και περισσότερες πληροφορίες (δείκτες, σήματα κλπ.). Παλαιότερα οι εργάτες είχαν την δυνατότητα να επηρεάζουν το ρυθμό εργασίας, να τον εναλλάσσουν και μπορούσαν κατά τη βούλησή τους να κάνουν περιοδικά διαλλείματα. Στην περίπτωση όμως της αυτοματοποίησης ο ρυθμός εργασίας εξαρτάται όλο και περισσότερο από τη μηχανή και λιγότερο από τους εργάτες.

Υπάρχουν ορισμένες βαθμίδες της αυτοματοποίησης που δεν εξαλείφουν εντελώς τη δύσκολη σωματική εργασία και την πνευματική εργασία ρουτίνας (π.χ. η μερική αυτοματοποίηση).

Στην αυτοματοποίηση προκύπτουν νέα προβλήματα ασφάλειας εργασίας. Στις χαμηλότερες βαθμίδες αυτοματοποίησης μεγαλώνουν οι απαιτήσεις απέναντι στην όραση. Αυτό δημιουργεί τέτοια υπέρταση που μπορεί να προκαλέσει υπερφόρτωση στα κέντρα όρασης και αύξηση του κινδύνου ατυχημάτων.

Ορισμένα στοιχεία των μηχανών αυξάνουν το θέρυβο και τη θερμοκρασία (κινητήρες κλπ.). Οι άνθρωποι υπόκεινται σε όλα

και μεγαλύτερο βαθμό στις συνέπειες του θορύβου στον χώρο δοθουλειάς, στις συγκοινωνίες, στον τόπο κατοικίας.

Η αυτοματοποίηση δημιουργεί νέες μορφές αλλοτρίωσης και απομόνωσης. Διαχωρίζει τους εργάτες από τους τεχνικούς και από την άμεση παραγωγική διαδικασία. Μεγαλώνει η απόσταση ανάμεσα στους χώρους εργασίας, γεγονός που δυσκολεύει την αλληλοεπαφή των εργατών. Ο άνθρωπος σαν χειριστής του αυτοματοποιημένου συστήματος διεύθυνσης εργάζεται σε δυαδικό κόσμο. Ο ένας είναι ο πραγματικός, ο αισθητά αντιληπτός κόσμος, στον οποίο ανατράφηκε και ζει καθημερινά, ο άλλος είναι ο κόσμος των συμβόλων, των κωδικών, των σημάτων στον οποίο εργάζεται. Άμεσα δεν αισθάνεται τα αντικείμενα που διευθύνει: Είναι πολύ μακριά από αυτά ή είναι επικίνδυνο να δημιουργήσει άμεση επαφή μαζί τους. Κρίνει το διευθυνόμενο αντικείμενο, την κατάσταση του σε κάθε δοσμένη στιγμή με βάση τους δείκτες των οργάνων ακριβείας, με βάση τα υποθετικά σήματα που παίρνει από το αντικείμενο. Οι εργάτες δεν αισθάνονται το προϊόν της δραστηριότητάς τους. Όλα αυτά προκαλούν στους εργάτες και τους τεχνικούς αισθήματα αλλοτρίωσης και μοναξιάς. Οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές χρησιμοποιούνται όλο και περισσότερο για τον έλεγχο των ανθρώπων στην εργασία τους και στην ιδιωτική τους ζωή.

Από τα προαναφερόμενα γίνεται φανερό ότι η αυτοματοποίηση και γενικότερα η τεχνολογική επανάσταση, η τεχνολογική εξέλιξη αυτή καθ'αυτή δεν λύνει αυτόματα τα προβλήματα των εργατών και γενικότερα των ανθρώπων. Αυτό είναι σε μεγάλο βαθμό συνάρτησής των οικονομικών και κοινωνικών όρων.

12. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ
ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Η βασική τάση της βιομηχανικής επανάστασης ήταν το πέρασμα από τον πρωτογενή στο δευτερογενή τομέα ενώ της τεχνολογικής επανάστασης είναι το πέρασμα από τον πρωτογενή και δευτερογενή στον τριτογενή τομέα, με ταυτόχρονη αλλαγή του χαρακτήρα του. Μεγαλώνει όλο και περισσότερα ο αριθμός και η αναλογία των απασχολουμένων στην έρευνα, την ανάπτυξη, την εκπαίδευση, την υγειονομική περίθαλψη και σε μια σειρά από άλλους σύγχρονους τομείς υπηρεσιών. Στις αναπτυγμένες χώρες ο αριθμός των απασχολούμενων στην έρευνα διπλασιάζεται περίπου κάθε 10 χρόνια (διαγραμμα 1).

Μια από τις εξόφθαλμες πειπτώσεις της τεχνολογικής επανάστασης είναι ότι μεταβάλλει τη διάρθρωση απασχόλησης τόσο σε μακροοικονομικό όσο και σε μικροοικονομικό επίπεδο. Ο αριθμός και η αναλογία σε σχέση με το συνολικό ενεργό πληθυσμό των απασχολουμένων στην αγροτική οικονομία, παρουσιάζει τάση μείωσης. Αυτό είναι, σε μεγάλο βαθμό, συνέπεια της εισαγωγής σύγχρονων αγροτεχνικών μεθόδων, της εκμηχάνησης και γενικότερα της εκβιομηχάνησης της αγροτικής οικονομίας. Γενική νομοτέλεια αποτελεί επίσης η μείωση του αριθμού και του ειδικού βάρους των απασχολούμενων στους κλάδους εξόρυξης (Μεταλλεία, ορυχεία). Η τάση αυτή συναρτάται εν μέρει με τη διάδοση των συνθετικών υλών και εν μέρει με την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών, όπως είναι η σφίκρυνση των προϊόντων, η βελτίωση της σχέσης αποδοτικότητας και βάρους, η αύξηση του βαθμού επεξεργασίας των προϊόντων.

Ο απόλυτος αριθμός των απασχολούμενων στη μεταποίηση παρουσιάζει αύξηση αλλά η αναλογία τους εξελίσσεται με αντιφατικό τρόπο. Αυτό εξαρτάται και από το εθνικό βάρος της μεταποίησης στην δοσμένη εθνική οικονομία, αλλά βασικά είναι συνάρτηση του επιπέδου οικονομικής ανάπτυξης. Έτσι ως ένα ορισμένο

επίπεδο ανάπτυξης η αναλογία των απασχολουμένων στη μεταποίηση αυξάνει, όπως για παράδειγμα στην Ιαπωνία, την Αυστρία, την Δ.Γερμανία, την Ιταλία, την Ολλανδία. Μετά την επίτευξη ενός υψηλότερου επιπέδου οικονομικής ανάπτυξης η αναλογία αρχίζει να ελαττώνεται, όπως για παράδειγμα στις ΗΠΑ, στον Καναδά και στη Σουηδία.

Κάτω από την επίδραση της τεχνολογικής επανάστασης μεταμορφώνεται η επαγγελματική διάρθρωση του εργατικού δυναμικού. Καταργούνται ορισμένα πατροπαράδοτα επαγγέλματα που σχετίζονται με την χειρονακτική και μηχανική εργασία, ή μειώνεται το ειδικό βάρος και η σημασία τους ενώ ταυτόχρονα δημιουργούνται νέα επαγγέλματα, αποκτούν νέο περιεχόμενο τα παλιά επαγγέλματα.

Η βιομηχανική επανάσταση όσο αφορά τους εργάτες, δημιουργήσε βασικά τρεις κατηγορίες επαγγελματιών: των ειδικευμένων, των ημειδικευμένων και των ανειδίκευτων εργατών. Η αναλογία των ειδικευμένων εργατών παρουσιάζει γενικά αυξητική τάση. Η αναλογία των ημειδικευμένων εργατών για μεγάλο χρονικό διάστημα έδειχνε επίσης υψωτική τάση φτάνουν τη μεγαλύτερη αναλογία στο αποκορύφωμα του παραγωγικού συστήματος αλλά μετά η τάση αρχίζει να γίνεται μειωτική.

Τέλος η αναλογία των ανειδίκευτων εργατών παρουσιάζει συνεχώς μειωτική τάση (διαγραμμα 2).

Η αυτοματοποίηση έχει γενικά σαν αποτέλεσμα την αύξηση της ειδικευμένης και τη μείωση της ημειδικευμένης και ανειδίκευτης εργασίας. Στα αυτοματοποιημένα εργοστάσια η αναλογία των ειδικευμένων, ημειδικευμένων και ανειδίκευτων εργατών είναι περίπου 3:2:1. Στις υψηλότερες βαθμίδες της αυτοματοποίησης μειώνεται η αναλογία των εργατών με χαμηλή ειδίκευση, αλλά αυξάνεται ταυτόχρονα η αναλογία των εργαζόμενων με μέση και ανώτερη παιδεία.

Κάτω από την επίδραση της αυτοματοποίησης εμφανίζε-

ται μια κατηγορία εργατών νέου τύπου. Οι χειριστές, επόπτες, επιδιορθωτές των αυτόματων μηχανών και εγκαταστάσεων που διαθέτουν πολύπλευρη και υψηλή μόρφωση. Ο αριθμός του στο συνολικό εργατικό δυναμικό είναι σχετικά μικρός, αλλά η αναλογία τους παρουσιάζει δυναμική αύξηση.

Η διάδοση της αυτοματοποίησης μειώνει τη ζήτηση των εργατικών χεριών όχι μόνο σχετικά, αλλά και απολύτα. Η αύξηση της παραγωγής δεν συνεπάγεται αναγκαστικά την εξάλειψη της ανεργίας. Αν η ετήσια αύξηση της παραγωγής δεν κάνει δυνατή τη δημιουργία νέων ευκαιριών απασχόλησης, που έχει καταργήσει η τεχνική πρόοδος, τότε παρά την οικονομική ανάπτυξη εμφανίζεται νέα ανεργία, που αποκαλείται "τεχνολογική ανεργία". Η έκφραση δεν είναι ακριβής, δεδομένου ότι και αυτή η μορφή ανεργίας ανάγεται, σε τελευταία ανάλυση, σε κοινωνικο-οικονομικές αιτίες.

Στην "τεχνολογική ανεργία" μπορούμε να κατατάξουμε και τις απολύσεις που γίνονται λόγω της εισαγωγής των ηλεκτρονικών υπολογιστών και που σε ορισμένες κατηγορίες υπαλλήλων παίρνουν πολλές φορές μαζικό χαρακτήρα. Η εκμηχάνιση της επεξεργασίας των στατικών και άλλων στοιχείων απελευθερώνει ένα σημαντικό τμήμα του εργατικού δυναμικού που ασχολείται σε τομείς δραστηριοτήτων ρουτίνας. Οι διαστάσεις της ανεργίας που εμφανίζεται κατά αυτόν τον τρόπο εξαρτάται από τον αριθμό των εισαχθέντων ηλεκτρονικών υπολογιστών και τον αριθμό διάδοσής τους.

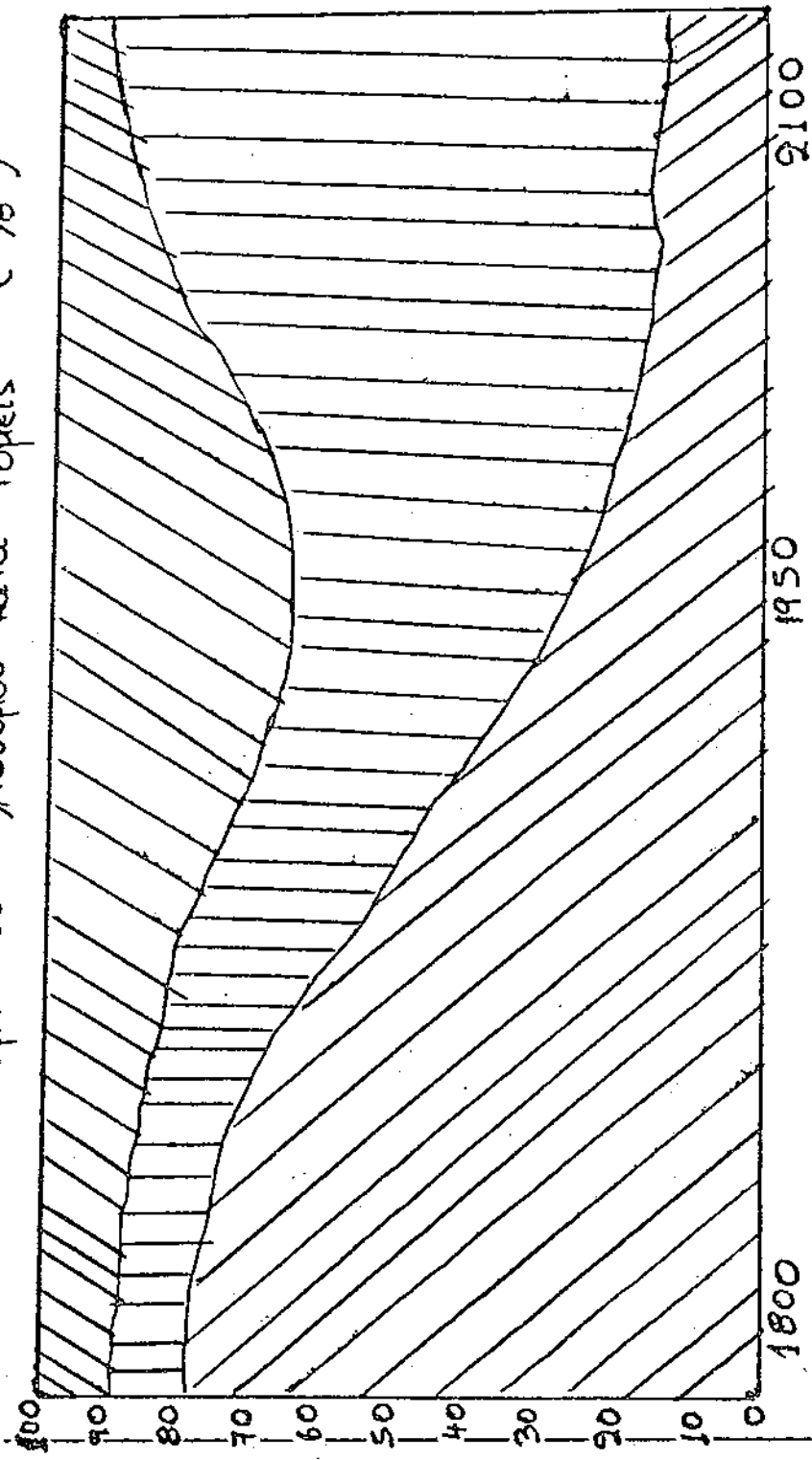
Η μαζική εισαγωγή και γρήγορη διάθεση μπορεί να προκαλέσει μαζική ανεργία. Πρέπει να σημειωθεί ότι η τεχνολογική επανάσταση δεν απωθεί μόνο εργατική δύναμη, αλλά ταυτόχρονα δημιουργεί και νέες ευκαιρίες απασχόλησης κυρίως στους δυναμικά αναπτυσσόμενους κλάδους της παραγωγής και των υπηρεσιών. Η σχέση των δύο επιδράσεων εξαρτάται από πολλούς παράγοντες. Ορισμένα στοιχεία αφήνουν να εννοηθεί ότι η αποθητική επίδραση της νέας τεχνικής είναι ισχυρότερη από ότι η απορροφητική επίδραση.

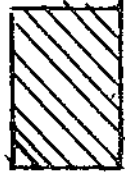

Αλλά και αν ακόμη υποθέσουμε ότι και οι δύο επιδράσεις είναι ποσοτικά ισοδύναμες, δεν είναι βέβαιο ότι το εκτοπισμένο εργατικό δυναμικό θα απορροφηθεί εξ ολοκλήρου. Αυτό εξηγείται εν μέρει με το γεγονός ότι η διάρθρωση της προσφοράς και της ζήτησης του εργατικού δυναμικού, δεν συμπίπτει, η δε μετατρεψιμότητα των επαγγελματών δεν έχει ακόμα λυθεί. Συμβαίνουν συχνά οι απολυόμενοι εργαζόμενοι να παραμένουν προσωρινά χωρίς εργασία και μόνο με την πάροδο ορισμένου χρονικού διαστήματος να βρίσκουν απασχόληση, πολλές φορές με χειρότερους όρους πληρωμής.

Η διαρθρωτική και "τεχνολογική" ανεργία στους εν λόγω τομείς καθιστά αβέβαιη την απασχόληση, προσδίδει γενικότερα χαρακτήρα στην αβεβαιότητα, εμποδίζει τη γρήγορη αύξηση του γενικού επιπέδου απασχόλησης και την πλήρη εξάλειψη της ανεργίας. Στο μέλλον η μαζική διάδοση της αυτοματοποίησης θέτει υπό αμφισβήτηση τη δυνατότητα πραγματοποίησης "πλήρους απασχόλησης" στον καπιταλισμό.

Στην Ελλάδα η τεχνολογική ανεργία εμφανίζεται με οξυμένη μορφή μόνο σε ορισμένους κλάδους. Γενικότερα όμως δεν αποτελεί βασική μορφή ανεργίας. Το μεγαλύτερο μέρος της ανεργίας έχει διαρθρωτικό και συγκυριακό χαρακτήρα. Η αύξηση της ανεργίας τα τελευταία χρόνια προέρχεται κύρια από την οικονομική κρίση. Παράλληλα υπάρχει ένας πυρήνας διαρθρωτικής ανεργίας.

Σα συνέπεια των εξελίξεων των τελευταίων δεκαετιών έχουν εμφανιστεί στην αγορά εργασίας μια σειρά ανισορροπιών. Έχει ανατραπεί και ποσοτικά και ποιοτικά η ισορροπία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης του εργατικού δυναμικού, μεταξύ της κλαδικής, περιφερειακής προσφοράς και ζήτησης εργασίας, μεταξύ των χώρων εργασίας, των επαγγελματικών αναγκών και εισροών-εκροών του εκπαιδευτικού συστήματος με συνέπεια την ανεργία και την ετεροαπασχόληση. Εμφανίζονται ταυτόχρονα πλεόνασμα και έλλειψη εργατικών χεριών, μετανάστευση, απασχόληση αλλοδαπών στην Ελλάδα.

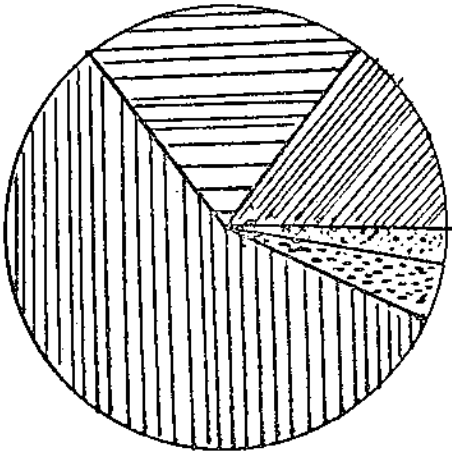
- Δευτερογενής τομέας
- Τριτογενής τομέας
- Πρωτογενής τομέας

Πηγή: ΟΟΣΑ

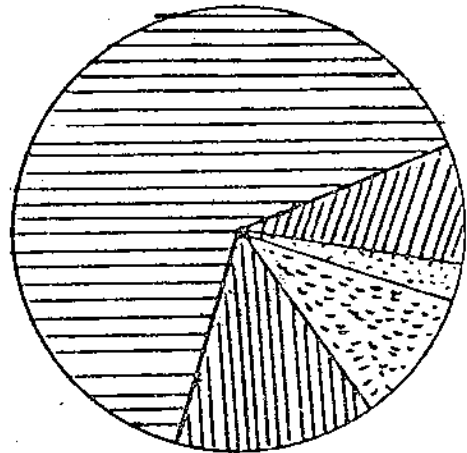
Διάγραμμα 2

Το μοντέλο των διαφόρων βαθμών εκμηχάνισης
και της επαγγελματικής διάρθρωσης του
εργατικού δυναμικού

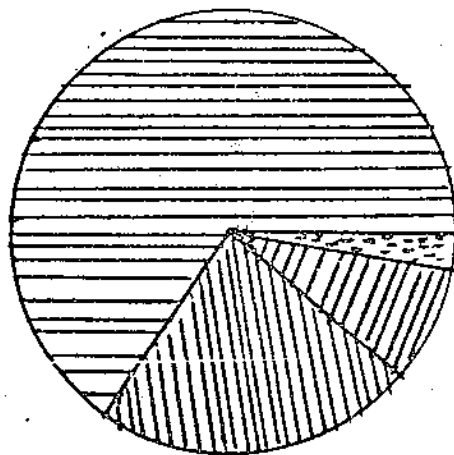
(0/0)

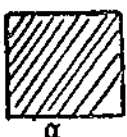
Μηχανή
(γενική)

Αυτόματη μηχανή

Μηχανοποιημένη σειρά εγκαταστάσεων

α

β

γ

δ

ε

α Ανεπίδηκτη
β Μισοεπίδηκτη

γ Επιδηκτη
δ Μέση Εκπαίδευση

ε Ανώτερη
εκπαίδευση

Πηγή: ΜΕ ΒΑΣΗ J. AUERHAN, "TECHNICKA, KVALIFIKACE, VADOLANI" PRAGA 1965
BL. RADOVAN RICHTA: Ο πολιτισμός σε σταυροδρόμι / Κόσσοι 1968

13. ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΕΣ
ΑΛΛΑΓΕΣ

Σε σχέση με τις νέες τεχνολογίες και την σχέση της με την μείωση του χρόνου και την απασχόληση δεν μπορούμε ούτε να κλειστούμε σε επιχειρήματα που χρησιμοποιούν οι επιχειρηματίες, ότι δηλαδή οι νέες τεχνολογίες είναι ουσιαστικά το μέσο για να μειωθεί το κόστος ανά μονάδα παραγόμενου προϊόντος, εξοικονομώντας το μάξιμουμ σε ανθρώπινη παρέμβαση, ώστε σε απλουστευτικά επιχειρήματα που θεωρούν τη μείωση του εργασιμου χρόνου σαν ένα εργαλείο μοιράσματος ενός όγκου εργασίας που περιορίζεται από τα κέρδη της παραγωγικότητας από τις νέες τεχνολογίες. Η θεώρηση μας για την χρησιμοποίηση νέων τεχνολογιών δεν χωρίζεται, ούτε από την αναζήτηση της εξόδου από την κρίση της οικονομίας, ούτε από την αναζήτηση της αξιοποίησης της ανθρώπινης παρέμβασης από την ανύψωση της ειδίκευσης των εργαζομένων, από την συνειδητή και ενεργή συμμετοχή της στην διαδικασία της εργασίας και της παραγωγής. Κάτω από το πρίσμα του χρόνου η μείωση της εργασίας μπορεί να παρέμβει κατά τρόπο θετικό απελευθερώνοντας χρόνο για να καταστήσει ενεργό το "να εργαστούμε διαφορετικά". Ο τρόπος που τοποθετούμε το πρόβλημα που αφορά τη μείωση του χρόνου εργασίας εκφράζει την άρνησή μας να δούμε ξεχωριστά το οικονομικό από το κοινωνικό. Η μείωση του χρόνου εργασίας δεν είναι κατ' αρχήν ούτε αποκλειστικά ένα κόστος. Είναι ταυτόχρονα και κατά τρόπο αδιαχώριστο -ένα στοιχείο κοινωνικής προόδου, που παίρνει υπόψη τις κοινωνικές ανάγκες και ένα από τα μέσα για αύξηση της οικονομικής αποδοτικότητας.

14. Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ Η ΜΕΙΩΣΗ
ΤΩΝ ΘΕΣΕΩΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Στο περίφημο βιβλίο των NORA-MINB για την πληροφο-
ριοποίηση της κοινωνίας και τις επιδράσεις της στη Γαλλία
αναφέρεται ξεκάθαρα:

α) Τέλος στην δημιουργία θέσεων απασχόλησης στις υπηρεσίες.

Με την τηλεματική ο τομέας των υπηρεσιών θα γνωρίσει στα
επόμενα χρόνια ένα άλμα παραγωγικότητας συγκρίσιμο με αυτό
που έγινε πριν από 20 χρόνια στη γεωργία και βιομηχανία.

1. Στις τράπεζες η εγκατάσταση νέων συστημάτων πληροφορικής θα
επιτρέψουν εξοικονόμηση εργασίας που θα μπορούσε να φθάσει
σε 10 χρόνια στο 30% του προσωπικού.

2. Στις Ασφαλιστικές εταιρίες το φαινόμενο θα είναι ακόμη πιο
έντονο. Εξοικονόμηση και εδώ πάνω από 30% του προσωπικού.

3. Στην Κοινωνική Ασφάλιση, σημαντική πίεση αλλά ελαφρότερα α-
ποτελέσματα.

4. Στα ταχυδρομεία η μείωση του προσωπικού θα είναι μεγάλη
και θα προκύπτει από ένα άλλο είδος συγκυρίας. Η αύξηση
της τηλεκτύπωσης της έκδοσης των εφημερίδων στο σπίτι, θα
παίζουν τον κύριο ρόλο.

5. Η πληροφοριοποίηση των δραστηριοτήτων γραφείου θα μειώσει
ουσιαστικά τις θέσεις απασχόλησης.

β) Η ανάπτυξη της βιομηχανικής παραγωγής θα γίνει με σταθερό
δυναμικό. Οι αλλαγές των τεχνικών πληροφορικής θα συνοδευ-
θούν με μια ταχύτητα αυτοματοποίησης των βιομηχανικών επι-

χειρήσεων. Θα αφορά το ίδιο τις τριτογενείς δραστηριότητες
εσωτερικές σε κάθε ομάδα, όσο και το παραγωγικό σύστημα, την
τεχνολογία των ρομπότ και τους αυτοματισμούς. Οι περισσότε-
ροι βιομήχανοι δηλώνουν ότι η ανάπτυξη θα γίνει με σταθερό
δυναμικό ή και μείωση του εκτός αν προκύψει αύξηση της ζήτη-
σης με ρυθμό ασυνήθιστο.

Θα πρέπει να επισημάνουμε ότι η ορθολογική οργάνωση

του δευτερογενή τομέα και του τριτογενή με μικροϋπολογιστές απέκτησε από τα μέσα της δεκαετίας του 1970 νέο δυναμισμό-έναντι των προηγουμένων αποφάσεων σχετικά με επενδύσεις που σκοπό είχαν την οικονομία σε εργατικό δυναμικό με το ακόλουθο γεγονός: Ενώ πριν την εποχή των μικροϋπολογιστών ο αυτοματισμός ήταν δυνατός μόνο μέσω μεγάλων δαπανών σε κεφάλαιο με μεγάλη διάρκεια αναμονή για απόσβεση η σημερινή επενδυτική κατάσταση επιτρέπει συνεχή "οικονομία" σε θέσεις εργασίας που έχουν ταχύτερη απόσβεση. Το γεγονός αυτό εξηγεί επίσης γιατί προχωρεί τόσο γρήγορα η κατάργηση των θέσεων εργασίας στον τομέα αυτό και περιλαμβάνει ταυτόχρονα μεγάλες και μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Μέσα στα πλαίσια της Κοινότητας- σύμφωνα με υπολογισμούς της Επιτροπής- μόνο και μόνο για να διατηρηθεί το παρόν επίπεδο ανεργίας που ανέρχεται σε πάνω από 10%, 13.000.000 άνεργοι είναι απαραίτητος ένας αναπτυξιακός ρυθμός μεταξύ 3 και 3,5% ποσοστό που έχει να σημειωθεί από τη δεκαετία του '60.

Καρδιά όμως οικονομική πρόγνωση της κοινότητας δεν προβλέπει αναπτυξιακή αύξηση αυτού του ύψους. Ακόμα και στην περίπτωση που θα επιτυγχανόταν τέτοιου είδους οικονομική ανάπτυξη είναι αμφίβολο αν νέες επενδύσεις θα δημιουργούσαν πράγματι τέτοιο αριθμό θέσεων εργασίας που θα ισοσκελίζε την έκταση της κατάργησης θέσεων εργασίας που οφείλεται στην ορθολογική οργάνωση και στον αυτοματισμό, προκειμένου να προστατευθεί η ανταγωνιστικότητα σε διεθνές επίπεδο. Για να αποφευχθεί μια τέτοια μείωση του ποσοστού απασχόλησης, θα πρέπει η οικονομική ανάπτυξη να εξισούται με την άνοδο της παραγωγικότητας. Όμως πρόσφατες τεχνολογικές καινοτομίες και το υψηλό επίπεδο επενδύσεων δυσκολεύουν την ανάπτυξη αυτού του στόχου.

Μέσα σε αυτά τα πλαίσια η μείωση του εργασιμου χρόνου αποκτά νέα σημασία. Για πολλές δεκαετίες, μέχρι και πριν από μερικά χρόνια, η μείωση αυτή ήταν κατά μέσο όρο 1% το χρόνο.

θα πρέπει να αρκεστούμε σε αυτό το ποσοστό ή να επιταχύνουμε το ρυθμό; θα πρέπει να είμαστε ικανοποιημένοι από μια κατάσταση όπου οι υποψήφιοι για μια απασχόληση παραμένουν αποκλεισμένοι από την αγορά εργασίας ή αναγκάζονται να την εγκαταλείψουν. Δεν θα πρέπει άραγε να ανασκευάσουμε τα δεδομένα;

15. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΚΑΙ Η
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ
ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ

Η εισαγωγή νέων τεχνολογιών αυξάνει την ζήτηση της ειδικευμένης εργατικής δύναμης. Αυτό σημαίνει ότι η μείωση της απασχόλησης είναι εντονότερη στους ανειδίκευτους.

Αλλά και η ίδια η έννοια της ειδίκευσης μεταβάλλεται συνεχώς. Έτσι οι σημερινοί ειδικευμένοι εργάτες μετατρέπονται σε ανειδίκευτους όταν ηλεκτρονικές μέθοδοι εφαρμόζονται στα εργοστάσια. Στην αρχή γίνονται βοηθητικοί, μετά περιστασιακοί και στο τέλος άνεργοι.

Ο πίνακας που ακολουθεί εμφανίζει τις ανάγκες σε εργατικό δυναμικό σε παραγωγή στηριγμένη στην παραδοσιακή αρχή της εκβιομηχάνισης και σε αυτοματοποιημένη παραγωγή.

Είναι φανερό ότι η εκπαίδευση πρέπει να προσαρμοστεί σε όλα τα επίπεδα, στις απαιτήσεις που βάζει η Επιστημονικο-τεχνική Επανάσταση. Παράλληλα με την Εκπαίδευση μειώνονται οι επιπτώσεις της τεχνολογικής ανεργίας, ενώ βοηθούνται οι νέοι και οι ανάπηροι να βρουν δουλειά. Τα Συνδικάτα πρέπει να εργαστούν για την καθιέρωση της συνεχιζόμενης επαγγελματικής εκπαίδευσης, ώστε να επιμορφώνονται τόσο εκείνοι των οποίων οι ειδικότητες καταργούνται από την τεχνολογική πρόοδο, όσο και εκείνοι των οποίων οι γνώσεις πρέπει να βελτιωθούν. Οι εκπρόσωποι των εργαζομένων πρέπει να έχουν λόγο στην διαμόρφωση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, ώστε να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότητά τους και η προσαρμογή τους στις ανάγκες των νέων τεχνολογιών.

Η Εκπαίδευση αυτή είναι απαραίτητη για την ανάπτυξη, γιατί βελτιώνεται, προστατεύει τις πηγές του ανθρώπινου δυναμικού και συμβάλλει στην ολοκλήρωση του ατόμου.

Π Ι Ν Α Κ Α Σ

ΑΝΑΓΚΕΣ ΣΕ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ (%)

	Εργάτες Α	Εργάτες Β	Εργάτες Γ	Μέτρια Εκπ/ση	Ανώτερη Εκπ/ση
1. Παραγωγή στηριγμένη στην παραδοσιακή αρχή της εκ- βιομηχάνισης.					
- σε μια σειρά μηχανές	15	20	60	4	1
- σε μια μηχανική αλυσίδα		57	33	8	2
2. Παραγωγή στηριγμένη στην αρχή της αυτοματοποίησης					
- με μερική αυτοματοποίηση		38-3	44-55	13-30	5-12
- με ολική αυτοματοποίηση			40-8	40-60	20-40

Α: ακατάρτιστοι

Β: με απλή ειδικευση

Γ: ειδικευμένοι

16. ΠΟΣΟΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ

Αλλαγές ποιοτικού χαρακτήρα συντελούνται στα μέσα παραγωγής (τεχνική) και στην τεχνολογία με κυρίαρχο στοιχείο την πλήρη αυτοματοποίηση που στηρίζεται στην πληροφορική καθώς επίσης και στην ανάπτυξη των τεχνολογιών που καλύπτει ο όρος Βιοτεχνολογία.

Ποσοτικές και ποιοτικές αλλαγές συντελούνται στον κοινωνικό και στον τεχνικό καταμερισμό της εργασίας και στη δομή της κοινωνίας. Μειώνεται στο κατώτερο δυνατό όριο ο αριθμός των εργαζόμενων στην αγροτική οικονομία ενώ αυξάνεται κατακόρυφα, από ένα σημείο και ύστερα ο αριθμός τους στις υπηρεσίες γενικότερα στον τριτογενή τομέα αλλά παραμένει υψηλός πάντα ο αριθμός του στη Βιομηχανία με ουσιαστικές όμως μεταβλητές στη σύνθεσή τους που ενισχύουν την πιο πάνω τάση.

Έτσι μιλούν πολλοί για την είσοδο μας σε μια πορεία που οδηγεί στη "μεταβιομηχανική κοινωνία" όπου κυριαρχούν οι υπηρεσίες. Η επιστήμη γίνεται άμεση παραγωγική δύναμη. Αυξάνει το ειδικό βάρος της διανοήσης στην παραγωγή και στην οργάνωση-διεύθυνση της εργασίας σε όλα τα επίπεδα και στους τομείς της κοινωνικής ζωής, όχι μόνο εξαιτίας των αυξημένων αριθμητικών μεγεθών της αλλά και του είδους των γνώσεων και δεξιοτήτων που διαθέτει. Η τάση αυτή ανάγεται στην αύξηση του ειδικού βάρους που αποχτά η δημιουργική εργασία στις συνθήκες της τεχνολογικής επανάστασης. Παράλληλα όμως παρατηρείται και αντίρροπη τάση ελαχιστοποίησης του ρόλου του εργατικού δυναμικού με ανώτερη-μόρφωση-και-δημιουργική-ύφεση.

Το φαινόμενο αυτό έχει να κάνει με την ανώτερη απόλυτη κυριαρχία της κερδοσκοπικής αντίληψης για την εργασία που πετυχαίνεται με την ευρεία εφαρμογή της σύγχρονης τεχνολογίας.

Αλλάζει η σχέση του εργαζόμενου προς το επάγγελμα που παλιότερα κατά γενικό κανόνα κάλυπτε όλη την ενεργό ζωή του

ως εργαζόμενου επηρεάζοντας καθοριστικά τον τρόπο της ζωής του και της σκέψης του. Τώρα ο εργαζόμενος υποχρεώνεται στη διάρκεια της ζωής του να μάθει δύο ή περισσότερες τέχνες, υποχρεώνονται να αλλάξουν ειδικότητες και να υποστούν μετεκπαιδεύσεις που συχνά θίγουν τη δομή των επαγγελματικών τους γνώσεων και ανατρέπουν βασικές επαγγελματικές τους εμπειρίες προβάλλει το αίτημα για μετατρέψιμο επάγγελμα.

Για τις αλλαγές στην Παιδεία τη σχέση της προς την παραγωγή και την επιστήμη θα χρειαζόταν ειδική διαδικασία. Οι αλλαγές που επέρχονται στην παιδεία σπάνε, σε σημαντικό βαθμό, τα παραδοσιακά ταξικά φράγματα σχετικά με τη μόρφωση. Το γεγονός αυτό επηρεάζει ουσιαστικά τις εξελίξεις στο πεδίο των συνδικαλιστικών πολιτικών και κοινωνικών αγώνων. Χιλιάδες νέοι αποκτούν μέση και ανώτερη μόρφωση, που τους καθιστά ικανούς να κάνουν κρίσεις πάνω σε σύνθετα θέματα και να επιζητούν τη δημιουργία συνθηκών που υπόσχονται ένα μη αλλοτριωμένο τρόπο ζωής. Από την άλλη μεριά η μείωση του χρόνου εργασίας και η αύξηση του διαθέσιμου χρόνου δημιουργεί όλο και περισσότερο ευνοϊκές προϋποθέσεις για τη μόρφωση των εργαζόμενων, και την αυξημένη συμμετοχή τους στα καινά. Ο επηρεασμός του διαθέσιμου χρόνου εξελίσσεται σε ένα ουσιαστικό στοιχείο των σύγχρονων κοινωνικών αγώνων. Εξάλλου τα σύγχρονα μέσα μαζικής ενημέρωσης επιτρέπουν μια πληρέστερη ενημέρωση και γνωριμία με τα προβλήματα και τα επιτεύγματα άλλων λαών και βαθύτερης κατανόησης τους. Ωστόσο τα ίδια αυτά μέσα ενημέρωσης μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την χειραγώγηση των ανθρώπων που τους υποβιβάζει σε απλούς δέκτες πληροφοριών ή τους καθιστά ετεροκατευθυνόμενους, χωρίς αυθεντική δική τους αντότητα. Πρόκειται για φαινόμενο που ενισχύθηκε ιδιαίτερα στις συνθήκες της "καταναλωτικής κοινωνίας". Δηλαδή σε συνθήκες όπου καταναλωτικά αγαθά είναι πλέον όχι μόνο τα υλικά προϊόντα αλλά και τα πνευματικά και πολιτιστικά προϊόντα, ή ψυχαγωγία των ανθρώπων, ο

τουρισμός, οι φυσικές ομορφιές, ο αέρας, το νερό, τα πάντα. Παρόσο, χάρη στην τεχνολογική επανάσταση εμφανίζεται μια άλλη αντίρροπη τάση, αυξάνεται ο ρόλος της πολιτιστικής ανάπτυξης του λαού σε σχέση με την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Οι ανυψώσεις του πολιτιστικού επιπέδου του λαού συναρτάται με τον ευρύτερο στόχο ανόδου της ποιότητας της ζωής που αποκτά ένα πλούσιο κοινωνικό, πολιτιστικό και ηθικό περιεχόμενο προσδίδοντας στην έννοια περιβάλλον μια άλλη διάσταση όχι στενά οικολογική. Αλλαγές συντελούνται στη δομή του παραγωγικού συστήματος. Εμφανίζονται φαινόμενα που ανατρέπουν ως ένα βαθμό τη λογική της παραδοσιακής εκβιομηχάνισης που συνοδευόταν από την αναπότρεπτη καταστροφή της μικρής επιχείρησης. Χάρη στην σύγχρονη τεχνολογία η μικρή επιχείρηση αποκτά δυνατότητες άνθησης. Πρόκειται για φαινόμενο που μας αφορά περισσότερο. Είναι εμφανείς οι αλλαγές που φέρνει η εφαρμογή του οικονομικού προγραμματισμού τώρα πιασε όλες τις χώρες του κόσμου με τάση τον προγραμματισμό της συνολικής λειτουργίας της οργανωμένης κοινωνίας, δηλαδή του συστήματος. Η τάση για ορθολογική λειτουργία του συστήματος είναι γνώρισμα των σύγχρονων κοινωνιών. Είναι όμως και αυτός ένας τομέας όπου ο χαρακτήρας του κοινωνικού συστήματος ασκεί καθοριστική επίδραση σαν τρόπο και στο βαθμό εφαρμογής του ορθολογισμού καθώς επίσης και στο κοινωνικό-ταξικό περιεχόμενό του. Πάντως είναι σημαντικό να πούμε εδώ ότι η κοινωνία τώρα πια στο επίπεδο της καθημερινότητας και όχι μόνο της ιστορίας λειτουργεί σαν σύστημα και σαν ολοκλήρωση.

Αλλαγές επέρχονται και στη δομή και τη λειτουργία του κράτους. Διευρύνονται οι λειτουργίες του και ο ρόλος του στην κοινωνία. Χωρίς να παύει να ασκεί τις καταστατικές και εξουσιαστικές διοικητικές λειτουργίες του το σύγχρονο κράτος ασκεί και άλλες πιο σύνθετες λειτουργίες.

Παρεμβαίνει στη λειτουργία της οικονομίας και της παραγωγής, στην παιδεία, στην άσκηση πολιτικής κοινωνικής πρό-

νοιας και στον κοινωνικό προγραμματισμό.

Είναι ο σημαντικότερος παράγοντας για την ισορροπημένη λειτουργία της οργανωμένης κοινωνίας σύμφωνα πάντοτε με τα ταξικά συμφέροντα της κυρίαρχης τάξης. Είναι όμως συγχρόνως το κράτος και πεδίο σύγκρουσης ταξικών συμφερόντων και συμφερόντων άλλων κοινωνικών ομάδων και κοινωνικών στρωμάτων.

Είναι σημαντικό να πούμε ότι η νέα τεχνολογία επιτρέπει την εφαρμογή ενός μοντέλου κρατικής διοίκησης και άσκησης της εξουσίας που συνδιάζει την αρχή του συγκεντρωτισμού με την αρχή της αποκέντρωσης δίνοντας, όσο γίνεται περισσότερο έμφαση στο δεύτερο σκέλος της συνάρτησης με τον όρο ότι η οργανωμένη κοινωνία καταφέρει να δημιουργήσει τους αναγκαίους μηχανισμούς εναρμόνισης των γενικών και των ειδικών συμφερόντων κατά ένα τρόπο που να εξυπηρετείται η συνολική ανάπτυξη της κοινωνίας όλων των περιοχών της χώρας και όλων των κοινωνικών στρωμάτων.

Δημιουργούνται οι τεχνικο-επιστημονικές προϋποθέσεις για την ενοποίηση των εθνικών οικονομιών σε διεθνή βάση. Η οικονομική συνεργασία γίνεται η κύρια μορφή σύνδεσης των εθνικών οικονομιών. Τα προβλήματα που εμφανίζονται σε αυτό το επίπεδο ανάγονται περισσότερο στις πολιτικές προϋποθέσεις και στους ταξικούς καθορισμούς των συγκρουόμενων συμφερόντων και λιγότερο στους τεχνικούς-επιστημονικούς και οργανωτικούς όρους.

Καθημερινά βρίσκονται στο προσκήνιο τα οικολογικά προβλήματα που προέκυψαν από το μοντέλο βιομηχανικής ανάπτυξης που έχει εφαρμοστεί ως τώρα. Το καινούργιο με την τεχνολογική επανάσταση στην εποχή μας είναι, ότι από τη μια δημιουργούνται οι τεχνικο-επιστημονικές προϋποθέσεις για την ουσιαστική αντιμετώπιση του οικολογικού προβλήματος, ενώ συγχρόνως από την άλλη μεριά εμφανίζονται νέες δυνατότητες ρύπανσης (π.χ. πυρηνική βύπανση) και διεθνοποιείται το οικολογικό πρόβλημα.

Οι εμπειρίες που έχουν συσσωρευτεί σε όλους τους τομείς θετικές και αρνητικές πρέπει να γίνουν κτήμα όλων τη στι-

που η συμμετοχή της χώρας μας στη σύγχρονη τεχνολογική επανάσταση έχει γίνει πρωταρχικός σκοπός της χώρας μας.

17. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

- 17.1. Έρευνα απασχόλησης : Οποιαδήποτε πρόβλεψη της κατάστασης στην αγορά εργασίας για τα ερχόμενα χρόνια προϋποθέτει τη γνώση της σημερινής κατάστασης στον τομέα αυτό. Επειδή όμως τα στατιστικά δεδομένα που φθάνουν στη δημοσιότητα, αναφέρονται πάντοτε στην περίοδο που έγινε η απογραφή ή μια έρευνα, τα δεδομένα αυτά αντανακλούν αναγκαστικά την εικόνα μιας πρόσφατης χρονιάς. Όπως είναι γνωστό οι απογραφές του πληθυσμού έχουν καθιερωθεί διεθνώς να γίνονται κάθε δεκαετία. Η τελευταία απογραφή του πληθυσμού έγινε στην χώρα μας το 1981. Το δεύτερο τρίμηνο της ίδιας χρονιάς έγινε και η έρευνα Απασχόλησης της εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδας. Η έρευνα αυτή επαναλαμβάνεται από το 1974 κάθε χρόνο. Ενώ όμως μέχρι το 1980 κάλυπτε μόνο τις αστικές ή ημιαστικές περιοχές της χώρας και δεν έδινε τη διαρθρωση ολόκληρου του ενεργού πληθυσμού, το 1981 κάλυψε για πρώτη φορά δειγματοληπτικά ολόκληρη τη χώρα δηλ. και τις αγροτικές περιοχές. Σύμφωνα με τις επιδιώξεις της ΕΣΥΕ βασικοί στόχοι της έρευνας αυτής ήταν:
- α) Η μελέτη της κατάστασης απασχόλησης του πληθυσμού σε συνδυασμό προς το φύλο, ηλικία, επίπεδο εκπαίδευσης, περιοχές κλπ.
 - β) Η μελέτη του εργατικού δυναμικού κατά κλάδους οικονομικής δραστηριότητας, ομάδες ατομικών επαγγελμάτων, θέση στο επάγγελμα, ώρες εργασίας κλπ.
 - γ) Η μελέτη της χρονικής διάρκειας της ανεργίας σε συνδυασμό προς το ρόλο, την ηλικία, την περιοχή και ορισμένα χαρακτηριστικά της τελευταίας τους εργασίας (κλάδοι οικονομικής δραστηριότητας και ομάδες ατομικών επαγγελμάτων).
 - δ) Η μελέτη της κατάστασης απασχόλησης ένα χρόνο πριν την έρευνα των μελών ηλικίας 14 ετών και άνω, η μελέτη της ύπαρξης ή όχι δεύτερης εργασίας για τους απασχολούμενους κλπ.
- Η ΕΣΥΕ προσπάθησε δηλαδή να συγκεντρώσει όλα τα απαραίτητα στοιχεία από τα οποία μπορούμε να έχουμε αντικειμενική εικόνα της απασχόλησης του εργατικού δυναμικού.

17.2. Εργατικό δυναμικό:

Στο εργατικό δυναμικό υπολογίζεται ότι ανήκουν όλα τα άτομα ηλικίας 14 ετών και άνω που χαρακτηρίζονται ως απασχολούμενα ή άνεργα. Η ΕΣΥΕ διακρίνει τους άνεργους σε δύο κατηγορίες:

- Σ' αυτούς που ποτέ δεν εργάστηκαν στο παρελθόν ("ΝΕΟΙ") και
- Σ' αυτούς που εργάστηκαν κατά το παρελθόν σε μια κανονική ή όχι εργασία.

Βέβαια δεν θεωρούνται σαν άνεργοι ούτε σαν απασχολούμενοι οι ειδικές κατηγορίες ατόμων ηλικίας 14 ετών και άνω όπως μαθητές και σπουδαστές, αυτοί που υπηρετούν τη θητεία τους στις Ένοπλες Δυνάμεις, τα μέλη του νοικοκυριού που βοηθούν μέσα στην οικογένεια, οι φυλακισμένοι, ανεξάρτητα από το χρόνο φυλάκισης και τέλος τα άτομα που νοσηλεύονται σε Ειδικά Ιδρύματα, όπως π.χ. Ασυλα Ανιάτων, ψυχιατρεία και Σανατόρια. Όλα τα άτομα που δεν ανήκουν στις παραπάνω κατηγορίες και που αυτοαπασχολούνται ή εργάζονται για λογαριασμό άλλων, δηλ. σαν υπάλληλοι ή εργάτες αποτελούν το εργατικό δυναμικό ανεξάρτητα αν απασχολούνται ή ψάχνουν να βρουν μια δουλειά, δηλ. είναι άνεργα. Όλοι αυτοί λοιπόν προσφέρουν την πνευματική ή σωματική τους δύναμη, πολιτικοί και πνευματικοί ηγέτες, επιχειρηματίες και ελεύθεροι επαγγελματίες, διευθύνοντα διοικητικά στελέχη και υπάλληλοι γραφείου, έμποροι και γεωργοί, τεχνίτες και εργάτες αποτελούν μέλη του εργατικού μας δυναμικού.

17.3. Παρουσίαση στοιχείων και ενδεικτικές παρατηρήσεις:

Τα στοιχεία που βλέπουμε στους Πίνακες 1 μέχρι 11 αναφέρονται στο δεύτερο τρίμηνο του 1981 και προέρχονται από την έρευνα απασχόλησης της ΕΣΥΕ που κυκλοφόρησε στις υπηρεσίες αρχές του 1983. Τα στοιχεία του Πίνακα 12 προέρχονται από το Υπουργείο Εργασίας και αναφέρονται στην κίνηση των μισθωτών μέσω των γραφείων απασχόλησης του ΟΑΕΔ.

α) Ομάδες ηλικιών και βαθμός αστικότητας του πληθυσμού:

Από τον πίνακα 1 μπορεί να υπολογίσει κανείς με μια απλή επεξεργασία τη χωροταξική κατανομή του ελληνικού πληθυσμού. Έτσι βλέπουμε, ότι από τα 9,5 εκ. περίπου των Ελλήνων, το 61,3% έχει συγκεντρωθεί στα μεγάλα αστικά κέντρα, το 10,5% στις ημιαστικές περιοχές και το 28,2% κατοικεί στις αγροτικές περιοχές της χώρας. Οι ομάδες ηλικιών και το φύλο μας βοηθούν να διαπιστώσουμε μεταξύ άλλων ότι, ενώ στο σύνολο της χώρας τα άτομα άνω των 65 ετών αποτελούν το 13% του πληθυσμού, στις αστικές περιοχές το ποσοστό αυτό ανέρχεται μόνο στο 11% και στις αγροτικές περιοχές διπλασιάζεται σχεδόν (20%). Γενικά διαπιστώνουμε ότι στις μεγάλες πόλεις συγκεντρώνονται οι νεότερες ηλικίες, με αποτέλεσμα να αυξάνεται η προσφορά εργασίας και κατά συνέπεια η ανεργία σε περιόδους οικονομικής κάμψης.

β) Κατάσταση απασχόλησης των ατόμων 14 ετών και άνω:

Στον πίνακα 2 βλέπουμε ότι από τον πληθυσμό ηλικίας 14 ετών και άνω, μόνο το 49% ανήκει στον οικονομικά ενεργό πληθυσμό και το υπόλοιπο 51% υπολογίζεται σαν μη εργατικό δυναμικό.

Στο συνολικό πληθυσμό όμως το εργατικό δυναμικό αντιπροσωπεύει μόνο το 38,8%. Από πλευράς φύλλου, αν και το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών (32%) στο εργατικό δυναμικό είναι αισθητά χαμηλότερο του ποσοστού των ανδρών (68%), το ποσοστό ανεργίας των γυναικών (5,7%) είναι ανώτερο των ανδρών (3,3%). Γενικά το ποσοστό συμμετοχής της ανεργίας στο σύνολο του εργατικού δυναμικού ήταν 4% το 1984.

γ) Διάρθρωση εργατικού δυναμικού κατά κατηγορία οικονομ. δραστηριότητας.

Ως προς τη διάρθρωση του εργατικού δυναμικού κατά τομέα και κλάδο οικονομικής δραστηριότητας διαπιστώνεται από τον

Πίνακα 3 ότι στον πρωτογενή τομέα (Γεωργία-κτηνοτροφία-Δάση-Αλλειρία) απασχολείται το 30,6% του εργατικού δυναμικού από το οποίο 57,5% είναι άνδρες και 42,5 γυναίκες. Δηλαδή είμαστε ακόμη μια αγροτική χώρα, αν λάβει κανείς υπόψη ότι τα αντίστοιχα ποσοστά σε άλλες χώρες της Ευρώπης είναι πολύ χαμηλότερα (π.χ. Αγγλία 2,9%, Δ.γερμανία 5,9%, Δανία 7,9%, Γαλλία 8,2, Ιταλία 13,5%).

Στο δευτερογενή τομέα της οικονομίας μας, (Ορυχεία-Μεταλλεία, Βιομηχανία-Βιοτεχνία, Ενέργεια-οικοδόμηση, Δημ. Έργα) απασχολούνται 1.023 χιλ. άτομα δηλ. το 29% του εργατικού δυναμικού, με συμμετοχή 80,3 ανδρών και 19,7% γυναικών. Τέλος στον τριτογενή τομέα (εμπόριο-εστιατόρια-ξενοδοχεία, Μεταφορές-επικοινωνίες-τράπεζες-ασφάλειες-Υπηρεσίες) εργάζονται 1.423 χιλ. άτομα δηλ. το 40,3 με υπεροχή (68,7%) των ανδρών και μικρή συμμετοχή (31,3%) των γυναικών. Αξίζει να σημειωθεί ότι τόσο στο δευτερογενή τομέα, όσο και στο τριτογενή τομέα, η Ελλάδα είναι ουραγός συγκρινόμενη με τις άλλες χώρες της Ευρώπης (Ανατολικές και Δυτικές) με εξαίρεση την Πορτογαλία και την Τουρκία.

δ) Επίπεδο Εκπαίδευσης εργατικού δυναμικού:

Σχετικά με την ποιοτική στάθμη του εργατικού δυναμικού από τον Πίνακα 4 φαίνεται ότι, 4,2% δεν φοίτησε καθόλου στο σχολείο, 12,3% δεν τελείωσε το Δημοτικό και το 50,3 μπόρεσε και τελείωσε τη Δημοτική Εκπαίδευση. Από το υπόλοιπο εργατικό δυναμικό, το 6,8% τελείωσε το τριτάξιο γυμνάσιο, το 17,3% πήρε απόλυτήριο Μέσης Εκπαίδευσης, 0,08% φοίτησε ακόμη στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και το 8,3% έχει πτυχίο ανώτατης Σχολής. Ενδεικτική είναι στο επίπεδο Εκπαίδευσης του εργατικού δυναμικού η ανισότητα μεταξύ των δύο φύλων. Ενώ μόνο 2,1% των εργαζόμενων ανδρών είναι αγράμματοι, στις γυναίκες το ποσοστό αυτό τετραπλασιάζεται και φτάνει το 8%.

ε) Απασχολούμενοι κατά ομάδες ατομικών επαγγελματιών:

Στον πίνακα 5 βλέπουμε τη σύνθεση του εργατικού δυναμικού κατά κατηγορία ατομικών επαγγελματιών. Σύμφωνα με τα στοιχεία αυτά το 9,6% του εργατικού δυναμικού ανήκει στην κατηγορία των επιστημόνων και ελεύθερων επαγγελματιών.

Τα διευθύνοντα και ανώτερα διοικητικά στελέχη αριθμούσαν 73.700 άτομα και αντιπροσώπευαν το 0,2% του εργατικού δυναμικού, από τα οποία 66.100 ήταν άνδρες (90%) και μόνο 7.600 ήταν γυναίκες (10%). Η αναλογία αυτή βελτιώνεται αισθητά για τις γυναίκες στις κατηγορίες υπαλλήλων γραφείου (45,4%) εμπόρων και πωλητών (29%) και απασχολούμενων στην παροχή υπηρεσιών (39%). Η σημερινή Ελληνίδα δεν υστερεί σε τίποτα από τον άρρενα συνάδελφό της και είναι ικανή να συναγωνιστεί μαζί του σε όλα τα επίπεδα των επαγγελματικών δραστηριοτήτων. - Όταν τα παραπάνω ποσοστά διαφοροποιηθούν και η ζυγαριά πάρει να γέρνει υπέρ των ανδρών, τότε θα μπορούμε να μιλήσουμε για ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών στη χώρα μας.

στ) Απασχολούμενοι κατά θέση στο επάγγελμα:

Η παραπάνω διαπίστωση ότι υπάρχει άνιση μεταχείριση μεταξύ ανδρών και γυναικών στην ελληνική οικονομία απορρέει και από τον Πίνακα 6, όπου παρουσιάζονται οι απασχολούμενοι κατά θέση στο επάγγελμα. Η πρώτη εντύπωση που παίρνουμε από την ανάλυση των στοιχείων είναι το υψηλό ποσοστό των εργοδοτών και των εργαζομένων για δικό τους λογαριασμό, δηλ. όλων αυτών που βρίσκονται σε μη εξαρτημένη θέση εργασίας και που αποτελούν το 38%. Αν σ' αυτό το ποσοστό προστεθούν και τα εργαζόμενα μέλη της οικογένειας (14%) τα οποία συνήθως δεν αμείβονται, τότε το ποσοστό αυτό ανέρχεται στο 52% του συνολικού εργατικού δυναμικού. Το υπόλοιπο 48% αποτελεί την κατηγορία των μισθωτών (1.699.100 άτομα) στην Ελληνική οικονομία, αντί 70-90% που κυμαίνεται στις αναπτυγμένες χώρες. Ως προς τη θέση των γυναικών στον Πίνακα 6 προκύπτει ότι από τους 233,4 χιλ. εργοδότες,

μ-ονο 18,7 χιλ.είναι γυναίκες, δηλ. 8% επί του συνόλου των εργοδοτών. Αντίθετα, από τα συμβοηθούντα και μη αμειβόμενα μέλη οικογένειας το 81,3% είναι γυναίκες.

Τέλος από τους μισθωτούς μόνο το 28,6% αντιπροσωπεύουν γυναίκες. Παρουσιάζουν επίσης χαμηλό ποσοστό (18,2%) εργαζόμενες για δικό τους λογαριασμό.

ζ) Θέση στο επάγγελμα κατά κατηγορία οικονομικής δραστηριότητας

Αρκετά διαφωτιστικοί είναι οι δύο επόμενοι πίνακες 7 και 8, που αναφέρονται στη θέση, στο επάγγελμα και φύλο ο ένας και στο επίπεδο εκπαίδευσης και φύλο των απασχολουμένων ο άλλος.

Στους παραπάνω Πίνακες, τα άτομα έχουν ομαδοποιηθεί κατά κατηγορίες οικονομικής δραστηριότητας. Ως προς τη θέση στο επάγγελμα, σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα 7, μπορεί κανείς με εύκολία να διακρίνει τα διαρθρωτικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι βασικοί τομείς της Ελληνικής οικονομίας.

Στον πρωτογενή τομέα, δηλ. στην αγροτική μας οικονομία, βλέπουμε ότι οι μισθωτοί αντιπροσωπεύουν μόνο το 3,3% και οι εργοδότες το 3,8% των απασχολουμένων στον τομέα αυτό. Αφού λοιπόν οι εργοδότες είναι περισσότεροι από τους μισθωτούς στη γεωργία, αυτό σημαίνει ότι οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις είναι τόσο μικρές ώστε μερικές απ'αυτές δεν απασχολούν κανένα μισθωτό σε μόνιμη βάση. Αντίθετα οι εργαζόμενοι γεωργοί για δικό τους λογαριασμό αντιπροσωπεύουν μαζί με τα συμβοηθούντα και μη αμειβόμενα μέλη της οικογένειας το 92,9% του εργατικού δυναμικού στον πρωτογενή τομέα. Βασικό αίτιο του φαινομένου αυτού είναι η μικρή γεωργική εκμετάλλευση και ο πολυτεμαχισμός της, που οφείλεται μεταξύ άλλων και στη μη εφαρμογή του αναδασμού. Μόνο με την αναδιάρθρωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και την ένταξη των αγροτεμαχίων τους σε ομαδικά κτήματα από κοινού καλλιέργειας,, θα λυθεί ένα από τα ουσιώδη προβλήματα της γεωργίας μας. Όπως διαπιστώνεται από τον Πίνακα 7 ο δευτερογενής τομέας της οικονομίας απασχολεί το μεγαλύτερο ποσοστό μισθωτών.

Είναι γνωστό ότι στον τομέα αυτόν το κράτος συμμετέχει συχνά σε μεγάλο ποσοστό στις παραγωγικές δραστηριότητες και σε μερικές περιπτώσεις κατέχει σχεδόν το μονοπώλιο.

Έτσι στους κλάδους Ηλεκτρισμός-Φωταέριο-Ατμός-Υπηρ. Ύδρευσης. Οι 30.200 μισθωτοί εργάζονται σε 100 επιχειρήσεις, η πλειοψηφία των οποίων ανήκει στο Δημόσιο τομέα. Το ποσοστό των μισθωτών στο σύνολο των απασχολουμένων στον κλάδο αυτό ανέρχεται λοιπόν στο 99,7%. Τα ανάλογα ποσοστά στις άλλες κατηγορίες οικονομικής δραστηριότητας του δευτερογενούς τομέα κυμαίνονται στο 74% για τις οικοδομήσεις και τα Δημόσια Έργα και στο 71,2% για τη Βιομηχανία-Βιοτεχνία. Στον τριτογενή τομέα δεσπόζουν οι υπηρεσίες με 89,4% και οι μεταφορές-επικοινωνίες με 73,8%, μισθωτούς στο σύνολο των απασχολουμένων στις κατηγορίες αυτές.

η) Επίπεδο Εκπαίδευσης κατά κατηγορία οικονομικής δραστηριότητα

Σχετικά με το επίπεδο εκπαίδευσης (Πίνακας 8) στις διάφορες κατηγορίες οικονομικής δραστηριότητας, στις υπηρεσίες απασχολούνται οι περισσότεροι πτυχιούχοι Ανωτάτων Σχολών, οι οποίοι αντιπροσωπεύουν το 34,6% στο σύνολο των απασχολούμενων στην κατηγορία αυτή. Από αυτούς το 57,2% είναι άντρες και το 42,3% είναι γυναίκες. Το μικρότερο ποσοστό πτυχιούχων εργάζεται στην αγροτική οικονομία (0,2%) και στις οικοδομήσεις-Δημόσια Έργα (1,4%). Αντίθετα το μεγαλύτερο ποσοστό των αναλφάβητων το συναντάμε στον πρωτογενή τομέα (10,2%) και με απόσταση ακολουθούν Εμπόριο-Εστιατόρια-Ξενοδοχεία (2,1%) και Βιομηχανία-Βιοτεχνία (1,8%). Αξιοσημείωτο είναι ότι στο σύνολο των απασχολούμενων που έχουν τελειώσει-Μέση-και-Ανώτατη Εκπαίδευση, το ποσοστό των γυναικών είναι κάπως ανώτερο των αντρών. Συγκεκριμένα 8,8% των εργαζομένων γυναικών έχουν αποφοιτήσει από την Ανώτατη Εκπαίδευση και 18,2% από τη Μέση Εκπαίδευση, ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά για τους άντρες είναι 8% και 15,6%. Παρά την ποιοτική υπεροχή των γυναικών όμως, όταν Πίνακα 5 έχουμε διαπιστώσει ό-

τι μόνο ένα 10% των γυναικών κατείχαν το 1981 θέσεις ανώτερων διοικητικών στελεχών στην Ελληνική οικονομία.

θ) Άνεργία κατά φύλο και διάρκεια:

Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα 9 από τα 148.500 άνεργα άτομα το 1981 το 55,1% ήταν άντρες και το 44,9% ήταν γυναίκες. Σχετικά με τη διάρκεια της ανεργίας το 28,8% των ανέργων γυναικών περίμεναν άνεργες περισσότερο από 12 μήνες, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό των αντρών ανέρχονταν στο 14,6% δηλαδή από την ανεργία μεγάλης διάρκειας οι γυναίκες επηρεάζονται σε μεγαλύτερο βαθμό από τους άντρες, παρότι και τα δύο φύλα διαθέτουν ίσες ικανότητες στις περισσότερες κατηγορίες επαγγελματών. Ιδιαίτερα όμως οι νέοι ηλικίας 15 μέχρι 29 ετών, αν και αποτελούν μόνο το 19,8% του συνολικού πληθυσμού και το 23,2% του εργατικού δυναμικού στο σύνολο της ανεργίας αντιπροσωπεύουν το 62,2%. Και εδώ πάλι το ποσοστό ανεργίας των γυναικών ηλικίας 15 μέχρι 29 ετών είναι εντυπωσιακό και φτάνει το 72,6% της συνολικής ανεργίας των γυναικών, ενώ για τους άντρες το αντίστοιχο ποσοστό ανέρχεται στο 53,2%. Η κατάσταση αυτή που απορρέει από τα στοιχεία του Πίνακα 9 δεν αφήνει καμιά αμφιβολία ότι η εργαζόμενη Ελληνίδα και ιδιαίτερα η νέα αντιμετωπίζει στην αγορά εργασίας περισσότερες δυσκολίες από τον άντρα. Οι δυσκολίες αυτές γίνονται ακόμη οξύτερες στα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας Αθήνα και Θεσσαλονίκη.

1) Είδος ενεργειών προς ανεύρεση εργασίας:

Όπως φαίνεται από τον Πίνακα 10 τα άνεργα άτομα που γράφτηκαν το 1981 σε δημόσιο γραφείο εύρεσης εργασίας αντιπροσώπευαν μόνο το 6,4% του συνόλου των ανέργων της χώρας. Το ότι όμως οι τοποθετήσεις ανέργων σε μια θέση, με πρωτοβουλία των υπηρεσιών του ΟΑΕΔ, ανέρχονταν στην ίδια χρονιά στο 0,6% του συνόλου των τοποθετήσεων, αποτελεί μια απόδειξη ότι το γραφείο εύρεσης εργασίας δεν ασκούσε καμιά έλξη στους ανέργους να δηλώσουν ότι ψάχνουν να βρουν δουλειά. Αυτό βέβαια δεν είναι για όσους δικαιούνταν κάποιο επίδομα ανεργίας και που αντιπροσωπεύου μόνο το 4,3% των ανέργων. Τα άτομα που δεν δικαιούνταν επίδομα περιορίζονταν μόνο στο 2,1% των ανέργων. Βέβαια ο ΟΑΕΔ με την πολιτική που έχει χαράξει στον τομέα της δημιουργίας νέων ευκαιριών απασχόλησης και με την αναδιοργάνωση των γραφείων εργασίας στοχεύει να βελτιώσει τις σχέσεις του εργατικού δυναμικού με τις υπηρεσίες του, ώστε να μη θεωρείται πια ο οργανισμός ένα ίδρυμα επιδοτήσεων.

Οι άνεργοι απευθύνονται στην πλειοψηφία τους (57,7%) απευθείας σε εργοδότες, για να βρουν μια θέση εργασίας. Για τον ίδιο σκοπό 8,2% των ανέργων απάντησαν σε αγγελίες εφημερίδων, το 2% έγραψαν αγγελίες σε εφημερίδες και το 0,9 των ανέργων γράφτηκαν σε ιδιωτικό γραφείο εύρεσης εργασίας. Αξίζει να σημειωθεί ότι 13.700 άνεργοι δηλαδή το 9,2% του συνόλου των ανέργων, δήλωσαν ότι δεν έκαναν καμιά ενέργεια για να βρουν μια δουλειά. Από τα άτομα αυτά 5.700 ήταν άντρες, δηλαδή 7% των ανέργων αντρών και 8.000 ήταν γυναίκες, δηλαδή 12% των ανέργων γυναικών.

1α) Λόγος που ζητούν εργασία:

Εκτός των ανέργων που κάνουν ή δεν κάνουν ενέργειες για ανεύρεση εργασίας, υπάρχουν και αρκετά άτομα (58.000 το 1981) που ζητούν εργασία αν και έχουν κάποια απασχόληση. Ο πίνακας 11 παρουσιάζει τους λόγους, για τους οποίους τα άτομα αυτά ζητούν εργασία και σαν κύριο λόγο 54,6% των ατόμων αυτών δήλωσαν ότι η απασχόληση που έχουν δεν τους ικανοποιεί. Το 30,4% έψαχναν να βρουν μια άλλη θέση, γιατί αισθάνονταν ανασφάλεια στη δουλειά τους και το 8,8% γιατί ήθελε και μια δεύτερη εργασία. Μόνο το 6,2% των ατόμων δεν δήλωσαν το λόγο, για τον οποίο ζητούσαν δουλειά, αν και δεν ήταν άνεργα.

Από το σύνολο των απασχολουμένων που ζητούσαν εργασία πρέπει να αναφερθεί ότι το 80% ήταν άντρες και μόνο το 20% ήταν γυναίκες. Οι γυναίκες (69,2%) σε πολύ μεγαλύτερο ποσοστό από τους άντρες 51% δήλωσαν ότι δεν τους ικανοποιεί η δουλειά που έκαναν, γι' αυτό και έψαχναν για μια άλλη εργασία.

Διαφορά επίσης μεταξύ αντρών και γυναικών υπήρξε και ως προς τις ομάδες ηλικιών που δεν ικανοποιούνταν από τη δουλειά τους. Η πλειοψηφία των γυναικών ανήκει στις ηλικίες μεταξύ 25 και 44 ετών. Ίσως τα άτομα αυτά προτού να μπουν στον κόσμο της εργασίας ήταν απληροφόρητα πάνω στην ύπαρξη των περισσότερων επαγγελμάτων και δεν γνώριζαν επίσης τις πιθανές εξελίξεις των δυνατοτήτων απασχόλησης στα διάφορα επαγγέλματα.

Η έλλειψη αυτή των πληροφοριών μάλλον τα άφησε αβοήθητα στην επιλογή του επαγγέλματος. Γνωρίζουμε ότι, όσο πληρέστερη γίνεται η προετοιμασία του νέου να αποφασίσει για το επάγγελμα που του ταιριάζει, τόσο μειώνεται η πιθανότητα αργότερα να βρεθεί στη δυσάρεστη θέση να εξασκεί ένα επάγγελμα που δεν τον ικανοποιεί. Υπάρχουν βέβαια και οι περιπτώσεις που είναι και οι πιο συχνές, όπου επιθυμεί κανείς να βρει μια νέα δουλειά, όχι γιατί δεν τον ικανοποιεί το επάγγελμά του, αλλά για άλλους λόγους, όπως π.χ. συνθήκες εργασίας, εργοδότης, λόγοι υ-

γείας, προβλήματα μετακίνησης και άλλοι λόγοι που διαφέρουν από άτομο σε άτομο.

ιβ) Δελτίο κίνησης αγοράς εργασίας:

Τα στοιχεία του Πίνακα 12 δίνουν μια εικόνα της αγοράς εργασίας για τα χρόνια (1981-1982) και αναφέρονται στην κίνηση των μισθωτών μέσω των γραφείων εργασίας του ΟΑΕΔ στις αστικές και ημιαστικές περιοχές. Είναι ευνόητο ότι τα στοιχεία αυτά δεν αντικατοπτρίζουν την πραγματική εικόνα της αγοράς εργασίας στο σύνολο της χώρας και στο σύνολο των εργαζομένων, αφού μένουν έξω τόσο οι αγροτικές περιοχές όσο και όλοι οι μισθωτοί που δεν γράφτηκαν σε δημόσιο γραφείο εύρεσης εργασίας και ΠΟΥ: ΟΠΩΣ ΔΙΑΠΙΣΤΩΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟΝ Πίνακα αυτό, αποτελούν την πλειοψηφία των εργαζομένων.

Παρά την ατελή εικόνα της αγοράς εργασίας που παρουσιάζει ο Πίνακας 12, δεν παύει όμως να αναφέρεται στο 42% του ελληνικού εργατικού δυναμικού. Αποτέλεσμα της ενεργοποίησης του ΟΑΕΔ είναι η μεγάλη αύξηση των νέων εγγεγραμμένων ανέργων και μάλιστα έπειτα από τη δυνατότητα που παρέχεται να εργαστούν στα πλαίσια των προγραμμάτων του ΟΑΕΔ για τη δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης στους νέους, στους οικοδόμους, στους ανειδίκευτους εργάτες, στους ανάπηρους και σε άλλες κατηγορίες ατόμων.

Στον Πίνακα βλέπουμε επίσης το ποσοστό των ατόμων που βρίσκονται χωρίς δουλειά και είναι γραμμένοι στα γραφεία εύρεσης εργασίας του ΟΑΕΔ. Το ποσοστό αυτό ανερχόταν το 1980 στο 2,4% το 1981, στο 2,7% και το 1982 στο 3,2% επί των απασχολούμενων μισθωτών και αποτελεί το δείκτη της εγγεγραμμένης ανεργίας, που βρίσκεται μακριά από την πραγματική ανεργία.

Ο Πίνακας 12 παρουσιάζει επίσης και την απασχόληση των αλλοδαπών στην Ελλάδα. Σύμφωνα με τα στοιχεία αυτά ο αριθμός των ξένων απασχολούμενων κυμαίνονταν γύρω στις 30.000 το

1981 και το 1982, από τους οποίους το 43,1% προέρχονταν από Αλβανία-Τουρκία-Κύπρο (ομογενείς) και το 22,6% από τις χώρες της ΕΟΚ. Στο υπόλοιπο 34,3% εκπροσωπούνταν αλλοδαποί από όλες τις Ηπείρους. Στη χώρα μας εργάζονται πάντως και άλλοι ξένοι, χωρίς άδεια εργασίας, ο αριθμός των οποίων δεν είναι και τόσο ασήμαντος. Για να συμπεριληφθούν όμως στα Δελτία κίνησης της αγοράς εργασίας θα πρέπει πρώτα να εντοπιστούν από τις υπηρεσίες αλλοδαπών.

Πίνακας 1. Πληθυσμός κατά ομάδες ηλικιών, φύλο και βαθμό αστικότητας (Σύνολο Χώρας)

Σε χιλιάδες

Ομάδες ηλικιών	Γενικό Σύνολο		Αστικές Περιοχές		Ημιαστικές Περιοχές		Αγροτικές Περιοχές					
	Σύνολο	Άρρενες	Θήλειες	Σύνολο	Άρρενες	Θήλειες	Σύνολο	Άρρενες	Θήλειες			
ΣΥΝΟΛΟ	9471,1	4580,4	4890,7	5803,0	2785,0	3018,0	994,5	487,8	506,7	2673,7	1307,6	1366,1
0 - 13 ετών	2603,3	1042,5	960,7	1257,9	655,1	602,9	231,1	122,7	108,4	514,3	264,8	249,5
14 ετών	163,8	84,6	79,2	97,6	51,3	46,3	20,1	10,1	9,9	46,1	23,2	22,9
15 - 19 ετών	726,1	358,2	367,9	448,3	220,4	227,9	82,1	40,2	41,9	195,7	97,6	98,1
20 - 24 ετών	541,3	213,7	327,5	378,9	148,8	230,1	46,1	15,6	30,5	116,3	49,3	66,9
25 - 29 ετών	607,2	283,8	323,4	417,1	187,5	229,7	62,1	29,8	32,3	128,0	66,5	61,5
30 - 44 ετών	1868,0	910,9	957,1	1231,1	592,8	638,3	200,8	101,1	99,7	436,1	217,0	219,1
45 - 64 ετών	2275,3	1109,0	1166,3	1337,8	649,9	687,9	227,7	114,1	113,6	709,9	345,1	364,8
65 ετών και άνω	1286,2	577,7	708,5	634,2	279,3	354,9	124,7	54,3	70,4	527,3	244,1	283,3

Πηγή: ΕΕΥΕ, Έγγραφο Εθνικού Δυναμικού (Ανασκόπησης), Έτος 1981, Αθήνα 1983

Πίνακας 2. Πληθυσμός ηλικίας 14 ετών και άνω κατά κατάσταση απασχόλησης, ομάδες ηλικιών και φύλο

Σε χιλιάδες

Ομάδες ηλικιών	Γενικό Σύνολο	Εργατικό Δυναμικό Απασχολού- μενοι			Μη Εργατικό Δυναμικό
		Σύνολο	Άνεργοι		
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ					
ΣΥΝΟΛΟ	7467,9	3677,8	3529,3	148,5	3790,1
14 ετών	163,8	13,3	12,7	0,5	150,5
15 - 19 ετών	726,1	181,3	158,7	22,6	544,8
20 - 24 ετών	541,3	273,1	231,7	41,3	268,2
25 - 29 ετών	607,2	398,7	370,4	28,3	208,5
30 - 44 ετών	1868,0	1274,1	1242,0	32,1	593,9
45 - 64 ετών	2275,3	1345,8	1322,7	23,1	929,5
65 ετών και άνω	1286,2	191,6	191,1	0,5	1094,6
Άρρενες	3537,9	2505,1	2423,3	81,9	1032,7
14 ετών	84,6	8,5	8,2	0,3	76,1
15 - 19 ετών	358,2	108,3	98,2	10,1	249,9
20 - 24 ετών	213,7	138,8	122,3	16,5	74,9
25 - 29 ετών	283,8	266,5	249,5	17,0	17,3
30 - 44 ετών	910,9	883,5	863,0	20,5	27,3
45 - 64 ετών	1109,0	956,4	939,3	17,1	152,6
65 ετών και άνω	577,7	143,1	142,7	0,4	434,6
Θήλειες	3930,0	1172,7	1106,0	66,7	2757,3
14 ετών	79,2	4,8	4,5	0,3	74,4
15 - 19 ετών	367,9	72,9	60,5	12,5	294,9
20 - 24 ετών	327,5	134,3	109,4	24,9	193,3
25 - 29 ετών	323,4	132,2	120,9	11,3	191,2
30 - 44 ετών	957,1	390,5	379,0	11,5	566,6
45 - 64 ετών	1166,3	389,4	383,3	6,1	776,9
65 ετών και άνω	708,5	48,5	48,4	0,1	660,0

Πηγή: ΕΣΥΕ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (Απασχόληση), Έτους 1981, Αθήνα 1983

Πίνακας 3. Παραγωγόμενοι κατά μονοψήφιας κατηγορίες οικονομικής δραστηριότητας, ομάδες ηλικιών και φύλο Σε χιλιάδες

Ομάδες ηλικιών και φύλο	Εθνικό προϊόν	Γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία	Ορυχεία, μεταλλεία	Βιομηχανία, κατασκευές	Εμπορική τράπεζα, ασφάλιστρα	Ουδέν	Ευνοημένο	Μεταφορές, επικοινωνίες	Υπηρεσίες	Υπόλοιπα	Υπόλοιπα	Υπόλοιπα	Υπόλοιπα	Υπόλοιπα	Υπόλοιπα	Υπόλοιπα	Υπόλοιπα	Υπόλοιπα
Και των δύο φύλων	3530,9	1083,5	19,2	680,8	30,3	292,6	528,6	273,8	116,7	503,8	1,7							
14 ετών	12,8	6,9	—	3,1	—	1,4	1,1	0,1	—	0,2	—							
15 - 19 ετών	158,7	51,5	0,3	54,1	0,4	18,2	22,2	4,5	1,6	5,8	—							
20 - 24 ετών	231,8	43,0	0,9	67,8	1,1	21,3	41,3	15,9	12,2	27,9	0,3							
25 - 29 ετών	370,6	55,4	1,8	91,1	3,9	44,7	59,7	29,6	20,9	63,3	0,2							
30 - 44 ετών	1242,9	272,7	8,6	252,4	15,2	123,1	182,3	120,7	50,7	216,6	0,4							
45 - 64 ετών	1322,9	521,6	7,3	202,0	9,6	82,0	191,9	99,5	28,7	179,5	0,8							
65 ετών και άνω	191,2	132,3	0,2	10,2	0,1	1,9	29,9	3,6	2,6	10,5	—							
Άσυντεταγμένοι	2423,5	622,4	18,8	486,0	26,1	290,5	359,7	247,4	78,1	292,9	1,5							
14 ετών	8,2	4,0	—	1,9	—	1,4	0,7	0,1	—	0,1	—							
15 - 19 ετών	98,2	29,3	0,3	32,5	0,4	18,0	12,4	3,5	0,5	1,3	—							
20 - 24 ετών	122,3	23,8	0,9	36,7	0,8	20,9	17,1	10,7	2,4	8,7	0,3							
25 - 29 ετών	249,5	33,1	1,7	66,6	3,0	44,3	38,9	24,6	11,3	25,9	0,1							
30 - 44 ετών	863,0	140,0	8,5	186,4	12,7	122,4	122,7	109,1	37,3	123,5	0,3							
45 - 64 ετών	939,4	299,1	7,1	153,0	9,2	81,5	143,5	95,9	24,2	124,9	0,8							
65 ετών και άνω	142,7	93,0	0,2	8,9	—	1,9	24,3	3,5	2,5	8,6	—							
Θήλυες	1107,5	461,1	0,4	194,8	4,2	2,1	168,9	26,4	38,5	210,9	0,1							
14 ετών	4,6	2,9	—	1,2	—	—	0,4	—	—	0,1	—							
15 - 19 ετών	60,5	22,3	—	21,7	—	0,2	9,8	0,9	1,1	4,5	—							
20 - 24 ετών	109,5	19,2	—	31,1	0,3	0,3	24,2	5,2	9,8	19,3	—							
25 - 29 ετών	121,1	22,3	0,1	24,5	0,9	0,4	20,8	5,0	9,6	37,5	0,1							
30 - 44 ετών	379,8	132,7	0,1	66,0	2,5	0,7	59,6	11,6	13,4	93,1	0,1							
45 - 64 ετών	383,6	222,5	0,2	49,0	0,4	0,5	48,4	3,5	4,5	54,6	—							
65 ετών και άνω	48,5	39,3	—	1,3	0,1	—	5,7	0,1	0,1	1,9	—							

Πηγή: ΕΣΥΕ, Έρευνα Εργασιών Ανθρώπου (Ανασχεδιασμός), Έτος 1981, Αθήνα 1983

T. E. I. DATSAN
BIBLIOTHEKE

Πίνακας 4. Πληθυσμός ηλικίας 14 ετών και άνω κατ' επίπεδο εκπαίδευσης, κατάσταση παραγωγικής και φύλο
Σύνολο Χώρας

Επίπεδο εκπαίδευσης και φύλο	Γενικό Σύνολο	Σύνολο	Εργατικό Δυναμικό Αποχολού-μενοι	Άνεργοι	Μη Εργατικό Δυναμικό
Και των δύο φύλων	7467,9	3677,8	3529,3	148,5	3790,1
ΣΥΝΟΛΟ					
Πτυχιούχοι Ανωτέρων Σχολίων	384,1	305,7	292,5	13,1	78,5
Φοιτησ. ή φοιτητές σε Ανω. Σχολιά	140,1	29,6	22,9	6,7	110,5
Έχοντες απολυτήρ. Μέσης Εκπαίδ.	1122,1	635,3	580,7	54,6	486,8
Έχοντ. τελ. την Γ' τάξη ες. οχ. Μ.Ε.	745,0	249,7	234,4	15,3	495,3
Έχοντες απολυτ. Στοιχ. Εκπαίδ.	3429,3	1850,7	1802,2	48,5	1578,6
Έχοντ. ενδ. μιας τάξεως οχ. Στ. Εκπ.	1029,4	452,7	444,9	7,8	576,7
Δεν επίτηαν καθόλου σχολείο	617,8	154,1	151,6	2,5	463,7
Άγνωστο					
ΣΥΝΟΛΟ	3537,9	2505,1	2423,3	81,9	1032,7
Πτυχιούχοι Ανωτέρων Σχολίων	241,9	201,1	194,5	6,6	40,7
Φοιτησ. ή φοιτητές σε Ανω. Σχολιά	81,1	19,8	16,1	3,7	61,3
Έχοντες απολυτήρ. Μέσης Εκπαίδ.	507,4	398,7	378,8	19,9	108,7
Έχοντ. τελ. την Γ' τάξη ες. οχ. Μ.Ε.	414,7	206,6	196,1	10,5	208,1
Έχοντες απολυτ. Στοιχ. Εκπαίδ.	1735,9	1355,0	1320,1	34,9	380,9
Έχοντες ενδ. μιας τάξεως οχ. Στ. Εκπ.	427,5	270,2	265,5	4,7	157,3
Δεν επίτηαν καθόλου σχολείο	129,4	53,7	52,2	1,5	75,7
Θήλας					
ΣΥΝΟΛΟ	3930,0	1172,7	1106,0	66,7	2757,3
Πτυχιούχοι Ανωτέρων Σχολίων	142,3	104,5	98,0	6,5	37,7
Φοιτησόντες ή φοιτητές εις Ανω. Σχ.	58,9	9,8	6,9	2,9	49,1
Έχοντες απολυτήρ. Μέσης Εκπαίδ.	614,7	236,7	201,9	34,7	378,1
Έχοντ. τελ. την Γ' τάξη Σχ. Μ.Ε.	330,3	43,1	38,3	4,7	287,3
Έχοντες απολυτήρ. Στοιχ. Εκπαίδ.	1693,4	495,7	482,1	13,7	1197,7
Έχοντες ενδ. μιας τάξεως Σχ. Στ. Εκπ.	601,9	182,5	179,4	3,1	419,5
Δεν επίτηαν καθόλου σχολείο	488,4	100,4	99,4	1,0	388,0

Πηγή: ΕΙΥΕ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (Ανασκόπησης), Έτος 1981, Αθήνα 1983

Πίνακας 5. Αρσενολογούμενοι κατά μονομήτριες ομάδες ατομικών εργαζομένων, ομάδες ηλικιών και φύλο
Σε χιλιάδες

Ομάδες ηλικιών και φύλο	Σύνολο	Ευνοημένες, δασίφρακα αστυλιωτικές κλπ.	Μονομήτριες ομάδες ατομικών εργαζομένων		Υαλλίσια, γκαζόν, κ.τ.λ. κ.α.	Επιμεταλλουργία και μεταλλουργία		Αρσενολογούμενοι στην καριέρα των εργαζομένων	Εργολαβία, εργολαβία, αλιεία κλπ.	Τεχνίτες και εργαζόμενοι (ελεύθεροι επαγγελματίες) και γυναικ. εργαζομένων	Επίδομα, που δεν μετράται ως ανεργία
			Ανεργία και ανέργα κοσμητικά ονόματα	Επιμεταλλουργία και μεταλλουργία							
ΣΥΝΟΛΟ	3529,3	340,9	73,7	313,8	343,9	274,5	1084,3	1075,8	22,3		
14 ετών	12,7	—	—	0,1	0,8	0,7	6,8	4,4	—		
15 - 19 ετών	158,7	1,6	—	7,4	12,5	10,9	51,3	74,6	0,4		
20 - 24 ετών	231,7	16,1	0,1	44,2	22,5	18,4	42,7	85,5	2,3		
25 - 29 ετών	370,4	54,1	2,1	57,3	30,8	26,4	54,9	141,0	3,8		
30 - 44 ετών	1242,0	170,5	28,8	125,3	121,7	97,9	271,7	416,5	9,5		
45 - 64 ετών	1322,7	91,0	40,8	75,5	134,2	110,3	524,2	340,4	6,3		
65 ετών και άνω	191,1	7,7	1,9	4,0	21,5	9,9	132,8	13,3	—		
Άρσενες	2423,3	223,0	66,1	171,4	244,0	167,4	624,7	904,6	22,0		
14 ετών	8,2	—	—	0,1	0,5	0,4	4,0	3,3	—		
15 - 19 ετών	98,2	0,6	—	2,5	5,9	6,3	28,9	53,6	0,4		
20 - 24 ετών	122,3	6,4	0,1	7,4	10,1	8,9	23,6	63,8	2,1		
25 - 29 ετών	249,5	27,2	1,9	23,7	20,3	17,9	32,8	121,9	3,8		
30 - 44 ετών	863,0	113,5	25,3	70,9	85,6	61,0	139,9	357,5	9,5		
45 - 64 ετών	939,3	68,3	36,9	63,5	103,7	65,9	301,9	292,7	6,3		
65 ετών και άνω	142,7	7,1	1,9	3,4	17,9	7,0	93,6	11,8	—		
Θηλέες	1106,0	117,9	7,6	142,4	99,9	107,1	459,6	171,2	0,3		
14 ετών	4,5	—	—	—	0,3	0,3	2,8	1,1	—		
15 - 19 ετών	60,5	1,0	—	4,9	6,5	4,7	22,3	21,0	—		
20 - 24 ετών	109,4	9,7	—	36,8	12,5	9,5	19,1	21,7	0,2		
25 - 29 ετών	120,9	26,9	0,2	33,7	10,5	8,5	22,1	19,1	—		
30 - 44 ετών	379,0	57,0	3,5	54,5	36,1	36,9	131,9	59,1	0,1		
45 - 64 ετών	383,3	22,7	3,9	11,9	30,5	44,4	222,3	47,7	—		
65 ετών και άνω	48,4	0,6	—	0,6	3,6	2,9	39,2	1,5	—		

Πηγή: ΕΣΥΕ, Έρευνα Εργατικού Ανταμικού (Αρσενολογία), Έτος 1981, Αθήνα 1983

Πίνακας 6. Απασχολούμενοι κατά θέση στο επάγγελμα, ομάδες ηλικιών και φύλο
Σε χιλιάδες

Ομάδες ηλικιών και φύλο	Σύνολο	Εργαζόμενες	Εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό	Συμβοηθούμενα και μη αμειβόμενα μέλη της οικογένειας	Μισθωτοί	Δε δόλωσαν θέση στο επάγγελμα
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ						
Και των δύο φύλων	3.529,3	233,4	1.103,9	492,9	1.699,1	—
14 ετών	12,7	—	0,3	7,5	4,9	—
15-19 ετών	158,7	0,2	10,4	57,7	90,3	—
20-24 ετών	231,7	3,0	26,3	40,5	161,9	—
25-29 ετών	370,4	16,9	66,7	38,0	248,8	—
30-44 ετών	1.242,0	103,2	350,2	130,9	657,7	—
45-64 ετών	1.322,7	95,5	529,9	181,8	515,5	—
65 ετών και άνω	191,1	14,5	120,1	36,4	20,1	—
Άρρενες	2.423,3	214,7	903,1	92,2	1.213,3	—
14 ετών	8,2	—	0,2	4,5	3,5	—
15-19 ετών	98,2	0,1	6,7	32,6	58,7	—
20-24 ετών	122,3	2,5	18,7	19,7	81,5	—
25-29 ετών	249,5	15,5	53,4	15,0	165,7	—
30-44 ετών	863,0	95,9	276,9	10,0	480,1	—
45-64 ετών	939,3	87,5	441,5	3,7	406,7	—
65 ετών και άνω	142,7	13,3	105,7	6,7	17,0	—
Θήλειες	1.106,0	18,7	200,8	400,7	485,8	—
14 ετών	4,5	—	0,1	3,1	1,3	—
15-19 ετών	60,5	0,1	3,7	25,1	31,6	—
20-24 ετών	109,4	0,5	7,7	20,8	80,4	—
25-29 ετών	120,9	1,5	13,3	23,0	83,1	—
30-44 ετών	379,0	7,3	73,3	120,9	177,5	—
45-64 ετών	383,3	8,1	88,4	178,1	108,7	—
65 ετών και άνω	48,4	1,3	14,4	29,7	3,1	—

Πηγή: ΕΣΥΕ, Έγγραφο Εργασίας Αναμνηστικό (Αναμνηστική), Έτος 1981, Αθήνα 1983.

Πίνακας 7. Απασχολούμενοι κατά μονοψήφιες κατηγορίες οικονομικής δραστηριότητας, θέση στο επάγγελμα και φύλο.

Σε χιλιάδες

Μονοψήφιες κατηγορίες οικονομικής δραστηριότητας και φύλο	Σύνολο	Θέση στο επάγγελμα				
		Εργοδότες	Εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό	Συμβουθούντα και μη αμειβόμενα μέλη της οικογένειας	Μισθωτοί (με μιστό ή ημερομίσθιο)	Δε δήλωσαν θέση στο επάγγελμα
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ						
Και των δύο φύλων						
Σύνολο	3.529,3	233,4	1.103,9	492,9	1.699,1	—
Γεωργία-Κτηνοτροφία-Δάση-Θήρα κλπ.	1.082,9	40,9	615,5	391,4	35,0	—
Ορυχεία (μεταλλεία, λατομεία, αλυκές)	19,2	0,7	0,4	0,1	18,1	—
Βιομηχανία-Βιοτεχνία	680,7	65,7	108,0	22,4	484,5	—
Ηλεκτρισμός-Φωταέριο-Ατμός-Υψηρ. υδρεύσεις	30,3	0,1	0,1	—	30,2	—
Οικοδομήσεις-Δημόσια έργα	292,6	36,5	36,7	2,9	216,5	—
Εμπόριον-Εστιατόρια-Ξενοδοχεία	527,8	56,0	214,5	69,0	188,3	—
Μεταφορές-Αποθηκεύσεις-Επικοινωνίες	273,8	10,3	59,1	2,2	202,1	—
Τράπεζες-Ασφάλειες-Δ/ση υποθ.	116,6	13,1	29,4	1,4	72,7	—
Υπηρεσίες	503,7	10,1	40,0	3,6	450,1	—
Δε δήλωσαν οικονομική δραστηριότητα	1,7	—	0,2	—	1,5	—
Άρρενες						
Σύνολο	2.423,3	214,7	903,1	92,2	1.213,3	—
Γεωργία-Κτηνοτροφία-Δάση-Θήρα κλπ.	622,3	35,8	495,5	67,7	23,4	—
Ορυχεία (μεταλλεία, λατομεία, αλυκές)	18,8	0,7	0,4	0,1	17,7	—
Βιομηχανία-Βιοτεχνία	485,9	61,3	87,6	6,7	330,3	—
Ηλεκτρισμός-Φωταέριο-Ατμός-Υψηρ. υδρεύσεις	26,1	0,1	0,1	—	26,0	—
Οικοδομήσεις-Δημόσια έργα	290,5	36,3	36,7	2,5	215,0	—
Εμπόριον-Εστιατόρια-Ξενοδοχεία	359,6	50,9	175,1	13,4	120,3	—
Μεταφορές-Αποθηκεύσεις-Επικοινωνίες	247,4	10,1	58,5	1,3	177,6	—
Τράπεζες-Ασφάλειες-Δ/ση υποθ.	78,1	12,1	23,7	0,1	42,2	—
Υπηρεσίες	292,9	7,5	25,5	0,5	259,5	—
Δε δήλωσαν οικονομική δραστηριότητα	1,5	—	0,2	—	1,3	—
Θήλειες						
Σύνολο	1.106,0	18,7	200,8	400,7	485,8	—
Γεωργία-Κτηνοτροφία-Δάση-Θήρα κλπ.	460,5	5,1	120,1	323,7	11,6	—
Ορυχεία (μεταλλεία, λατομεία, αλυκές)	0,4	—	—	—	0,4	—
Βιομηχανία-Βιοτεχνία	194,7	4,5	20,4	15,7	154,2	—
Ηλεκτρισμός-Φωταέριο-Ατμός-Υψηρ. υδρεύσεις	4,2	—	—	—	4,2	—
Οικοδομήσεις-Δημόσια έργα	2,1	0,2	—	0,4	1,5	—
Εμπόριον-Εστιατόρια-Ξενοδοχεία	168,2	5,1	39,4	55,6	68,1	—
Μεταφορές-Αποθηκεύσεις-Επικοινωνίες	26,4	0,3	0,7	0,9	24,6	—
Τράπεζες-Ασφάλειες-Δ/ση υποθ.	38,5	0,9	5,7	1,3	30,5	—
Υπηρεσίες	210,8	2,5	14,5	3,1	190,6	—
Δε δήλωσαν οικονομική δραστηριότητα	0,1	—	—	—	0,1	—

Πηγή: ΕΛΣΥΕ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (Απασχόλησης), Έτη 1981, Αθήνα 1983.

Πίνακας 8. Απασχολούμενοι κατά μονοψήφιες κατηγορίες οικονομικής δραστηριότητας, επίπεδο εκπαίδευσής και φύλο

Σε χιλιάδες

Μονοψήφιες κατηγορίες οικονομικής δραστηριότητας και φύλο	Επίπεδο εκπαίδευσής							
	Γενικό Σύνολο	Πτυχιούχοι Αναψήφην Σχολών	Έχουν φοιτήσει ή φοιτούν σε Ανεπίσημη Σχολή	Έχουν απολυτήριό μίσης εκπαίδευσής	Έχουν τελειώσει το πρώτο Γυμνάσιο	Έχουν απολυτήριό Δημοτικό	Έχουν ενδεδειγμένες αναλόγιστων τάξεων σχολ. στ. εκπαιδ.	Δεν είχαν κατόλου σχολικό
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ								
Και των δύο φύλων								
Σύνολο	3.529,3	292,5	22,9	580,7	234,4	1.882,2	144,9	151,6
Γεωργία-Κτηνοτροφία-Δάση-Θήρα κλπ.	1.082,9	2,7	1,0	18,3	33,1	611,9	275,9	110,1
Ορυχεία (μεταλλεία, λατομεία, αλυκές)	19,2	0,8	—	2,3	0,7	13,5	1,5	0,4
Βιομηχανία-Βιοτεχνία	680,7	21,9	4,8	107,5	65,6	415,4	33,3	12,2
Ηλεκτρ. Φωταίριο-Ατμός-Υπηρ. υδρ.	30,3	3,5	0,3	13,3	3,5	8,9	0,9	—
Οικοδομήσεις-Δημόσια έργα	292,6	4,1	6,7	81,3	22,7	205,0	32,9	5,9
Εμπόριο-Εστιατόρια-Ξενοδοχεία	527,8	24,9	5,1	136,6	52,2	254,2	43,5	11,3
Μεταφορές-Αποθηκείσεις-Επικοινωνίες	273,8	12,2	2,3	84,4	26,5	133,1	12,7	2,6
Τράπεζες-Ασφάλειες-Δ/ση υποθ.	116,6	42,2	3,1	54,1	2,5	7,3	0,7	0,6
Υπηρεσίες	503,7	174,1	5,7	142,7	27,7	122,4	23,1	8,0
Δε δήλωσαν οικονομική δραστηριότητα	1,7	0,1	—	0,3	—	0,5	0,3	0,5
Άρρενες								
Σύνολο	2.423,3	194,5	16,1	378,8	196,1	1.220,1	265,5	52,2
Γεωργία-Κτηνοτροφία-Δάση-Θήρα κλπ.	622,3	2,4	0,9	13,9	25,7	401,5	147,3	30,7
Ορυχεία (μεταλλεία, λατομεία, αλυκές)	18,8	0,7	—	2,1	0,7	13,5	1,5	0,4
Βιομηχανία-Βιοτεχνία	485,9	18,3	3,8	74,3	54,7	296,0	33,5	5,3
Ηλεκτρ. Φωταίριο-Ατμός-Υπηρ. υδρ.	26,1	3,0	0,1	10,6	3,3	9,5	0,8	—
Οικοδομήσεις-Δημόσια έργα	290,5	4,1	0,7	20,0	22,5	204,7	32,9	5,7
Εμπόριο-Εστιατόρια-Ξενοδοχεία	359,6	18,6	4,0	85,7	40,3	179,5	26,1	5,5
Μεταφορές-Αποθηκείσεις-Επικοινωνίες	247,4	9,9	1,6	66,1	25,4	130,1	12,2	2,1
Τράπεζες-Ασφάλειες-Δ/ση υποθ.	78,1	37,9	2,1	30,7	2,1	4,9	0,2	0,3
Υπηρεσίες	292,9	99,6	2,8	75,5	21,5	81,1	10,7	1,8
Δε δήλωσαν οικονομική δραστηριότητα	1,5	0,1	—	0,1	—	0,5	0,3	0,5
Θήλειες								
Σύνολο	1.106,0	98,0	6,9	201,9	38,3	482,1	179,4	99,4
Γεωργία-Κτηνοτροφία-Δάση-Θήρα κλπ.	460,5	0,3	0,1	4,4	7,4	240,4	128,5	79,4
Ορυχεία (μεταλλεία, λατομεία, αλυκές)	0,4	0,1	—	0,3	—	—	0,1	—
Βιομηχανία-Βιοτεχνία	194,7	3,6	1,0	33,2	10,9	119,4	19,7	6,9
Ηλεκτρ. Φωταίριο-Ατμός-Υπηρ. υδρ.	4,2	0,5	0,1	2,7	0,2	0,5	0,1	—
Οικοδομήσεις-Δημόσια έργα	2,1	0,1	—	1,3	0,2	0,3	0,1	0,2
Εμπόριο-Εστιατόρια-Ξενοδοχεία	168,2	6,3	1,1	50,9	11,9	74,7	17,4	5,9
Μεταφορές-Αποθηκείσεις-Επικοινωνίες	26,4	2,3	0,7	18,3	1,1	3,0	0,5	0,5
Τράπεζες-Ασφάλειες-Δ/ση υποθ.	38,5	10,3	1,0	23,5	0,4	2,4	0,5	0,3
Υπηρεσίες	210,8	74,5	2,9	67,2	6,3	41,3	12,5	6,2
Δε δήλωσαν οικονομική δραστηριότητα	0,1	—	—	0,1	—	—	—	—

Πηγή: ΕΣΥΕ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (Απασχόλησης), Έτος 1981, Αθήνα 1983.

Πίνακας 9. 'Ανεργιοι κατά βαθμό ασικότητας του τόπου διαμονής, ομάδες ηλικιών, φύλο και διάρκεια ανεργίας
Σε χιλιάδες

Βαθμός ασικότητας τόπου διαμονής, ομάδες ηλικιών και φύλο	Γενικό Σύνολο	Δεν έψαξαν ανάμνη να βρουν εργασία	Έχουν βρει εργασία που περιμένουν να αναλάβουν	Διάρκεια Ανεργίας						Ακό το συνολο «Νέοι»
				Κάρω του μήνα	1-2 μήνες	3-5 μήνες	6-11 μήνες	12 μήνες και άνω		
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ										
Και των δύο φύλων	148,5	13,7	3,3	15,5	21,7	30,9	32,1	31,2	43,1	
14 ετών	0,5	0,1	—	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	
15-19 ετών	22,7	3,5	0,2	3,1	2,9	4,1	5,3	3,5	11,4	
20-24 ετών	41,2	3,4	1,0	3,8	4,8	7,5	8,9	11,9	19,4	
25-29 ετών	28,4	2,1	1,1	2,5	4,9	5,6	7,1	5,1	8,8	
30-44 ετών	32,0	3,3	0,4	3,5	5,5	7,9	5,3	6,1	2,9	
45-64 ετών	23,1	1,3	0,5	2,6	3,5	5,5	5,3	4,5	0,5	
65 ετών και άνω	0,5	0,1	0,1	—	—	0,3	0,1	—	—	
Άρσενες	81,9	5,7	2,1	10,5	14,1	20,3	17,3	12,0	16,2	
14 ετών	0,3	—	—	0,1	0,1	—	0,1	—	0,1	
15-19 ετών	10,1	1,4	0,2	1,6	1,4	1,9	2,1	1,5	3,3	
20-24 ετών	16,5	1,5	0,5	2,6	2,4	3,7	3,1	2,6	6,1	
25-29 ετών	17,0	1,1	0,7	1,4	3,4	4,0	3,9	2,6	5,3	
30-44 ετών	20,5	0,9	0,3	2,8	3,9	6,0	3,9	2,8	1,4	
43-64 ετών	17,1	0,7	0,3	2,0	2,9	4,5	4,2	2,5	0,1	
65 ετών και άνω	0,4	0,1	0,1	—	—	0,2	0,1	—	—	
Θήλειες	66,7	8,0	1,2	5,0	7,6	10,6	14,9	19,2	26,9	
14 ετών	0,3	0,1	—	—	0,1	0,1	—	0,1	—	
15-19 ετών	12,6	2,1	—	1,5	1,5	2,2	3,2	2,0	8,1	
20-24 ετών	24,7	1,9	0,5	1,2	2,4	3,7	5,8	9,3	13,3	
25-29 ετών	11,4	1,0	0,5	1,1	1,5	1,6	3,3	2,5	3,5	
30-44 ετών	11,5	2,3	0,1	0,7	1,6	1,9	1,5	3,3	1,5	
43-64 ετών	6,1	0,6	0,1	0,6	0,5	1,0	1,1	2,1	0,5	
65 ετών και άνω	0,1	0,1	—	—	—	0,1	—	—	—	

Πηγή: ΕΙΥΠΕ, Έρευνα Εργασίας Ανταμωτού (Ανατοχόλησης), Έτος 1981, Αθήνα 1983.

Πίνακας 10. Άνεργοι κατά ομάδες ηλικιών, φύλο και είδος ενεργειών προς απεύθυνση εργασίας
Σε χιλιάδες

Ομάδες ηλικιών και φύλο	Σύνολο	Είδος ενεργειών προς απεύθυνση εργασίας							Χαροίς ενέργειες	
		Γεννημένων σε διάφορα τμήματα ενεργώντας εργαζομένους		Γεννημένων σε ιδιωτικό γοσπείο ενεργώντας εργαζομένους		Έργων στήριξης σε ετήσιες ετημείων		Ανεύθυντων σε εργοστάσια		
		Σύνολο	Με επίδομα ανεργίας	Χαροίς επίδομα	Υποαπασχολημένοι	Υποαπασχολημένοι	Ανεύθυντοι	Ανεύθυντοι		Ανεύθυντοι
Και των δύο φύλων	148,5	85,3	6,4	3,1	1,3	2,9	12,3	85,7	23,2	13,7
14 ετών	0,5	—	—	—	—	—	0,1	0,3	0,1	0,1
15-19 ετών	22,6	3,0	0,1	0,3	0,1	0,9	2,7	12,3	2,9	3,5
20-24 ετών	41,3	9,6	0,5	0,5	0,1	0,8	4,4	23,5	8,1	3,4
25-29 ετών	28,3	18,0	1,0	1,0	0,2	0,5	2,3	16,7	4,5	2,1
30-44 ετών	32,1	28,2	2,4	0,7	0,5	0,5	2,0	18,5	4,1	3,3
45-64 ετών	23,1	26,4	2,4	0,5	0,4	0,2	0,8	14,3	3,2	1,3
65 ετών και άνω	0,5	—	—	—	—	—	—	0,1	0,2	0,1
Άρρενες	81,9	57,6	4,6	1,8	1,0	1,3	5,2	51,3	10,9	5,7
14 ετών	0,3	—	—	—	—	—	—	0,2	0,1	—
15-19 ετών	10,1	1,2	0,1	0,1	0,1	0,4	1,0	6,1	1,1	1,4
20-24 ετών	16,5	3,6	0,3	0,1	0,1	0,3	1,7	10,2	2,3	1,5
25-29 ετών	17,0	12,6	0,7	0,7	0,1	0,3	1,4	10,3	2,4	1,1
30-44 ετών	20,5	21,0	1,8	0,5	0,4	0,3	0,8	13,5	2,3	0,9
45-64 ετών	17,1	19,2	1,8	0,3	0,3	0,1	0,3	11,0	2,6	0,7
65 ετών και άνω	0,4	—	—	—	—	0,1	—	0,1	0,2	0,1
Θήκες	66,7	27,6	1,8	1,3	0,3	1,6	7,1	34,4	12,3	8,0
14 ετών	0,3	—	—	—	—	—	0,1	0,1	0,1	0,1
15-19 ετών	12,5	1,8	—	0,2	—	0,5	1,7	6,2	1,9	2,1
20-24 ετών	24,9	6,0	0,3	0,4	—	0,5	2,7	13,3	5,8	1,9
25-29 ετών	11,3	5,4	0,3	0,3	0,1	0,2	0,9	6,4	2,1	1,0
30-44 ετών	11,5	7,2	0,6	0,2	0,1	0,3	1,2	5,0	1,8	2,3
45-64 ετών	6,1	7,2	0,6	0,2	0,1	0,1	0,5	3,3	0,6	0,6
65 ετών και άνω	0,1	—	—	—	—	—	—	0,1	—	0,1

ΕΥΡΩΠΑΙΟ ΧΩΡΑΙΣ

Πηγή: ΕΙΥΠΕ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (Ανασκόπηση), Έτος 1981, Αθήνα 1983

Πίνακας II. Απασχολούμενοι που έχουν εργασία κατά ομάδες ηλικιών, φύλο και λόγο που έχουν εργασία. Σε χιλιάδες

Ομάδες ηλικιών και φύλο	Σύνολο	Λόγος που έχουν εργασία				Δε δήλωσαν λόγο για τον οποίο έχουν
		Γιατί υπάρχει πιθανότητα ή είναι βέβαιο ότι θα γίνει ή θα τελειώσει αυτή που έχει	Γιατί δεν είναι ικανοποιητική ή για άλλους λόγους	Γιατί θέλει δεύτερη εργασία	—	
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ						
Και των δύο φύλων	58,0	17,6	31,7	5,1	—	3,6
14 ετών	0,1	—	0,1	—	—	—
15-19 ετών	3,7	0,8	2,5	0,1	—	0,3
20-24 ετών	8,5	1,4	5,8	0,3	—	0,9
25-29 ετών	13,4	2,7	8,7	1,3	—	0,7
30-44 ετών	19,8	7,5	9,1	2,3	—	0,9
45-64 ετών	12,3	5,2	5,4	1,1	—	0,7
65 ετών και άνω	0,3	0,1	0,1	—	—	0,1
* Άρρενες	46,3	15,8	23,6	4,1	—	2,7
14 ετών	0,1	—	0,1	—	—	—
15-19 ετών	2,3	0,5	1,5	—	—	0,3
20-24 ετών	5,2	0,9	3,6	0,2	—	0,5
25-29 ετών	10,5	2,1	6,7	1,0	—	0,6
30-44 ετών	17,4	7,3	7,3	2,0	—	0,8
45-64 ετών	10,6	4,9	4,3	0,9	—	0,5
65 ετών και άνω	0,3	0,1	0,1	—	—	0,1
Θήκες	11,7	1,8	8,1	0,9	—	0,9
14 ετών	—	—	—	—	—	—
15-19 ετών	1,4	0,3	1,0	0,1	—	0,1
20-24 ετών	3,3	0,5	2,2	0,1	—	0,4
25-29 ετών	2,9	0,5	2,0	0,3	—	0,1
30-44 ετών	2,4	0,1	1,9	0,3	—	0,1
45-64 ετών	1,7	0,3	1,1	0,1	—	0,2
65 ετών και άνω	—	—	—	—	—	—

Πηγή: ΕΙΥΕ, Έγγραφο Εργασίας Αναπτυξιακό (Αναπτυξιακή), Έτος 1981, Αθήνα 1983

Πίνακας 12. Δελτίο κίνησης αγοράς εργασίας.

Η ΚΙΝΗΣΗ ΜΙΣΘΩΤΩΝ ΜΕΣΩ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΑΠΛΑΧΟΛΗΣΗΣ ΤΟΥ ΟΑΕΑ	Το μήνα ΙΑΝΟΥΑΡΙΟ			% Μεταβολή		Μέσος ετήσιος όρος			% Μεταβολή	
	1981	1982	1983 ⁽¹⁾	82/81	83/82	1980	1981	1982 ⁽¹⁾	81/80	82/81
1. Εγγυημένες θέσεις	21.897	20.700	27.903	- 5,5	+34,8	10.289	10.879	14.032	+ 5,7	+29,0
2. Απολυθέντες	24.852	22.742	23.434	- 8,5	+ 3,0	16.461	15.938	17.687	- 3,2	+11,0
3. Τοποθετηθέντες	31.588	26.994	26.271	-14,5	- 2,7	42.547	42.355	35.803	- 0,5	-15,5
4. Επιδιωκθέντες (σύνολο)	35.552	35.687	37.423	+ 0,4	+ 4,9	20.986	22.434	23.259	+ 3,7	+ 3,7
5. Κενές θέσεις	959	897	665	- 6,5	-25,9	1.299	1.342	741	+ 3,2	-44,8
6. Υπόλ. εργαζομ. ανέργων	70.460	71.268	90.209	+1,1	+26,6	37.200	42.522	50.194	+14,3	+18,0
7. Απασχοληθ. μαθητοί	1.528,2	1.503,2	1.564,5	-1,6	+ 4,0	1.513,9	1.534,0	1.539,1	+ 1,3	+ 0,3
8. Ποσοστό ανεργίας	4,4%	4,5%	5,4%			2,4%	2,7%	3,2%		

(1) Προσωρινά στοιχεία

Αριθ. αδειών εργασίας που χορηγήθηκαν κατά το 9/μήνο ΙΑΝ.-ΣΕΠΤ.:	Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε.			% Μεταβολή		Από το συνολικό αριθ. των απασχολούμενων στις 30.9.1982, είναι από:	
	1980	1981	1982	81/80	82/81	ΕΥΡΩΠΗ	ΑΦΡΙΚΗ
α) αόριστες	9.297	9.437	10.567	+1,5	+12,0	ΑΜΕΡΙΚΗ.....
β) ανενεργές	12.057	11.022	10.719	-8,6	- 2,7	ΑΣΙΑ.....
Σύνολο	21.354	20.459	21.286	-4,2	+ 4,0	ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ-ΟΚΕΑΝΙΑ.....
						ΑΚΑΘΟΡΙΣΤΟΙ.....
						Ειδικότερα από:	
Αριθ. απασχολούμενων στις 30 Σεπτεμβρίου:						ΤΗ ΧΑΡΕΙ ΤΗ ΕΟΚ.....
άνδρες	20.519	20.970	21.332	+2,2	+ 1,7	ΑΛΒΑΝΙΑ - ΤΟΥΡΚΙΑ.....
γυναίκες	7.718	8.102	8.929	+5,0	+10,2	ΚΥΠΡΟ (Ομογενείς).....
Σύνολο	28.237	29.072	30.261	+3,0	+ 4,1		

Πηγή: Υπουργείο Εργασίας, Διεύθυνση Απασχόλησης, Αθήνα, Φεβρουάριος 1983

18. ΟΙ ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΚΑΙ Η ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

18.1. Η ανάγκη για νέες τεχνολογίες και η ανεργία:

Κάθε φορά που έμπαινε μια τεχνική καινοτομία στην παραγωγή συναντούσε την αντίδραση των εργαζόμενων που έχαναν την δουλειά τους από τις μηχανές. Οι φόβοι τους όμως γρήγορα διαψεύδονταν επειδή η διεθνής οικονομία ήταν σε φάση συνεχούς ανάπτυξης που δημιουργούσε νέες θέσεις εργασίας. Σήμερα βρισκόμαστε σε περίοδο ύφεσης με αποτέλεσμα ένα ψηλό επίπεδο ανεργίας και ανάγκης εισαγωγής νέων τεχνολογιών για να επιβιώσουν οι επιχειρήσεις με την αύξηση της παραγωγικότητας.

Το πιο ανησυχητικό είναι ότι ενώ υπάρχουν κάποια σημάδια ανάκαμψης είναι ότι ενώ η παραγωγικότητα αυξήθηκε θεαματικά σε πολλούς τομείς με την εισαγωγή των μικροεπεξεργαστών και των ρομπότ, βλέπουμε αύξηση της ανεργίας. Έτσι πάνω στην ανεργία της ύφεσης, προστίθεται και η τεχνολογική ή διαρθρωτική ανεργία. Αρκεί να θυμηθούμε την κρίση της τυπογραφίας που δημιουργήθηκε με την εισαγωγή της φωτοσύνθεσης που είχε σαν αποτέλεσμα π.χ. στην Δ.Γερμανία αύξηση της παραγωγής κατά 43% με μείωση των εργαζόμενων κατά 21%, όπως και τις απειλούμενες μαζικές απολύσεις σαν αποτέλεσμα τεχνολογικού εκσυγχρονισμού και ανταγωνιστικότητας στα ορυχεία της Βρετανίας και τη σιδηουργία της Γαλλίας και της Ισπανίας. Δεν μπορούμε να αγνοήσουμε μελέτες που υποστηρίζουν ότι στη δεκαετία που διανύουμε το 30% των εργαζόμενων στις τράπεζες και τις ασφάλειες θα πάψει να είναι απαραίτητο.

Από την άλλη μεριά είναι γεγονός ότι στη βιομηχανία της μικροηλεκτρονικής θα δημιουργηθούν πολλές νέες θέσεις εργασίας. Η άρνηση της εισαγωγής νέων τεχνολογιών για να μην υπάρξει τεχνολογικά ανεργία) θα οδηγήσει σε νέο καταμερισμό εργασίας με αύξηση της ανεργίας στις χώρες που θα χάσουν τις ευκαιρίες της τεχνολογικής επανάστασης, γιατί τα προϊόντα τους θα υστερούν σε ανταγωνιστικότητα.

18.2 Τα συνδικάτα και η τεχνολογική ανεργία:

Στη σημερινή μεταβατική περίοδο της επιστημονικοτεχνικής επανάστασης και τη συγκυρία της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, όλοι οι θεσμοί δέχονται "πιέσεις" και προκύπτει ανάγκη προσαρμογής τους στις νέες συνθήκες.

Τα Συνδικάτα είναι ένας θεσμός από εκείνους που θα δεχτούν τις μεγαλύτερες πιέσεις.

Η ανεργία δεν μπορεί να θεωρείται πλέον παροδικό φαινόμενο και καταβάλλεται προσπάθεια από το κεφάλαιο για να δημιουργηθούν κοινωνικές ομάδες των μισθωτών και των ανέργων. Μια τέτοια εξέλιξη που θα εξυπηρετούσε το κεφάλαιο στην προσπάθεια συσσώρευσης και αναδιάρταξης του και θα αποδυνάμωνε την εργατική τάξη. Γι' αυτό τα συνδικάτα πρέπει να παίζουν καθοριστικό ρόλο στις εξελίξεις, προκειμένου να αποτραπεί μια τέτοια εξέλιξη. Γι' αυτό πρέπει να τονιστεί ο κοινωνικός, αναμορφωτικός και πολιτιστικός προσορισμός των εργατικών ενώσεων και να αναθεωρηθούν οι αντιλήψεις μας για τα καθήκοντα και την αποστολή τους. Η τακτική των Συνδικάτων πρέπει να γίνεται με κριτήρια που αντιστοιχούν στην σημερινή κατάσταση.

Ειδικότερα για την αντιμετώπιση της τεχνολογικής ανεργίας τα συνδικάτα πρέπει :

- (+) Να επιδιώξουν να υιοθετηθεί από όλα τα κράτη μια αποτελεσματική πλήρους απασχόλησης.

- (-) Να συμπεριλαμβάνουν στις συλλογικές συμβάσεις συφωνίες "νέας τεχνολογίας" με σκοπό την προγραμματισμένη εισαγωγή της νέας τεχνολογίας, τον έλεγχο του ρυθμού της τεχνολογικής αλλαγής και την προστασία του δικαιώματος για δουλειά.

- (-) Να παίρνουν ειδικά μέτρα για τις εργαζόμενες γυναίκες.

- (-) Να επιδιώκουν την δημιουργία κοινωνικής προστασίας με ειδικά προγράμματα για τα θύματα της τεχνολογικής εξέλιξης, ώστε να μην περιθωριοποιούνται οι άνεργοι.

- (-) Να διευρύνουν την έννοια της εργατικής αλληλεγγύης για να

καταπολεμηθεί η προκατάληψη, ότι ο συνδικαλισμός στη βάση του δεν είναι τίποτα περισσότερο από μια συνηθισμένη οργάνωση συμφερόντων και να τονισθεί ο κοινωνικός τους ρόλος.

- (-) Να επιβάλλουν στους εργοδότες τον διάλογο και την ενημέρωση των συνδικάτων πριν από την εφαρμογή νέων τεχνολογιών και να έχουν αποφασιστικό λόγο στην τελική εκλογή.
- (-) Να αγωνιστούν για τη μείωση των ωρών εργασίας, ώστε να απελευθερωθούν θέσεις εργασίας και να μειωθεί η ανεργία.

19. ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ

Σαν η συμβολική αρχή της εποχής της πληροφορικής μπορεί να θεωρηθεί το έτος 1956. Ο δυτικός κόσμος με επίκεντρο τις ΗΠΑ ζούσε σε μια ευφορία, υψηλή παραγωγικότητα και βιομηχανική ανάπτυξη χωρίς προηγούμενο. Ο κόσμος αυτός εμφανιζόταν εξωτερικά σαν μια αιμάζουσα βιομηχανική κοινωνία. Ένα μικρό αλλά συμβολικό γεγονός σηματοδότησε το τέλος μιας εποχής και το άνοιγμα μια καινούργιας. Το 1956 για πρώτη φορά στις ΗΠΑ το γραφειοκρατικό-τεχνοκρατικό προσωπικό ξεπέρασε σε αριθμό το εργατικό των εργοστασίων και της γης. Η βιομηχανική Αμερική έμπαινε σε μια νέα περίοδο όπου για πρώτη φορά στην ιστορία οι πιο πολλοί εργαζόμενοι παράγαγαν πληροφορίες παρά υλικά αγαθά.

Η επόμενη χρονιά το 1957, ήταν η αρχή για τη διεθνοποίηση της πληροφορικής επανάστασης. Οι Ρώσοι έστειλαν το SPUTNIK στο διάστημα που έγινε ο τεχνολογικός καταλύτης της ανάπτυξης της πληροφορικής κοινωνίας. Η μεγάλη σημασία του SPUTNIK δεν είναι τόσο ότι εγκαινίασε την εποχή του διαστήματος, όσο ότι άνοιξε δρόμο για τη μικροτεχνολογία, απαραίτητη βάση για την καταπικτή ανάπτυξη των Η/Υ και μας εισήγαγε σύγχρονα στην εποχή της παγκόσμιας δορυφορικής τηλεπικοινωνίας, άλλη μια απαραίτητη προϋπόθεση-πόθεση για τη διεθνοποίηση της πληροφορικής.

Τελικά η ανακάλυψη του ολοκληρωμένου μικροκυκλώματος πριν 10 περίπου χρόνια συνέπεια της τεράστιας προόδου στη φυσική της στερεάς ύλης, συμπλήρωσε την απαραίτητη τεχνολογική θεμελίωση για την εκκρικτική ανάπτυξη της πληροφορικής. Μερικοί αριθμοί μπορούν να δείξουν το μέγεθος και την ταχύτητα αυτής της αλλαγής στα οικονομικά δεδομένα των βιομηχανικά ανεπτυγμένων χωρών

Έτσι ενώ το 1950 μόνο 17% του εργαζόμενου δυναμικού απασχολείται με ότι έχει σχέση με την πληροφορική, ο αριθμός αυτός σιγά-σιγά ξεπέρασε το 75% σε θέσεις προγραμματιστών, λογιστών, MANAGERS, κλπ έτσι σήμερα ένα μικρό ποσοστό των εργαζομένων α-

πασχολείται σε παραγωγή βιομηχανικών αγαθών.

Το γεγονός ότι οι νέες τεχνολογίες, αντίθετα με τις παραδοσιακές βιομηχανίες, δεν ευνοούν το ολιγοπώλιο φαίνεται και από τους αριθμούς . Το 1950 στις ΗΠΑ η ετήσια ίδρυση μικρομεσαίων επιχειρήσεων ήταν 93.000 ενώ το 1980 έγιναν 600 χιλ. Και πάλι οι επιχειρήσεις αυτές έχουν να αντιμετωπίσουν γίγαντες σαν την IBM.

Από τα 19 εκατ. νέων θέσεων εργαζόμενων που άνοιξαν στις ΗΠΑ στη δεκαετία του 1970 μόνο 50% ήταν εργάτες βιομηχανίας ενώ το συνολικό ποσό που απασχολήθηκε στον τομέα παραγωγής αγαθών ανέρχεται συνολικά στο 11%. Το 90% περίπου του νέου εργασιακού δυναμικού ασχολείται σε παραγωγή πληροφοριών. Σχετικά με το μέγεθος της αγοράς. Το παγκόσμιο σύνολο της κατανάλωσης σε προϊόντα πληροφορικής το 1983 ήταν 155 στις ΗΠΑ και 54 στην Ευρώπη δισεκατομμύρια στην Αμερική και 60 στην Ευρώπη. Καθημερινά γράφονται χιλιάδες επιστημονικά άρθρα και η επιστημονική και τεχνική πληροφόρηση αυξάνει συνεχώς . Βέβαια η μετάβαση από την βιομηχανική στην πληροφορική κοινωνία δεν σημαίνει ότι η παραδοσιακή βιομηχανία θα πάψει να παράγει. Απλά θα χρειάζεται μικρότερο εργατικό δυναμικό.

Με τη μετάβαση από την αγροτική στη βιομηχανική κοινωνία δεν σταμάτησαν οι αγροτικές καλλιέργειες. Στην αγροτική οικονομία το 90% του εργατικού δυναμικού παρήγαγε το 100% της τροφής. Σήμερα μόλις ξένα μικρό ποσοστό του εργατικού δυναμικού παράγει περισσότερο από το 100% της τροφής.

20. ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Επειδή ζούμε σε μια μεταβατική περίοδο η ιδέα ότι η γνώση μπορεί να παράγει οικονομικές αξίες, απουσιάζει από τις σημερινές οικονομικές αναλύσεις αλλά υπάρχει ένδειξη ότι η ιδέα αρχίζει να κερδίζει έδαφος στον κόσμο των οικονομολόγων.

Η οικονομική αναδόμηση αποτέλεσμα της μετάβασης από την βιομηχανική στην πληροφορική κοινωνία θα είναι τόσο βαθειά όσο και η αναδόμηση από την αγροτική στην βιομηχανική κοινωνία. Υπάρχει μια διαφορά στη διάρκεια της μετάβασης της περιόδου, ενώ ο μετασχηματισμός από την αγροτική στην βιομηχανική κοινωνία πήρε 100 χρόνια, ο μετασχηματισμός προς την πληροφορική κοινωνία χρειάστηκε μόνο δυο δεκαετίες για να συμπληρωθεί στις βιομηχανικά αναπτυγμένες χώρες, όπως οι ΗΠΑ και η Ιαπωνία.

Στη βιομηχανική κοινωνία η βάση της οικονομίας ήταν το κεφάλαιο. Πριν 100 χρόνια πολλοί άνθρωποι ήξεραν και πώς να χτίσουν ένα εργοστάσιο χάλιβα, αλλά πολλοί λίγοι μπορούσαν να αποκτήσουν το κεφάλαιο αυτό. Έτσι η πρόσβαση στο καπιταλιστικό σύστημα ήταν περιορισμένη στους λίγους. Αλλά η νέα κοινωνία έχει σαν βάση την πληροφορία. Έτσι η πρόσβαση στο σύστημα είναι ευκολότερη σε πολλούς. Σε αντίθεση με τις βιομηχανίες χάλυβα, άνθρακα και αυτοκινήτων, η νέα βιομηχανία έχει τη δυνατότητα να μην γίνει ολιγοπώλιο. Και αυτό γιατί η βιομηχανία αυτή δεν είναι έντασης κεφαλαίου αλλά έντασης μυαλού. Η νέα πηγή ισχύος δεν είναι το κεφάλαιο στα χέρια λίγων αλλά η πληροφορία στα χέρια πολλών. Η πληροφορική κοινωνία χαρακτηρίζεται από μια μαζική παραγωγή γνώσης που θα είναι η κινητήρια δύναμη της καινούργιας οικονομίας. Αλλά σε αντίθεση με την ενέργεια και την ύλη, η γνώση δεν υπάγεται στο φυσικό νόμο της διατήρησης. Γνώση μπορεί να παραχθεί από το μηδέν και μπορεί από διαστρέβλωση της να μας οδηγήσει στα ακριβώς αντίθετα αποτελέσματα.

Μια άλλη διαφορά είναι η εξής. Ενώ η ύλη, η ενέργεια, το κεφάλαιο, έχουν προσθετικό χαρακτήρα, η γνώση έχει αυτό που χαρακτηρίζεται με τον όρο "συνεργατικό" χαρακτήρα. Δηλαδή το όλο είναι συνήθως μεγαλύτερο από το άθροισμα των μερών που το αποτελούν. Γι' αυτό η παραγωγικότητα γνώσης, έγινε το κλειδί της παραγωγής, της ανταγωνιστικής ισχύος και της οικονομικής ευρωστείας. Έγινε ουσιαστικά μια νέα κύρια βιομηχανία που εφοδιάζει την οικονομία με τη βασική πρώτη ύλη της παραγωγής.

21. ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ-ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ
ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Υπάρχει σήμερα μια πραγματικότητα που θα ήταν λάθος να την αγνοήσουμε γιατί στη μεταβατική κατάσταση από τη βιομηχανική στην πληροφορική κοινωνία είναι δυνατό να στρεβλώσει το αναπτυξιακό πρότυπο. Πρόκειται για την πραγματικότητα των πολυεθνικών εταιρών τόσο στον εσωτερικό ανταγωνισμό στις ΗΠΑ όσο και στον διεθνή ανταγωνισμό με την Ιαπωνία προσπαθούν να δημιουργήσουν ένα νέο ολιγοπώλιο με στρέβλωση της δυναμικής της νέας τεχνολογίας. Η περασμένη ιστορία των εταιριών αυτών δίνει πολύ λίγη αισιοδοξία ότι θα έχουν στην καρδιά τους τα λαϊκά συμφέροντα και όχι την μεγιστοποίηση των κερδών και την επικράτηση στις διεθνείς αγορές. Η τεχνολογία της πληροφορικής στα χέρια των πολυεθνικών εταιριών εκφράζει ειδικές εταιρικές αξίες και προτεραιότητες και δεν υπάρχει ένδειξη ότι θα φροντίσουν να απαληφθούν οι σημερινές ανισότητες τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Και αυτό γιατί η σημερινή διαδικασία αναδόμησης των παραγωγικών μονάδων δεν γίνεται στο κενό αλλά μέσα στη τρέχουσα διεθνή οικονομική κρίση και ύφεση.

Αντιμετωπίζοντας την παρακμή των κλασικών βιομηχανιών (κύρια της βιομηχανίας αυτοκινήτων) με πιθανή μετατόπισή τους σε χώρες του τρίτου κόσμου, τα μητροπολιτικά κέντρα στρέφονται σε τεχνολογίες πληροφορικής σαν τη βάση ενός νέου κύκλου συσσώρευσης κεφαλαίου και αγαθών. Γιαυτό σημαντικό είναι να μην εξετάσουμε την τεχνολογία της πληροφορικής απομονωμένα.

Η κινητήρια δύναμη της οικονομικής αυτής αναδιοργάνωσης είναι η ανάπτυξη της επιστήμης και της τεχνολογίας που αντιπροσωπεύει ένα σημαντικό αντίβαρο στην οικονομική κρίση και στην σημερινή τάση προς κατάρευση των αναπτυγμένων καπιταλιστικών χωρών. Η τεχνολογία αυτή στηνπραγματικότητα γίνεται η προνομιά για την αντιμετώπιση της οικονομικής στασιμότητας

και των κοινωνικῶν αντιθέσεων γιατί παράγει νέους κύκλους κατανάλωσης. Σαν αντίβαρο σε αυτά το κράτος μπορεί να εμπλακεί στην αλληλοσύνδεση παραγωγῆς και κατανάλωσης και στην χρηματοδότηση, συντονισμό και σχεδιασμό της τεχνολογικῆς ανάπτυξης, δηλαδή στη μορφοποίηση της τεχνολογίας.

Συνέπεια αὐτοῦ μπορεί να εἶναι ἡ επιτάχυνση τῆς ἐπιστημονικῆς και τεχνολογικῆς προόδου για ἀντιμετώπιση τῆς τάσης του καπιταλιστικοῦ συστήματος πρὸς οικονομικὲς κρίσεις. Αὐτὸ μπορεί να οδηγήσει σε ταχεῖα εξέλιξη τῆς διαδικασίας κοινωνικοποίησης τῆς παραγωγῆς.

22. Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

22.1. Η ελληνική βιομηχανία σε μεταβατική φάση.

Το διεθνές οικονομικό σύστημα και οι διάφορες εθνικές οικονομίες βρίσκονται σε διαδικασία βαθιών δομικών μετασχηματισμών, κάτω από την επίδραση της πληροφορικής Επανάστασης και ορισμένων συγκυριακών παραγόντων. Η ελληνική οικονομία δεν αποτελεί εξαίρεση.

Οι αναλύσεις της δομής και της συμπεριφοράς της ελληνικής οικονομίας για τα τελευταία 10 χρόνια δείχνουν ότι σοβαρές αλλαγές βρίσκονται σε εξέλιξη. Διακλαδικές και ενδοκλαδικές μετατοπίσεις, αλλαγές στη διαδικασία και στις μορφές οργάνωσης της παραγωγής και διαφοροποίηση του ρόλου των διαφόρων τύπων κεφαλαίου υπογραμμίζουν την τάση.

Το κύριο πρόβλημα της ελληνικής οικονομίας μπορεί να συνοψισθεί στα εξής: Η ελληνική οικονομία βρίσκεται κάτω από την έντονη και ανασταλτική επιρροή δύο τάσεων. Από τη μια πλευρά δείχνει αδυναμία να παρακολουθήσει τις εξελίξεις που γίνονται στους τεχνολογικά προχωρημένους τομείς των οικονομιών των αναπτυγμένων χωρών. Από την άλλη δεν έχει καταφέρει να διατηρήσει με τεχνολογικές βελτιώσεις την ανταγωνιστικότητα της σε προϊόντα που τώρα εξειδικεύονται χώρες με χαμηλότερο εργατικό κόστος. Οι διακλαδικές μετατοπίσεις στην τελευταία δεκαετία, δείχνουν, όπως ορισμένοι ερευνητές έχουν υπογραμμίσει, ότι μια διαδικασία "απο-βιομηχάνισης" βρίσκεται σε εξέλιξη, που εκδηλώνεται με τη μετατόπιση της δυναμικής της αναπτυξιακής διαδικασίας από τη βιομηχανία προς το λεγόμενο "τομέα υπηρεσιών". Ο τελευταίος παρουσιάζει όμως περισσότερο αύξηση της απασχόλησης παρά της συμμετοχής του στο ΑΕΠ, αν και στατιστικά στοιχεία δείχνουν ότι στην Ελλάδα, όπως και στις αναπτυγμένες χώρες, αναπτύσσεται "τομέας υπηρεσιών", είναι καθαρό ότι αυτό σφείλεται σε διαφορετικές κατηγορίες δραστηριοτήτων στην κάθε περί-

πτωση, κατηγορίες όμως που ο ανεπαρκής ορισμός έχει εντάξει σ' αυτό τον τομέα. Μια άλλη σοβαρή μετατόπιση γίνεται στο εσωτερικό του τομέα της μεταποίησης και χαρακτηρίζεται από την υποχώρηση των "μοντέρνων" βιομηχανιών προς όφελος των πιο "παραδοσιακών".

Από μια άλλη άποψη, αυτές οι τάσεις δείχνουν μια αργή διαδικασία αναδιάρθρωσης της βιομηχανίας στα πλαίσια του ανταγωνιστικού περιβάλλοντος της ΕΟΚ και των αλλαγών στις κατευθύνσεις της παραγωγής. ορισμένες σύντομες παρατηρήσεις μπορεί να γίνουν πάνω στα βασικά χαρακτηριστικά αυτής της διαδικασίας αναπροσαρμογής με στόχο τη διατύπωση συμπερασμάτων χρήσιμων στη χάραξη πολιτικής πρώτο, η ελληνική οικονομία έχει εξειδικευθεί στις λεγόμενες "παραδοσιακές" βιομηχανίες, όπως τρόφιμα, ποτά, ένδυση, υπόδυση. Ο κύριος όγκος των βιομηχανικών εξαγωγών προς τις αναπτυγμένες χώρες αποτελείται από τέτοια προϊόντα που η παραγωγή τους χαρακτηρίζεται από τεχνικές έντασης εργασίας, χαμηλή κατάρτιση και μέσου επιπέδου, γενικά γνωστή, τεχνολογία. Αυτές οι βιομηχανίες αντιμετωπίζουν τώρα αργή θεώρηση της αγορά τους, αυξανόμενο ανταγωνισμό από χώρες με χαμηλό εργατικό κόστος και τεχνολογικές πιέσεις.

Μια δεύτερη ομάδα από βιομηχανίες ήταν αρχικά εξαρτημένες από την εσωτερική αγορά και αργότερα ορισμένες απ' αυτές, απέπτυξαν κάποια εξαγωγική δραστηριότητα. Αυτές οι βιομηχανίες παράγουν "ενδιάμεσα" προϊόντα (όπως τσιμέντο και άλλα μη μεταλλικά ορυκτά, χημικά κλπ.) και καταναλωτικά αγαθά (οικιακές συσκευές). Αυτή η ομάδα έχει επηρεαστεί από τη μείωση του ρόλου του κατασκευαστικού τομέα, την αργή διεύρυνση της εσωτερικής αγοράς, τη μείωση του προστατευτισμού μετά την είσοδο της Ελλάδας στην ΕΟΚ και από αυξανόμενο διεθνή ανταγωνισμό σε τρίτες αγορές, όπως στη Μέση Ανατολή. Είναι φανερό λοιπόν μια αυξανόμενη πίεση προς τη σημερινή δομή εξειδίκευσης προϊόντων και βιομηχανικών κλάδων

Δεύτερο, μια άλλη ομάδα σχηματίζεται από βιομηχανίες

που λειτουργούν σε κάποιο ορισμένο στάδιο της παραγωγικής διαδικασίας. Αυτές είτε ειδικεύονται στα τελευταία στάδια της παραγωγής, όπως κάνουν για παράδειγμα, τα λεγόμενα "TARIFF FACTORIES" των πολυεθνικών, είτε σε κάποια στάδια έντασης εργασίας, όπως τα εργοστάσια "εξαγωγικής πλατφόρμας" των πολυεθνικών. Πρέπει εδώ να γίνει μια γενική παρατήρηση: η ελληνική οικονομία στο σύνολό της παρουσιάζει σοβαρή έλλειψη στις λειτουργίες που βρίσκονται στις ανώτερες βαθμίδες της παραγωγικής ιεραρχίας, όπως είναι η Ε ή Α, η μακροπρόθεσμη στρατηγική αγοράς κλπ. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να γίνουν αυτές οι βιομηχανίες και αρκετές άλλες, ευάλωτες στις αυξανόμενες δαπάνες εργασίας, στον ανταγωνισμό από οικονομίες με χαμηλό εργατικό κόστος και στη μείωση από του προστατευτισμού. Η μείωση του βαθμού κάθετης ολοκλήρωσης ήταν το φθισικό αποτέλεσμα.

Τρίτον, οι μορφές οργάνωσης και η κλίμακα της παραγωγής έπαιξαν σημαντικό ρόλο. Για παράδειγμα, η εξάρτηση της παραγωγής από τις ευέλικτες συνθήκες εργασίας και ο προστατευτισμός ευνόησαν την επιβίωση των μικρών, οικογενειακών επιχειρήσεων. Ταυτόχρονα, η παραγωγή σε μεγάλη κλίμακα σε ορισμένες βιομηχανίες γινόταν σε συνθήκες ολιγοπώλιου (κύρια στις "μοντέρνες" βιομηχανίες) με αποτέλεσμα να εντοπίζονται συμπληρωματικές ή ολοκληρωμένες σε κάποιο βαθμό, μορφές συνεργασίας μικρής και μεγάλης βιομηχανίας μόνο στους "παραδοσιακούς" κλάδους.

Σαν αποτέλεσμα και σε συνδιασμό με τους δύο προηγούμενους παράγοντες, η διαδικασία προσαρμογής ολοκλήρου του κλάδου της μεταποίησης ήταν ιδιαίτερα αργή.

Τέταρτο, πρέπει να τονιστεί ότι έχει γίνει αλλαγή του ρόλου των δοσφόρων ειδών κεφαλαίου στη συνολική παραγωγική διαδικασία. Υπάρχει μια έκδηλη μείωση των ξένων επενδύσεων σε δραστηριότητες τύπου TARIFF και εξαγωγικής πλατφόρμας σαν αποτέλεσμα των παραπάνω αλλαγών.

Στην ίδια περίοδο, η κρατική παρέμβαση αυξήθηκε, καθώς το κράτος αύξησε την άμεση οικονομική συμμετοχή του σε περιπτώσεις "προβληματικών" επιχειρήσεων σε τομείς με μεγάλη απασχόλη-

ση και μή στρατηγική οικονομική σημασία. Ο ίδιος ο κρατικός τομέας όμως χαρακτηρίζεται από την ακαμψία των δομών του, και οι διάφοροι περιορισμοί που αντιμετωπίζει δεν έχουν επιτρέψει την πραγματοποίηση του απαραίτητου εκμοντερνισμού στην εκπαίδευση, το τραπεζικό σύστημα κλπ.

Τέλος πρέπει να τονιστεί ότι εκδηλώνεται καθαρά στην περίπτωση της ελληνικής οικονομίας η ανεπάρκεια της δυαδικής αντίληψης που χαρακτηρίζει τις παραδοσιακές συμβατικές απόψεις για την επεξεργασία μέτρων οικονομικής πολιτικής, που έχουν στόχο τη μείωση του κόστους της εργασίας και του κεφαλαίου. Όλα τα σχετικά μέτρα έχουν αποτύχει και η αποτυχία τους θα συνεχίσει, γιατί στηρίζονται σε λάθος βάσεις. Αν τα αίτια βρίσκονται στους δύο παράγοντες, δηλ. το κόστος κεφαλαίου και το κόστος εργασίας, τότε τα μέτρα οικονομικών κινήτρων, για τη μείωση του κόστους του κεφαλαίου, και η εισοδηματική πολιτική, με τα μέτρα περιορισμού του κόστους της εργασίας, θα έπρεπε να αποτελούν πολιτική εξόδου από την κρίση.

Είναι λοιπόν σωστό ότι οι προσπάθειες πρέπει να κατευθυνθούν στη συμπίεση του κόστους της εργασίας. Η μείωση του κόστους της εργασίας, ή η διατήρηση του σε χαμηλά επίπεδα, αποτέλεσε για δεκαετίες το μόνο μέσο των φορέων του κεφαλαίου στο παιχνίδι του διεθνούς ανταγωνισμού. Τόσο η αμοιβή του κεφαλαίου όσο και η δομή των εργαζόμενων συντελεστών θεωρήθηκαν "ανελαστικοί" παράγοντες.

Οι αδυναμίες αυτές της "στρατηγικής" φάνηκαν καθαρά όταν χώρες με ανάλογη δομή εισαγόμενων παραγόντων και κερδών, αλλά με πολύ μικρότερο κόστος εργασίας έκαναν αισθητά την παρουσία τους στις διεθνείς αγορές. Το πραγματικό πρόβλημα είναι ότι η ελληνική βιομηχανία βρίσκεται σε κρίση, γιατί δεν έχει αναπτύξει ακριβώς όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά που ονομάζονται "πληροφορικές εισροές" και περιλαμβάνουν τα νέα προϊόντα, την τεχνολογική εξέλιξη των παλαιών, τις τεχνολογίες παραγωγικής διαδικασίας, την οργάνωση, τη διοίκηση, την έρευνα αγοράς κλπ.ο

Η βελτίωση της αποτελεσματικότητας του κρατικού τομέα, η αποτελεσματική αναδιάρθρωση του ιδιωτικού τομέα και η ανάπτυξη νέων δραστηριοτήτων εξαρτώνται και θα συνεχίσουν να εξαρτώνται από το Τομέα Πληροφορίας.

22.2. Ο Τομέας Πληροφορίας στην Ελλάδα:

Η οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας θα εξαρτάται από την ανάπτυξη του Τομέα Πληροφορίας, σαν ένα σύστημα δραστηριοτήτων που περιλαμβάνει:

- Βιομηχανίες παραγωγής Πληροφορικών Προϊόντων.
- Φορείς παραγωγής πληροφορίας (Ε. ή Α κλπ).
- Υπηρεσίες Επεξεργασίας και Μετάδοσης (μαζί και Δίκτυα) Πληροφορίας.
- Υπηρεσίες Διανομής και Επικοινωνίας Πληροφορίας.
- Λειτουργίες Ελέγχου και Επεξεργασίας Πληροφορίας.
- Χονδρικό και Λιανικό Εμπόριο Πληροφορικών Προϊόντων.
- Υλική Υποστήριξη Πληροφορικών Δραστηριοτήτων.

α) Οι βιομηχανίες Παραγωγής Πληροφορικών Προϊόντων περιλαμβάνουν τόσο αυτές που παράγουν μη ηλεκτρονικά προϊόντα όσο και αυτές που παράγουν ηλεκτρονικά προϊόντα. Σημαντικότερη είναι η παραγωγή των Η/Υ. Εταιρίες συναρμολογούν προσ/κούς υπολογιστές με εξαρτήματα που εισάγονται, κυρίως από τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας. Βασικό κυρίως είναι η ικανότητα κάθε εταιρίας να εξελίξει τεχνολογικά το προϊόν της.

β) Οι φορείς Παραγωγής Πληροφορίας περιλαμβάνουν τις δραστηριότητες Ε-ή-Α, ΤΑ-Ερευνητικά-Κέντρα και τις Υπηρεσίες Πληροφορικής Υποστήριξης. Λειτουργίες Ε ή Α έχουν αναπτυχθεί σε ορισμένες μεγάλες βιομηχανίες ενώ ορισμένες από τις εταιρίες παραγωγής πληροφορικών προϊόντων κάνουν επίσης Ε ή Α. Λείπει σε μεγάλο βαθμό το σκέλος της ανάπτυξης, που θα έφερνε την έρευνα κοντά στην εφαρμογή. Επίσης η εξέταση των κατευθύνσεων που έχει πάρει η έρευνα σε πολλούς τομείς δείχνει τάση να ακολουθούνται

οι γενικές γραμμές που χαράζει η έρευνα στις αναπτυγμένες χώρες με περιορισμένη σύνθεση με τις παραγωγικές ανάγκες της Ελλάδας. Είναι λάθος βέβαια από άποψη ερευνητικής πολιτικής να παραμελείται η βασική έρευνα, αλλά σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει τα πράγματα να μένουν στο επίπεδο των ανακοινώσεων ή των δημοσιεύσεων.

Οι δυνατότητες της χώρας δεν επιτρέπουν την ικανοποίηση μόνο φιλοδοξιών των ερευνητών. Η ένταξη της χώρας στην ΕΟΚ έχει προσθέσει μια ακόμη παράμετρο στα ζητήματα έρευνας. Από τη μια πλευρά δημιουργούνται δυνατότητες χρηματοδότησης στην Ελλάδα μεγάλων ερευνητικών έργων, στα πλαίσια του "Μνημόνιου" των ΜΟΠ ή προγραμμάτων όπως τα ESPRIT, BRIT, RACE κλπ. Προβλήματα υπάρχουν και στη συμμετοχή σε κοινοτικά προγράμματα Ε ή Α, που οφείλονται στην ανεπάρκεια της υποδομής της Ελλάδας, στην έλλειψη καλά οργανωμένων ερευνητικών ομάδων, στην έμφαση που δίνουν τα κοινοτικά προγράμματα στην πυρηνική έρευνα, που η Ελλάδα έχει περιορισμένες δυνατότητες και στην αδυναμία της βιομηχανικής υποδομής να χρησιμοποιήσει τα αποτελέσματα της Ε ή Α.

γ) Οι Υπηρεσίες Πληροφορικής Υποστήριξης περιλαμβάνουν ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων, όπως νομικές, τεχνικές, επιχειρηματικές κλπ. Οι περισσότερες από αυτές είναι αναπτυγμένες, τουλάχιστο από ποσοτική άποψη. Ιδιαίτερη σημασία θα δοθεί στις εταιρίες λογισμικού. Η συντριπτική πλειοψηφία από αυτές ασχολούνται αποκλειστικά με τις λεγόμενες εμπορικές εφαρμογές, που περιλαμβάνουν εντελώς τυποποιημένα πακέτα λογιστηρίου, μισθοδοσίας, αποθήκης κλπ. Οι αρχαιότερες απ' αυτές ίσως είχαν ασχοληθεί παλαιότερα με έναν άλλο δημοφιλή τομέα, τα κοινόχρηστα των πολυκατοικιών. Την ίδια εποχή άρχισαν να εμφανίζονται και τα γραφεία στατικών μελετών με Η/Υ που με κάποια αμοιβή αναλαμβάνουν να αλλάξουν τον πολιτικό μηχανικό από τους χρονοβόρους και ανιαρούς στατικούς υπολογισμούς. Η πτώση της τιμής των προσωπικών υπολογιστών όμως μειώνει δραστικά το πεδίο δραστηριότητας αυτών των γραφείων και οδήγησε σε αποτυχία προσπάθειες μεγάλης εταιρίας

να δημιουργήσει δίκτυο προσέλασης σε κεντρικούς Η/Υ. Ακόμη, μια από τις πρώτες μεγάλες εταιρίες που δημιούργησαν κέντρο Η/Υ για αναλύσεις κοινωνικοοικονομικών δεδομένων σχετιζόταν με την οικιστική ανάπτυξη.

Η εισαγωγή των Η/Υ στις επιχειρήσεις στην Ελλάδα παρουσίασε μια καθυστέρηση, παρά τη δραστική μείωση της σχετικής δαπάνης που οφειλόταν σε σημαντικό βαθμό και στην ελλιπή υποστήριξη των συστημάτων με λογισμικό που να ανταποκρίνεται στις συνθήκες των ελληνικών επιχειρήσεων.

Μεγάλες πολυεθνικές ενθάρρυναν τη δημιουργία υποδομής υποστήριξης και άρχισαν να δημιουργούνται γραφεία με εξάρτηση από κάποια πολυεθνική, χωρίς όμως η τελευταία να έχει πάντα την ευθύνη για τη διάθεση ή ποιότητα του λογισμικού. Τα πρώτα ελληνικά προγράμματα ήταν αρκετά πρωτόγονα από την άποψη της φιλικότητας με το χρήστη, αλλά βαθμιαία εμφανίστηκαν τόσες παραλλαγές και βελτιώσεις, που ίσως να έχουν κάποια μοναδικότητα σε παγκόσμια κλίματα.

Οι εταιρίες λογισμικού ήταν η απάντηση των μηχανισμών της αγοράς στις ανάγκες των πολυεθνικών των Η/Υ να διεισδύσουν στην ελληνική αγορά, στις ανάγκες των επιχειρήσεων να χρησιμοποιούν την πληροφορική για να αντιμετωπίσουν τα διάφορα προβλήματα διεύθυνσης, ή έστω για λόγους PRESTIGE και στην απουσία κρατικής πολιτικής, και η απάντηση της αγοράς σε συνθήκες μονοπωλιακής δομής στην πλευρά της προσφοράς έχει πάντα ορισμένο χαρακτήρα: αποκλειστική εξυπηρέτηση των αναγκών επέκτασης της αγοράς των μονοπωλίων ή ολιγοπωλίων.

Πρέπει να τονιστεί ότι η απουσία κρατικής πολιτικής σε αυτές τις συνθήκες είχε ως μόνο αποτέλεσμα την εξάρτηση της χώρας από τις πολυεθνικές των Η/Υ και ειδικότερα από τις μεγαλύτερες των ΗΠΑ. Οι εταιρίες αυτές ενθαρρύνθηκαν να χρησιμοποιήσουν την πληροφορική και άρα να εκσυγχρονιστούν σε άγνωστο βαθμό, με κόστος την εξάρτηση της χώρας από τις πολυεθνικές των Η/Υ.

Οι εταιρίες λογισμικού ήταν, ανεξάρτητα από προθέσεις οι καταλύτες αυτής της εξέλιξης. Οι συνθήκες που οδήγησαν όμως στην ανάπτυξή τους ήταν και αυτές που τους δημιουργούν περιορισμούς. Η σχεδόν απόλυτη εξειδίκευση τους στις 3-4 εμπορικές εφαρμογές, που τις βοήθησε να δημιουργηθούν, φτάνει βαθμιαία να γίνεται εμπόδιο, να υπονομεύει την ενασχόληση με άλλα θέματα και να σξύνει το μεταξύ τους ανταγωνισμό, όταν μάλιστα όλοι προσφέρουν τα ίδια πράγματα για το ίδιο μηχάνημα, είναι αυτό που κυριαρχεί στις σχετικές εφαρμογές.

δ) Οι Υπηρεσίες Επεξεργασίας και Μετάδοσης Πληροφορίας περιλαμβάνουν τα μη-ηλεκτρονικά και ηλεκτρονικά μέσα και τα δίκτυα. Ο τομέας των μη-ηλεκτρονικών μέσων περιλαμβάνει όλες τις μορφές -στη συντριπτική πλειοψηφία της- τεχνολογία. Εξαίρεση αποτελεί ο τομέας της φωτοχάραξης, που έχει ιδιαίτερη σημασία για την παραγωγή ολοκληρωμένων κυκλωμάτων. Η επεξεργασία δεδομένων έχει πια διαδοθεί σε μεγάλη κλίμακα. Έχει περιοριστεί όμως ο τομέας δράσης των ειδικευμένων εταιριών επεξεργασίας δεδομένων κατά παραγγελία, μετά την πλατειά διάδοση των Η/Υ, ιδιαίτερα των μικρών. Οι σύγχρονες τεχνολογίες μετάδοσης των δεδομένων και επικοινωνίας Η/Υ χρησιμοποιούν σε μεγάλο βαθμό τα τηλεφωνικά δίκτυα. Η καθυστέρηση στις τεχνολογίες του προηγούμενου τεχνολογικού "κύματος" γίνεται φραγμός για την ανάπτυξη ενός νέου "κύματος". Οι τεχνολογίες μετάδοσης προχωράνε προς την κατεύθυνση των οπτικών ινών. Αυτή η τεχνολογία είναι ιδιαίτερα συμφέρουσα για τη χώρα από άποψη πρώτων υλών. Όμως η σχετική επένδυση είναι μεγάλη σε κόστος για τη χώρα μας και θα χρειαστούν αρκετά χρόνια για να μπορέσει η χώρα μας να ολοκληρώσει μια τέτοια δαπάνη.

ε) Οι Υπηρεσίες Διανομής και Επικοινωνίας της Πληροφορίας περιλαμβάνουν την Εκπαίδευση, τα δημόσια συστήματα πληροφόρησης και τα μαζικά μέσα επικοινωνιών. Στην Εκπαίδευση είναι απα-

ραίτητη η μαζική εισαγωγή της Πληροφορικής με τις δύο μορφές της ,δηλ. σαν Εκπαίδευση ΜΕ Πληροφορική και Εκπαίδευση ΣΤΗΝ πληροφορική. Οι σχετικές αποφάσεις πρέπει να πάρουν υπόψη τους ότι οι μαθητές που θα εκπαιδευτούν σήμερα θα εργαστούν μετά το 2000 και άρα η κατάρτιση τους δεν πρέπει να είναι προκαταβολικά απαρχαιωμένη. Αν μπορεί να υπάρξει κάποια βεβαιότητα φια τις μακροπρόθεσμες εξελίξεις στην πληροφορική Τεχνολογία, τότε δυο πράγματα θα επιζηήσουν για τα επόμενα 50 χρόνια περίπου: η χρήση δικτύων πολλαπλών μέσων και οι, βάσεις δεδομένων, τα συστήματα εμπειρογνώμονες και οι άλλες μορφές τεχνητής νόησης. Στα Δημόσια συστήματα πληροφόρησης υπάρχουν πολλοί τρόποι που η Πληροφορική μπορεί να συμβάλει.

στ) Λειτουργίες ελέγχου και Επεξεργασίας Πληροφορίας (ΛΕΕΠ), ιδιωτικές και δημόσιες έχουν αναπτυχθεί ποσοτικά. Η διάρθρωση τους όμως και η αποτελεσματικότητά τους είναι ιδιαίτερα συζητήσιμη. Η χρήση της Πληροφορικής στις ΛΕΕΠ άρχισε αρκετά νωρίς. Από συνολικά εγκαταστημένη αξία πάνω από \$ 260 εκ. περισσότερο από 85% πρέπει να χρησιμοποιείται για την εξυπηρέτηση των αναγκών των λειτουργιών αυτών. Η αξία αυτή μοιράζεται ανάμεσα στο ιδιωτικό και το δημόσιο τομέα. Ο Η/Υ χρησιμοποιείται για "μηχανογράφηση" ή "μηχανοργάνωση" που συνήθως σημαίνει ότι καλύπτει τις ανάγκες του λογιστηρίου και της μισθοδοσίας και αυτό ορίζει και τη δομική του υπαγωγή, σαν υπηρεσία κάποιου τμήματος. Υπάρχει μεγάλη διαδρομή για να διανυθεί μέχρι να φτάσει ο Η/Υ να χρησιμοποιείται ως πληροφοριακό σύστημα από το σύνολο του οργανισμού.

ζ) Το Εμπόριο Πληροφορικών προϊόντων είναι αναπτυγμένο στην Ελλάδα. Όλα τα ηλεκτρονικά είδη έχουν καλά αναπτυγμένα δίκτυα διανομής. Ειδικότερα στον τομέα των Η/Υ και των σχετικών συσκευών λειτουργούν πολλές εταιρίες με χαρακτήρα αντιπροσώπου, ενώ είναι πολύ μεγάλος ο αριθμός των διανομέων και των καταστημάτων πώλησης Η/Υ, βασικά MICROS.

22.3.Οι Επιπτώσεις του τομέα Πληροφορίας στους άλλους τομείς:

Οι θετικές επιπτώσεις του Τομέα Πληροφορίας στη διαδικασία εθνικής Οικονομικής Ανάπτυξης διαδίδονται μέσα από τρία κανάλια:

- Δημιουργία νέων προϊόντων ή υπηρεσιών και τεχνολογική αναβάθμιση αυτών που ήδη παράγονται:
- Τεχνολογίες της παραγωγικής διαδικασίας.
- Επιδράσεις του τεχνολογικού πολλαπλασιαστή.
- Η δημιουργία νέων προϊόντων είναι από τους δυναμικότερους παράγοντες για την επιτάχυνση της οικονομικής ανάπτυξης. Η κατάσταση της βιομηχανίας μ-Η είναι χαρακτηριστική. Είναι ελάχιστα οι καινοτομίες που έχουν γίνει στον τομέα αυτό. Χρειάζεται ιδιαίτερη προσπάθεια για να επιστρεφθούν οι γνώσεις των αξιών επιστημόνων και τεχνικών και να οδηγήσουν σε Ε ή Α νέων προϊόντων.
- Οι τεχνολογίες παραγωγικής διαδικασίας χωρίζονται σε δύο κατηγορίες: Ασυνεχούς και συνεχούς διαδικασίας. Οι τεχνολογίες ασυνεχούς διαδικασίας περιλαμβάνουν τις ψηφιακά ελεγχόμενες μηχανές, τα ρομπότ κλπ. Τεχνολογίες αυτοματισμού έχουν εισαχθεί στη διαδικασία παραγωγής πολλών βιομηχανιών. Οι πιο σύγχρονες εγκαταστάσεις χρησιμοποιούν αυτοματισμούς και όχι ρομπότ. Οι τεχνολογίες συνεχούς διαδικασίας αναφέρονται σε μεγάλες επιχειρήσεις. Οι βιομηχανίες μη μεταλλικών ορυκτών, κυρίως το τσιμέντο ανήκουν σε αυτή την κατηγορία. Αυτές οι βιομηχανίες αντιμετωπίζουν μεγάλες πιέσεις από χώρες όπως η Τουρκία, που έχουν φθηνότερο, αφθονότερο και χωρίς ισχυρά συνδικάτα εργατικό δυναμικό. Επειδή η μείωση του εργατικού κόστους δεν είναι ούτε δυνατή ούτε επιθυμητή και επειδή η παραγωγή μπορεί να αυτοματοποιηθεί σε πολύ μεγάλο βαθμό, η επιβίωση του κλάδου εξαρτάται από την εφαρμογή μ-Η τεχνολογιών.
- Οι επιδράσεις τεχνολογικού πολλαπλασιαστή αναφέρονται στις συνθέσεις "προς τα εμπρός" του Τομέα πληροφορίας με τους άλ-

λους τομείς της οικονομίας. Εκτός από τις επιδράσεις από τους προηγούμενους τομείς της οικονομίας οι επιδράσεις του Τεχνολογικού Εκσυγχρονισμού αναφέρονται και στους εξής κοινωνικούς τομείς:

- Εθνικό Σύστημα Υγείας (ΕΣΥ)
- Εκπαίδευση
- Τοπική Αυτοδιοίκηση
- Κέντρα κοινότητα Πληροφορικής
- Τηλεπικοινωνίες.
- Υπηρεσίες (Ενοπλες Δυνάμεις, Αστυνομία, Πυροσβεστική, Τελωνεία, Οργανισμούς, ταχυδρομεία, Μεταφορές κλπ.)
- Εθνικό Κέντρο τεκμηρίωσης.
- Κοινωνικές Οργανώσεις (συνδικάτα, συνεταιρισμοί κλπ.)
- Δικιακή αγορά.

Ο κατάλογος είναι μακρύς και οι συνολικές δπάνες είναι τεράστιες. Πρόκειται για επιδράσεις και για ανάγκες εκσυγχρονισμού του συνόλου σχεδόν των τομέων της κοινωνικής ζωής. Πρόκειται για την Πληροφορική Επανάσταση. Από πού θα έρθει όμως αυτή τη τεχνολογία; Θα ακολουθήσει η χώρα και πάλι το δρόμο της μαζικής εισαγωγής και εξάρτησης; Κάτι τέτοιο γίνεται ήδη. Νέες μαζικές εισαγωγές θα ακολουθήσουν και την εφαρμογή προγραμμάτων όπως το ΜΟΠ Πληροφορικής. Έχουν προταθεί διάφορες στρατηγικές για να καλύψει η χώρα τις ανάγκες της.

23. ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ

Θα δούμε ορισμένες εναλλακτικές στρατηγικές, που αφορούν τη σχέση της Πληροφορικής Επανάστασης με την Εθνική Οικονομική Ανάπτυξη, τέτοιες συζητήσεις πρέπει να επεκταθούν με σκοπό να ναπτυχθεί ο προβληματισμός που είναι αναγκαίος για τη διαμόρφωση κατευθύνσεων σε όργανα κυβερνητικής πολιτικής.

23.1. Στρατηγική της μη-παρέμβασης. Στηρίζεται στην απόλυτη πίεση στο "Αόρατο χέρι" του ADAM SMITH και αντιπροσωπεύει μια σχεδόν μυστικιστική αποδοχή των όρων της ελεύθερης αγοράς. Κάθε παρέμβαση στη λειτουργία της αγοράς θεωρείται τεράστιο σφάλμα. Ο σχηματισμός της αγοράς και οι ρυθμοί επέκτασής της θα αναπτυχθούν σύμφωνα με τις πραγματικές ανάγκες της Οικονομίας. Η πλευρά της προσφοράς κάτω από την έμπνευση του πνεύματος της αγοράς και οι τιμές αγοράς, η μόνη απαραίτητη πληροφορική εισροή, θα ορίσουν αναπόφευκτα το OPTIMUM, σε σχέση με τα όρια της εγχώριας παραγωγής και των εισαγωγών. Δεν υπάρχει η παραμικρή ελπίδα για μεταβολή ή αντιστροφή των σημερινών τάσεων αν κυριαρχήσει αυτή η άποψη. Η απο-βιομηχάνιση θα συνεχιστεί, οι τεχνολογικές και οικονομικές αποστάσεις από τις αναπτυγμένες χώρες θα μεγαλώσουν, όλη η τεχνολογία θα εισάγεται, ενώ η διάδοση της πληροφορικής τεχνολογίας στη διοίκηση, την εκπαίδευση, την υγεία, θα ανταποκρίνεται λιγότερο στις ανάγκες, αυτών των δραστηριοτήτων και περισσότερο στις ανάγκες αγοράς των πολυεθνικών.

23.2. Στρατηγικές παρεμβάσεις. Κάποιας μορφής παρέμβαση προβλέπεται που μπορεί να ταξινομηθεί σε δύο κατηγορίες:

- Παρέμβαση στην πλευρά της ζήτησης: Το κύριο ζήτημα είναι η επινόηση μέτρων για την καλύτερη οργάνωση της ζήτησης, για την εκλαίκευση των θαυμάτων της τεχνολογίας και των ασύλληπτων ευεργετημάτων της για όλους τους τομείς της οικονομίας και κοινωνίας. Η πλευρά της προσφοράς τότε θα βρει τρόπους να διεισδύσει

στην προετοιμασμένη και πληροφορημένη αγορά. Όλο το ζήτημα είναι να δημιουργηθεί ενεργός ζήτηση. Αυτή η στρατηγική είναι προβληματική για πολλούς λόγους. Περιορίζει τις θετικές επιδράσεις του Τομέα Πληροφορίας στα στενά όρια της καλύτερης χρήσης της εισαγόμενης τεχνολογίας, αντί να αξιοποιήσει την παραγωγική δυναμική του Τομέα. Υποτιμά τα ζητήματα Ισοζυγίου πληρωμών και διαιωνίζει την τεχνολογική εξάρτηση, όπως έκαναν και οι προηγούμενες στρατηγικές εκβιαρηχάνισης.

23.3. Παρέμβαση στην πλευρά της προσφοράς με τη συνδρομή των πολυεθνικών. Σύμφωνα με αυτή την άποψη, αυτές οι εταιρίες είναι συντελεστές μεταφοράς τεχνολογίας και κάποιο είδος παραγωγικής δραστηριότητας μπορεί να αναπτυχθεί με την έγκριση τους και με πρωτοβουλίες του. Σε αυτή την περίπτωση πιθανότητες συνεργασίας υπάρχουν μόνο με εταιρίες σε γειτονικό βαθμό ανάπτυξης που έχουν κάποιο ενδιαφέρον για κοινές δραστηριότητες με αμοιβαία οφέλη.

23.4. Στρατηγικές Ανάπτυξης του Τομέα Πληροφορίας. Εξειδίκευση στην παραγωγή λογισμικού: Φαίνεται ελκυστική προοπτική, έχει όμως σοβαρά μειονεκτήματα. Περιορίζονται οι δυνατότητες μεταφοράς τεχνολογίας, αφού οι πολυεθνικές μπορούν να δίνουν παραγγελίες μόνο για συνηθισμένες εφαρμογές, χαμηλού επιπέδου Εντασης Εργασίας. Αυτή η τάση θα περιοριστεί καθώς αναπτύσσονται νέες τεχνικές παραγωγής λογισμικού. Η παραγωγή λογισμικού έχει περιορισμένες πολλαπλασιαστικές επιδράσεις και δεν μπορεί να προκαλέσει δυναμική ανάπτυξη. Σημαντικά μέρη της ανάπτυξης λογισμικού συνδέονται με την ανάπτυξη και εφαρμογή του υλικού.

- Ολόπλευρη ανάπτυξη του Τομέα πληροφορίας με βάση Εθνικό Πλάνο, με στόχο την κάλυψη των αναγκών της οικονομίας και την πραγματοποίηση εξαγωγών. Κάτι τέτοιο θα ήταν παραπάνω από επιθυμητό. Δεν είναι δυνατόν όμως να γίνει για λόγους έλλειψης πόρων, υποδομής, οργανωτικών δομών κλπ.

- Ανάπτυξη μεγάλης Εθνικής Βιομηχανίας Πληροφορικής με οριζόντια και κάθετη διακλάδωση. Και αυτό είναι επιθυμητό. Οι ερ-

πειρίες όμως του παρελθόντος έχουν δείξει ότι, όσο πιο μεγάλη είναι η επένδυση και η αναπτυξιακή προσπάθεια τόσο πιο μικρή είναι η πιθανότητα να πραγματοποιηθεί. Ακόμη όσο μεγαλύτερη η επενδυτική προσπάθεια, τόσο μεγαλύτερη και η πίεση των πανίσχυρων πολυεθνικών για να την ελέγξουν. Όσο μικρότερη είναι η αντίσταση στις πολυεθνικές τόσο μεγαλύτερη η πιθανότητα κάποια στο τέλος να ελέγξει μεγάλο μέρος της βιομηχανίας. Ενώ μεγαλύτερη αντίσταση μπορεί κάτω από ορισμένες συνθήκες να καθυστερήσει την ανάπτυξη της παραγωγής. Το τελευταίο μπορεί να οδηγήσει πάλι στις εισαγωγές, με πιθανή παράλληλη επιβάρυνση με τα λειτουργικά έξοδα της βιομηχανίας πληροφορικής.

- Ανάπτυξη παραγωγής εξειδικευμένων ολοκληρωμένων κυκλωμάτων που έχουν δηλαδή χαρακτηριστικά που ορίζονται από έναν ορισμένο πελάτη με ειδικές ανάγκες. Η πρόταση ξεκινά με μια βασικά λανθασμένη άποψη, ότι δηλαδή η Ελλάδα δεν έχει πιθανότητες παραγωγής μ-Η προϊόντων μεγάλης κλίμακας παραγωγής. Είναι γενικά γνωστό ότι η αγορά τέτοιων κυκλωμάτων αναπτύσσεται γρήγορα και ακόμη ότι στις χώρες της ΕΟΚ γίνεται προσπάθεια να αναπτυχθεί αυτός ο τύπος παραγωγής. Υπάρχουν όμως σοβαρά προβλήματα γιατί η ζήτηση μεταβάλλεται γρήγορα είναι ασταθής και μικρού όγκου και έχει χαμηλά ποσοστά κέρδους σε σύγκριση με την παραγωγή τυποποιημένων κυκλωμάτων. Είναι ιδιαίτερα δύσκολο να βελτιωθεί ο έλεγχος ποιότητας, όταν παράγονται μικρές ποσότητες με μεγάλη πιθανότητα το προϊόν να μην ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του πελάτη. Το μήκος του όλου κύκλου εργασίας του κυκλώματος δεν επιτρέπει πειράματα.

24. Η ΕΝΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΣΤΟ
ΔΙΕΘΝΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ...

Στις αρχές της δεκαετίας του '70 παρουσιάστηκαν με ιδιαίτερη ένταση ορισμένα φαινόμενα που ερμηνεύθηκαν με ιδιαίτερη άνταση σαν ενδείξεις της κρίσης που γνώριζε το καπιταλιστικό οικονομικό μοντέλο. Τα φαινόμενα αυτά διαρθρωτικά στο σύνολο τους οδήγησαν στη μείωση των δυνατοτήτων παραέρα ανάπτυξης των οικονομιών που ακολουθούσαν το μοντέλο αυτό.

Τα πιο χαρακτηριστικά από αυτά τα φαινόμενα είναι:

- α) Η κρίση ή και ο κορεσμός ακόμη σε παραδοσιακούς οικονομικούς κλάδους (π.χ. χαλυβουργία, κλωστοϋφαντουργία, ωρολογοποιΐα)
- β) Η πτώση του ρυθμού ανάπτυξης του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος αρκετών αναπτυγμένων χωρών.
- γ) Η αλματώδης αύξηση της τιμής της ενέργειας και των πρώτων υλών (πετρελαϊκές κρίσεις κλπ.)
- δ) Για πρώτη φορά εμφανίζονται σημαντικά κρούσματα ανταγωνισμού μεταξύ των αναπτυγμένων καπιταλιστικών χωρών και σχηματισμών (ΗΠΑ-Ιαπωνία-ΕΟΚ).
- ε) Η ανεργία γνωρίζει απότομη αύξηση και έτσι ένα σημαντικό ποσοστό των παραγωγικών δυνάμεων δεν χρησιμοποιείται. Η αύξηση της ανεργίας πυροδοτεί εργατικούς αγώνες για ανάκτηση του δικαιώματος της δουλειάς.

Η πρώτη συνέπεια των φαινομένων αυτών ήταν η αδυναμία του καπιταλισμού να αυξήσει περισσότερο τα κέρδη των επιχειρήσεων με απλή αύξηση της παραγωγής.

Εάν στόχος επομένως των κυρίαρχων τάξεων τέθηκε ένα πρόγραμμα που περιλάμβανε:

- α) την επιτάχυνση του ρυθμού ανάπτυξης
- β) τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας
- γ) την οικονομική και επιστημονικοτεχνική κυριαρχία.
- δ) τη βελτίωση της θέσης του καπιταλισμού σε βάρος του άλλου κυρίαρχου μοντέλου οικονομικής ανάπτυξης αυτού των χωρών του υπαρκτού σοσιαλισμού.

ε) την ευέλικτη προσαρμογή των παραγωγικών δομών σε νέες συνθήκες που μεταβάλλονται γοργά και ακανόνιστα.

Οι απόψεις αυτές συγκεκριμενοποιούνται εξαιρετικά αποτελεσματικά μέσω από την ανάπτυξη της Τεχνολογίας της Πληροφορικής

Η πληροφορική δεν ενσωματώνεται απλά στην παραγωγική διαδικασία, αλλά επεμβαίνει και τροποποιεί τη συστατική δομή της. Η πληροφορική μετατρέπει την επιστήμη και την τεχνική σε άμεση παραγωγική δύναμη, αναγορευόμενη έτσι σε κυρίαρχο στοιχείο της καλούμενης Επιστημονικοτεχνικής Επανάστασης. Αυτό γιατί η ίδια η Πληροφορική επιτυγχάνει την ανάπτυξη της τεχνολογίας και της Επιστήμης και δίνει τα μέσα για την αποτελεσματικότερη χρήση τους στη παραγωγική διαδικασία.

Όπως χαρακτηριστικά τονίζουν οι NORD και MINK στην πολύ γνωστή μελέτη τους, η Πληροφορική είναι βασικά "τεχνολογία υποδομής" ικανή δηλ. να παρέχει πληροφορίες σε κάθε άλλη τεχνολογία (παραγωγής, διανομής, επικοινωνίας), επιταχύνοντας παντού τις τεχνολογικές καινοτομίες και τείνοντας στην επαλήθευση του κλασικού μοντέλου κυκλικών κρίσεων του σοβιετικού οικονομολόγου KONDRATIEFF.

Στο σημείο αυτό είναι σκόπιμο να τονίσουμε ότι διαφαίνεται μια αντίφαση μεταξύ της κλασικής Μαρξιστικής άποψης, που θεωρεί ότι ο καπιταλισμός αναπτύσσει κοινωνικές δομές (π.χ. ατομική ιδιοκτησία), που εμποδίζουν την ανάπτυξη της τεχνολογίας και καθυστερούν αναγκαστικά την Κοινωνική Επανάσταση και της πραγματικότητας. Στην πράξη το καπιταλιστικό οικονομικό σύστημα παράγει νέες ανακαλύψεις, που βελτιώνουν αλματώδως την παραγωγικότητα και βοηθούν στο ξεπέρασμα της κρίσης του.

Για το ξεπέρασμα της αντίφασης αυτής προβάλλει μια νέα ερμηνεία, που πιστεύει ότι ο καπιταλισμός βρίσκεται σε κρίση, όχι λόγω της ανάπτυξης, αλλά λόγω του ίδιου του δυναμισμού του. Σε ένα τρόπο παραγωγής που βασίζεται στην ανταλλαγή εμπορευμάτων, τα μέσα και οι τρόποι επικοινωνίας και γενικά το πληρο-

φοριακό σύστημα αποτελεί την υποδομή ολόκληρου του κοινωνικού σχηματισμού. Αυτό καθορίζει τη μορφή τόσο των παραγωγικών δυνάμεων όσο και των σχέσεων παραγωγής και εξουσίας. Ο καπιταλισμός μπορεί να θεωρηθεί κάτω από αυτό το πρίσμα, ότι υπήρξε όχι μόνο οικονομικό και παραγωγικό αλλά και πληροφοριακό σύστημα. Στο κέντρο του συστήματός αυτού έπρεπε να βρίσκεται η πληροφορία, γιατί η κεντρική έννοια του καπιταλισμού είναι η αγορά και στο σύστημα μιας ενιαίας αγοράς οι φυσικές αγορές έπρεπε να αντικατασταθούν από "μη υλικές" στις οποίες οι τιμές και οι αξίες καθορίζονται μέσω μιας φερέγγυας διανομής της πληροφορίας.

25. ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ ΤΗΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ
ΚΑΘΟΡΙΣΜΕΝΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

Οι στόχοι που τέθηκαν για το ξεπέρασμα της κρίσης του καπιταλισμού, υλοποιούνται σταθερά μέσα από συγκεκριμένες στρατηγικές, που αποκαλύπτονται από μια σειρά ερευνητικών δεδομένων που ακολουθούν.

- α) Το 1970, το ποσοστό της εργατικής δύναμης των ΗΠΑ, που απασχολιόταν σε εργασίες άμεσα ή έμμεσα συνδεδεμένες με την πληροφορία, έφτανε το 50%. Μόλις 10 χρόνια πριν το ποσοστό αυτό ήταν 30%. προβλέπεται ότι στα τέλη του αιώνα μας, το ποσοστό αυτό θα φτάσει στο 65%, ποσοστό συγκρίσιμο με εκείνο του δευτερογενούς τομέα στο πιο υψηλό του σημείο.
- β) Σύμφωνα με εκτιμήσεις του περιοδικού COMPUTER WORLD, το 1979 στις ΗΠΑ, το 30% της εργατικής δύναμης ερχόταν σε επαφή με τον Η/Υ, κατά τη διεκπεραίωση της καθημερινής του εργασίας. Το ποσοστό αυτό έφθασε το 70% γύρω στο 1985.
- γ) Στη βιομηχανία ηλεκτρονικών, που αποτελούν τις πρώτες ύλες για την κατασκευή Η/Υ, η βιομηχανία των ΗΠΑ το 1980 έλεγχε το 67% της παγκόσμιας αγοράς (έναντι 15% της Ιαπωνίας και 10% των τριών ευρωπαϊκών πολυεθνικών (PHILIPS, SIEMENS και THOMSON-CSF)).
- δ) Στην παραγωγή πληροφοριών και SOFTWARE η βιομηχανία των ΗΠΑ ελέγχει ήδη πάνω από το 70% της αγοράς, ενώ στις βάσεις πληροφορικής ήδη από το 1979, τα 2/3 των καταχωρημένων στοιχείων βρίσκονται στις ΗΠΑ.
- ε) Πάλι στις ΗΠΑ το 25% των απασχολούμενων στον τομέα "πληροφορία" εργάζεται "κατ οίκον" συνδεδεμένο με τα κέντρα παραγωγής ελέγχου μέσω τερματικού σταθμού.
- στ) Η αύξηση της παραγωγικότητας στη βιομηχανία, με τη χρήση της πληροφορικής, έφτασε τη δεκαετία 1970-1979, το 90% περίπου.

- ζ) Στην Ομοσπ.Δημ.της Γερμανίας, μέσα στην 20ετία 1960-1979 ο αριθμός των μερικά απασχολουμένων έφθασε από 517.000 στο 1,900.000. Μια τέτοια εξέλιξη συνδιάζει την ευελιξία της νέας τεχνολογίας με την ευελιξία στην απασχόληση και μπορεί να προσαρμόσει πλήρως την παραγωγή στις ανάγκες της αγοράς.
- η) Στη 10ετία 1967-1977 η απασχόληση στη βιομηχανία Πληροφορικής των ΗΠΑ αυξήθηκε μόνο κατά 1%, ενώ οι πωλήσεις αυξήθηκαν κατά 12,9% και τα κέρδη κατά 15,5%.
- θ) Ένα τελευταίο δεδομένο αφορά την τεχνολογική ανεργία. Ο ρυθμός αύξησης της απασχόλησης στην Ομοσπ.Δημ.της Γερμανίας έπεσε από 2,6% που ήταν την περίοδο 1960-1970, σε 1,9% την περίοδο 1970-1980. Ο ρυθμός αυτός δεν είναι αρκετός για να απορροφήσει όλους τους ανέργους που δημιουργήσε η χρήση της πληροφορικής σε όλη την οικονομία.

Μέσα σε αυτόν τον καταιγισμό των μεταβολών του παγκόσμιου οικονομικού πλέγματος, η θέση που υιοθετεί και ακολουθεί κάθε χώρα, σηματοδοτεί την κυρίαρχη επιλογή της για συμμετοχή στο διεθνή καταμερισμό εργασίας.

26. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΙ ΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ ΚΑΙ
ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Η Ελληνική, μικτή, οικονομία υφίσταται εδώ και αρκετά χρόνια τη γνωστή ως "απεργία κεφαλαίων". Οι λόγοι είναι διάφοροι. Ένας απ' αυτούς είναι ότι οι ελληνικές επιχειρήσεις είναι παραδοσιακά εξαρτημένες από δανειακά κεφάλαια. Μια λύση είναι η δημιουργία χρηματαγοράς. Υποστηρίζεται ότι αν η Ελλάδα δεν προσελκύσει ξένες επενδύσεις, για να χρηματοδοτήσει τη συμμετοχή της στην τεχνολογική επανάσταση, τότε είναι καταδικασμένη να παραμείνει τουριστική χώρα, όπου οι νέοι θα μεταναστεύουν και οι γέροντες θα φροντίζουν τις τουριστικές μονάδες.

Εξαιτίας του φαινομένου αυτού η τεχνολογική καθυστέρηση της βιομηχανίας σε σχέση με τις δημόσιες υπηρεσίες, την υπάρχουσα πολεμική βιομηχανία, τις τράπεζες, τη ναυπηγία καθώς και τις ασφαλιστικές εταιρίες είναι σημαντική.

Μια ελληνική εθνική στρατηγική για την ένταξη της πληροφορικής στο μοντέλο αυτοδύναμης οικονομικής ανάπτυξης πρέπει να χαρακτηρίζεται:

- α) από αξιοποίηση της σε ευρείς τομείς κοινωνικών αναγκών.
 - β) από αξιοποίησή της σαν μέσου λαϊκής επιμόρφωσης και χειραφέτησης.
 - γ) από τη δημιουργία εθνικής τεχνολογικής ταυτότητας στην πληροφορική.
 - δ) από τη δημιουργία αποτελεσματικής εκπαιδευτικής υποδομής.
 - ε) από τη δημιουργία βασικής βιομηχανίας πληροφορικής και
-
- στ) από την προβολή, αφομοίωση κριτηρίου κοινωνικής χρησιμότητας στη χρήση της πληροφορικής.

Αυτό που τελικά απαιτείται είναι η επιλογή ενός αυτοδύναμου μοντέλου οικονομικής ανάπτυξης που θα παρακάμψει τους γνωστούς παραδοσιακούς όρους λειτουργίας του ιδιωτικού και κρατικού κεφαλαίου και θα εισάγει νέες μορφές οργάνωσης και διαχείρισης της οικονομίας. Αυτό που παιατείται είναι η αποκέντρω

ση , ανοικτή οριζόντια πληροφόρηση, ενημέρωση και επιμόρφωση καθώς και υιοθέτηση απλών, ευπροσάρμοστων και ευκαλονόητων συστημάτων.

Σε χώρες περιφερειακές, με τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της Ελλάδας, ένα ποιοτικό τεχνολογικό άλμα απαιτεί:

- α) την πολιτική βούληση της κυβέρνησης.
- β) τον κεντρικό πολιτικό σχεδιασμό και την αποκέντρωμένη υλοποίηση κανόνων και πλαισίων.
- γ) το συντονισμό και έλεγχο όσων συμμετέχουν στην προσπάθεια και τέλος
- δ) την ορθή μελέτη και στάθμιση των διεθνών συγκυριών.

Στις σημερινές συνθήκες, η άσκηση εθνικής οικονομικής πολιτικής πρέπει να παίρνει, φυσικά, υπόψη της τα πλαίσια του διεθνούς περιγυρου, αλλά δεν πρέπει να δεσμεύεται από αυτά, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για στρατηγικές αποφάσεις που έχουν άμεση σχέση με τις νέες τεχνολογίες.

Αυτό που λέμε αυτοδύναμη οικονομική ανάπτυξη φαίνεται ότι είναι άρρητα συνδεδεμένο και αντιφατικό με την τεχνολογική εξάρτηση. Είναι ίσως περισσότερο παρά ποτέ βέβαιο, σήμερα, ότι ο στόχος της αυτοδύναμης οικονομικής ανάπτυξης συνδέεται με τη πολιτική αφομοίωση και την προσεκτική ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών στις ιδιαιτερότητες της ελληνικής περιφερειακής-εξαοικονομίας.

27. ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΗΝΑΣ ΝΕΩΣ ΚΥΡΙΑΡΧΟΣ
ΤΡΟΠΟΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

"Ένα ρομπότ σκότωσε τον επιμελητή του σε ένα μεταλλουργικό εργοστάσιο: Είναι το πρώτο ατύχημα αυτού του είδους. Για να ελέγξει τη μηχανή, ο επιμελητής εισχώρησε σε ένα απαγορευμένο χώρο, αντί να περάσει από την πόρτα που αυτόματα σταματούσε το ρομπότ, ο εργάτης συντρίφτηκε σε μια μηχανή από το χέρι του ρομπότ" (REVUE DE L'UIMM. Γενάρης 1982).

"Αυτοκτονία εξαιτίας της προόδου. Ο κ. DAUTE BAYATTO, εργάτης σε ένα εργοστάσιο κατασκευής λαζανιών, κυριαρχημένος από τρελλή αγωνία μπροστά στη νέα μηχανή που του ανάθεσαν οι εργοδότες του να κατευθύνει, κρεμάστηκε σε ένα δοκάρι στο εργαστήριο του. Με πείρα στις παραδοσιακές μεθόδους ήταν πεισμένος πως δεν θα μπορούσε να προσαρμοστεί ποτέ στις σύγχρονες τεχνικές. (LE QUOTIDIEN DE PARIS, 30-12-80).

Τι αντιπροσωπεύουν αυτά τα δύο θύματα σε σχέση με 1567 άτομα που πέθαναν στη Γαλλία το 1979, θύματα εργατικών ατυχημάτων; Τίποτα ή περίπου τίποτα κι όμως αυτά τα δύο περιστατικά αφήνουν μια πικρή γεύση. Κατευθυνόμαστε προς μια κοινωνία που, όπως πρόβλεψαν ορισμένοι συγγραφείς έργων επιστημονικής φαντασίας στη δεκαετία του 1950, ο άνθρωπος θα "ρομποτοποιηθεί" τόσο με την κυριολεκτική, όσο και με την παραστατική έννοια".

Με την ανάγνωση πολλών προοπτικών μελετών σχετικά με την πληροφορική αυτή η εντύπωση δεν κάνει άλλο, από το να ενισχύεται. Οι επιδόσεις των συστημάτων πολλαπλασιασμένων επί δεκά-κάθε-πέντε-χρόνια, αγορές που διπλασιάζονται σε όγκο κάθε τρία χρόνια. Αποτέλεσμα αυτής της φανταστικής τεχνολογικής μεταβολής: 1,2 εκατ. απασχολήσεις δημιουργημένες από την πληροφορικοποίηση μπροστά στο 1990, αλλά επίσης 7 εκατομ. καταργημένες απασχολήσεις. Οι αριθμοί αυτοί βγαλμένοι από ένα φάκελλο που παρουσιάζονταν στη διάσκεψη κορυφής των Βρυξελλών του Ιούνη του 1982, δεν είναι παρά μονάχα αριθμοί. Η πληροφορικοποίηση

είναι η ανάπτυξη της ρομποτικής και η δυνατή εξοφάνιση της αλυσιδωτής εργασίας. Αλλά επίσης είναι:

- α) οι ηλεκτρικές κάρτες πληρωμής και οι νέες δυνατότητες της τράπεζας στο σπίτι,
- β) οι τράπεζες δεδομένων που χρησιμοποιήθηκαν στη Δυτική Γερμανία για τον αντιτρομοκρατικό αγώνα.

28. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ.

Στην κοινωνία της πληροφορικής του όχι μακρινού μέλλοντος, ο ένας στους δυο εργαζόμενους θα πασχολεύεται στον τομέα αυτό που έχει σηματοδοτήσει μια νέα οικονομική, πολιτική, κοινωνική, πολιτιστική επανάσταση. Οι συνέπειες μιας τέτοιας διαπίστωσης δε χρειάζεται μεγάλο σχεδιασμό. Κάτω από την επιταχυνόμενη επίδραση της πληροφορικής μετεξελίσσεται σήμερα οι παραγωγικές σχέσεις, μεταβάλλεται η δομή της απασχόλησης, το αντικείμενο και οι συνθήκες εργασίας, αλλάζει ο τρόπος ζωής. Με την εξέλιξη της τεχνολογίας και της πληροφορικής ειδικότερα ορισμένα επαγγέλματα γερνούν και πεθαίνουν. Στη θέση τους γεννιούνται άλλα. Έχουμε απώλειες αλλά και κέρδη στις θέσεις εργασίας διαφόρων τομέων, αλλαγές στη ζήτηση ειδικοτήτων και μεταβολές στο αντικείμενο ορισμένων επαγγελματών.

Οποσδήποτε κάθε προσπάθεια για την ανάλυση των επιπτώσεων της πληροφορικής στην απασχόληση θα πρέπει να βασίζεται σε τρεις κύριες πλευρές:

- α) στην επίδραση στο σύνολο της απασχόλησης
- β) στην αλλαγή της δομής της απασχόλησης
- γ) στο χρονοδιάγραμμα της αλλαγής.

Υπάρχει ασυμφωνία στις διάφορες μελέτες που έχουν γίνει και ως προς τα πραγματικό βάθος και εύρος των επιπτώσεων που οι εξελίξεις αυτές θα έχουν στην απασχόληση. Οι ασυμφωνίες διαφοροποιούνται ανάμεσα στους αισιόδοξους, τους απαισιόδοξους και αυτούς που πιστεύουν σε ένα μέσο αποτέλεσμα.

Η πρόβλεψη των αισιόδοξων είναι: Τα μικροηλεκτρονικά φαίνεται ότι θα δημιουργήσουν, μακροπρόθεσμα, περισσότερες νέες θέσεις εργασίας. Οι απαισιόδοξοι προβλέπουν δραστηρική κάμψη στην απασχόληση, ιδιαίτερα στις εργασίες γραφείου. Οι μετριοπαθείς λένε ότι θα δημιουργηθούν βραχυπρόθεσμα, ορισμένα προ-

βλήματα ανεργίας, αλλά αυτά μπορούν να αντιμετωπιστούν με την υιοθέτηση κατάλληλης πολιτικής.

Ο κάτοχος του βραβείου ΝΟΜΠΕΛ, Βασίλι Λεόντιεφ, υποστηρίζει τη θέση και την πολιτική της μέσης οδού. Μια μελέτη που έγινε στον Καναδά από τον Ζ.Τερνάν κατέληξε στο ίδιο συμπέρασμα 'Οτι θα ήταν φρόνιμο να μπει φραγμός στην παιδιόδοξη άποψη, με την προετοιμασία κατάλληλου σχεδίου πολιτικής.

Μπορεί εύλογα να υποστηριχθεί ότι βραχυπρόθεσμα η εφαρμογή της πληροφορικής και της σύγχρονης τεχνολογίας γενικότερα θα έχει αρνητικές επιπτώσεις στα επίπεδα απασχόλησης. Στις ανεπτυγμένες χώρες η συρρίκνωση των παραδοσιακών βιομηχανιών, η ενδυνάμωση των κλάδων υψηλής τεχνολογίας, η εισαγωγή της ρομποτικής στη βιομηχανία και της πληροφορικής γενικότερα, ήδη έχουν αποτελέσει τη μείωση των θέσεων εργασίας. Αντίθετα αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης προβλέπει στους τομείς που συνθέτουν άμεσα με την πληροφορική. Σημαντικός αριθμός ατόμων θα απασχολείται σε αυτή την ίδια τη βιομηχανία παραγωγής προϊόντων μικροηλεκτρονικής και πληροφορικής.

Γενικότερα στην περίπτωση των χωρών που είναι και παραγωγοί τεχνολογίας, οποιεσδήποτε απώλειες θέσεων εργασίας από τη σύγχρονη αυτή οικονομοτεχνική επανάσταση, θα αντισταθμισθεί με αύξηση της παραγωγικότητας του εθνικού πλούτου και των επιδομάτων. Μια τέτοια προοπτική θα έχει πολλαπλασιαστικά οφέλη στην όλη λειτουργία της οικονομίας και ειδικότερα στην απασχόληση. Επιπλέον θα επιτρέψει τη μείωση των ωρών εργασίας και κατ'επέκταση θα συμβάλει στη βελτίωση των συνθηκών ζωής.

Η αύξηση του εθνικού πλούτου στην κοινωνία της πληροφορικής θα παρέχει τη δυνατότητα βελτίωσης των υπηρεσιών ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, κοινωνικής πρόνοιας, παιδείας, στον πολιτιστικό τομέα, στις συγκοινωνίες κλπ. Ευνόητο είναι ότι μια τέτοια προοπτική συνεπάγεται τη διεύρυνση των ευκαιριών απασχόλησης σε όλους τους τομείς ποιότητας ζωής. Στην κοινωνία

της πληροφορικής θα υπάρχουν μεγαλύτερες δυνατότητες απορρόφησης των αποφοίτων Λυκείων-Πανεπιστημίων που πλήττονται σήμερα ιδιαίτερα από την ανεργία. Η λύση της καταστροφής των μηχανών δεν αποτελεί σήμερα την πιο σωστή διέξοδο για να αποφευχθεί η τεχνολογική ανεργία. Ο σωστός δρόμος βρίσκεται στην κατάρτηση της νέας τεχνολογίας και όταν χρειαστεί και στην αλλαγή του πεαγγέλματος με προσφυγή στην επαγγελματική εκπαίδευση.

Καταλήγοντας θα υποστηρίξουμε ότι μεσοπρόθεσμα-μακροπρόθεσμα οι επιπτώσεις της πληροφορικής στην ποιότητα και λιγότερο στην ποσότητα της απασχόλησης, μπορεί να είναι θετικές. Αυτό θα εξαρτηθεί από την πορεία των πραγμάτων, από τον τρόπο, το βάθος και την έκταση εφαρμογής της πληροφορικής. Πάντως η πληροφορική θα αποτελέσει ένα νέο αποφασιστικό παράγοντα οικονομικής ανάπτυξης σε παγκόσμια κλίμακα. Ενώ είναι πολύ πιθανό ότι θα έχει σαν συνέπεια τη διεύρυνση του χάσματος ανάμεσα στις αναπτυγμένες και υπανάπτυκτες χώρες.

Όσον αφορά την Ελλάδα μπορεί να υποστηριχθεί ότι η ανάπτυξη της νέας τεχνολογίας δεν θα έχει τις σοβαρές αρνητικές επιπτώσεις στην απασχόληση που προβλέπονται για τις περισσότερες αναπτυγμένες χώρες. Αυτό αποδίδεται στη διαφοροποιημένη δομή της Ελληνικής οικονομίας και ειδικότερα στα ακόλουθα δεδομένα. Στην Ελλάδα η παρουσία βαριάς βιομηχανίας μέσης τεχνολογίας (χαλθβουργία, βιομηχανία αυτοκινήτου, μηχανολογικών κατασκευών κ.α.) που πλήττεται ιδιαίτερα από την εισαγωγή της νέας τεχνολογίας είναι πολύ περιορισμένη.

- Υπάρχουν μεγάλα περιθώρια ανάπτυξης, κυρίως στην περιφέρεια ~~ανάπτυξης παραγωγικών πρωτοβουλιών που δεν τίγονται από την εισαγωγή της νέας τεχνολογίας.~~

- Ορισμένοι τομείς που η ανάπτυξη έχει αξιόλογες προοπτικές στην Ελλάδα (θερμοκήπια, ιχθυοκαλλιέργεια κλπ.) ως ένα βαθμό συμβαδίζουν ή και ευνοούν την ανάπτυξη της μικροηλεκτρονικής-πληροφορικής και γενικότερα της υψηλής τεχνολογίας.

29. ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΓΟΡΑ

Μικρή αλλά ταχύτατα αναπτυσσόμενη είναι η αγορά πληροφορικής στην Ελλάδα. Το μέγεθος είναι ελάχιστο σε σύγκριση με τα αντίστοιχα μεγέθη της αγοράς των ανεπτυγμένων βιομηχανικών χωρών. Κύριο αίτιο για το φαινόμενο αυτό είναι η γενική καθυστέρηση της ελληνικής οικονομίας.

Σήμερα η Ελλάδα είναι η χώρα με το χαμηλότερο δείκτη δαπανών για έρευνα και ανάπτυξη (0,3% του ΑΕΠ) από όλες τις κοινοτικές χώρες ενώ μία "μεταπρατική" νοοτροπία με βραχυπρόθεσμο προσανατολισμό, χαρακτηρίζει την ελληνική οικονομία.

Η απουσία δημόσιου φορέα υπεύθυνου να ασκήσει βιομηχανική πολιτική, αποτέλεσε έναν ακόμη σημαντικό παράγοντα αναστολής των οποιωνδήποτε επενδύσεων σε παραγωγικές μονάδες. Ειδικά στα θέματα της πληροφορικής δεν προβλέπεται η ενίσχυση της παροχής υπηρεσιών πληροφόρησης και το υπάρχον νομικό πλαίσιο δεν ανταποκρίνεται στις ιδιαιτερότητες της πληροφορικής. Στα πλαίσια των ΜΟΠ που ίσχυσαν για την Ελλάδα την τελευταία χρονιά εντάχθηκαν πόροι από τα διαρθρωτικά ταμεία της Κοινότητας ή για τη δημιουργία υποδομής στον τομέα της πληροφορικής.

Η κατανομή του ποσού που διατέθηκε συνολικά για το ΜΟΠ πληροφορικής έφθασε στο ύψος των 133 εκατ. ECU που θα πραγματοποιείτο σε δύο φάσεις, στο χρονικό διάστημα 1986-1992. Ο δημόσιος τομέας ανέλαβε εξ ολοκλήρου το ΜΟΠ πληροφορικής αποκλείοντας τον ιδιωτικό τομέα.

Η πρώτη φάση λοιπόν του προγράμματος ολοκληρώθηκε το Δεκέμβριο του 1988 και απορροφήθηκαν κονδύλια ύψους 20 εκατ. ECU δηλαδή ποσοστό 33% από την αρχική πρόβλεψη.

Η Δημόσια διοίκηση για άλλη μια φορά έδειξε αδυναμία να παίξει ένα θετικό ρόλο αυτή τη φορά στον τομέα της πληροφορικής και να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις για τον εκσυγχρονισμό της. Η μη ύπαρξη εξειδικευμένου προσωπικού, υπεύθυνου να αναλάβει κυρίως τη λειτουργία των συστημάτων πληροφορικής είναι ένα

μεγάλο εμπόδιο για τη σωστή αξιοποίηση των κοινοτικών πόρων.

29.1. Η Ελληνική αγορά πληροφορικής. Προσφορά-Ζήτηση.

Η ελληνική αγορά επεργασίας δεδομένων υλικό (HW) και λογισμικό (SW) εκτιμάται σε ποσοστό 0,2% της ευρωπαϊκής αγοράς δηλαδή ποσό 150 εκατ. ECU.

Οι πωλήσεις προσωπικών υπολογιστών ήταν το σημαντικότερο κομμάτι της ελληνικής αγοράς πληροφορικής τα τελευταία χρόνια η οποία παρουσίασε αύξηση 42%.

Παρόσο σε σύγκριση με τις άλλες χώρες της Κοινότητας η ελληνική οικονομία έχει το 1/4 του μεγέθους που θα έπρεπε να έχει. Το εμπόριο, σε σχέση με τους άλλους κλάδους της ελληνικής οικονομίας, εμφανίζεται ως ο πλέον ανεπτυγμένος κλάδος και δαπανά πια τετραπλάσια για την αγορά HARDWARE και SOFTWARE.

Η σημερινή αγορά εξαρτημάτων για συστήματα πληροφορικής είναι περιορισμένη εξαιτίας κυρίως της απουσίας βιομηχανιών-μοχλών ανάπτυξης, όπως είναι οι αυτοκινητοβιομηχανίες και οι βιομηχανίες καταναλωτικών ηλεκτρονικών. Παρόσο σήμερα οι αγορές του εξωτερικού τροφοδοτούνται από κάποια ελληνικά εξαρτήματα έστω και χαμηλής τεχνολογίας.

Υπάρχουν ευκαιρίες αγρών που θα μπορούσαν να δημιουργηθούν από εφαρμογές σε νέους κλάδους, όπως στις τηλεπικοινωνίες και στις ηλεκτρονικά ρυθμιζόμενες καλλιέργειες σε νέους κλάδους, στον γεωργικό τομέα.

Από εκθέσεις εμπειρογνομώνων οι προοπτικές της ζήτησης είναι αισιόδοξες στην ελληνική αγορά της πληροφορικής, η οποία αναμένεται να αυξηθεί με υγιείς και επιβραδυνόμενους ρυθμούς προβλέπεται ετήσια μεταβολή +31% σε ECU για διάστημα 1987-1992 και +17% ετησίως από το 1992-1997. Η προοπτική αυτή στηρίζεται στα νέα προγράμματα που θα υλοποιηθούν στο χώρο της δημόσιας διοίκησης στα μέσα της δεκαετίας του '90 και τα οποία θα ενισχύσουν την αγορά λογισμικού, την εκπαίδευση και την τεχνική υποστήριξη. Ήδη η εφαρμογή των ταμειακών μηχανών σε μερικούς

κλάδους που σταδιακά θα εφαρμοστεί σε όλα τα ελληνικά καταστήματα θα είναι μια τονωτική ένωση στην αγορά υλικού.

Η μεγιστοποίηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας στον κλάδο της πληροφορικής πρέπει να είναι ο κύριος στόχος της βιομηχανικής πολιτικής. Από εμπειρίες άλλων χωρών το κλειδί της επιτυχίας βρίσκεται στην εξειδίκευση αλλά και στην επικράτηση εξειδικευμένων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.

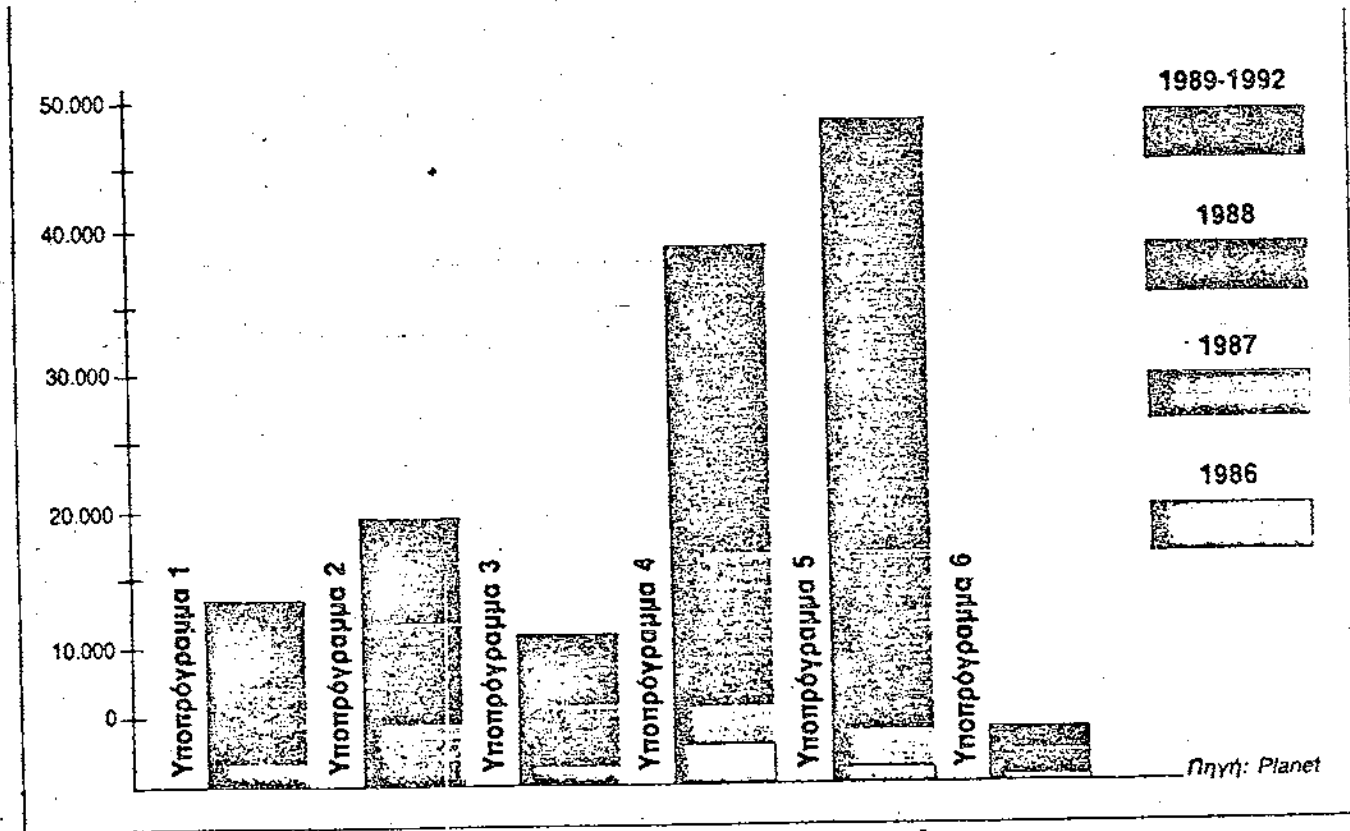
Η πλειοψηφία των κυβερνήσεων των χωρών της Κοινότητας έχουν αυξήσει τη χρηματοδότηση για εφαρμοσμένη έρευνα σε εξειδικευμένα προγράμματα και με την παροχή "κατευθυνόμενης" βοήθειας σε θέματα MARKETING επενδύσεων στο εξωτερικό, καθώς και επιδότηση της κατανάλωσης έχουν στόχο να επωφεληθούν και οι Μ.Μ.Ε.

Η έμφαση θα δοθεί στη βελτίωση, μακροχρόνια, της ανταγωνιστικής θέσης και η πρωτοβουλία ανήκει στον ιδιωτικό χώρο. Επειδή, όμως, τα μέτρα βιομηχανικής πολιτικής δεν επαρκούν για την αναδιάρθρωση και την προώθηση της ελληνικής βιομηχανικής πληροφορικής, έχουν προταθεί ειδικά μέτρα για την ενίσχυση της προσφοράς και την ενθάρρυνση των εξαγωγών.

Η δημιουργία μιας εταιρίας ανάπτυξης της πληροφορικής που θα υπάγεται στο υπουργείο βιομηχανίας και θα συγχρηματοδοτείται από την ελληνική κυβέρνηση και την ΕΟΚ, θα έχει κύριους στόχους να συντονίζει τις κρατικές προμήθειες, να αποτελεί τον συνδετικό κρίκο μεταξύ κράτους και ιδιωτικών επιχειρήσεων και να αναλάβει την προσέλκυση εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού για την αναβάθμιση του κλάδου της πληροφορικής στο δημόσιο τομέα. Ολοκληρώνοντας, η άσκηση αποτελεσματικής βιομηχανικής πολιτικής με προσδιορισμένες αρμοδιότητες, προϋποθέτει κοινωνική συναίνεση, μεταφραζόμενη σε αύξηση της προστιθέμενης αξία ανά ώρα εργασίας σε συνδιασμό με μια ομάδα ικανών δημόσιων υπαλλήλων, που θα αναλάβουν τον σχεδιασμό και την εφαρμογή της βιομηχανικής πολιτικής.

Π Ι Ν Α Κ Α Σ

ΕΛΛΑΔΑ-ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΜΟΡ-ΠΑΡΡΟΦΟΡΙΚΗΣ

30. ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ ΜΕ ΤΟ ΚΛΕΙΔΙ ΣΤΟ ΧΕΡΙ

Η συμμετοχή της Ελλάδας στα ΜΟΠ πληροφορικής δίνει άλλη μια φορά την ευκαιρία στη χώρα μας να εκμεταλλευθεί ένα στρατηγικής σημασίας πρόγραμμα για την εισαγωγή της πληροφορικής στη δημόσια διοίκηση και τους δημόσιους οργανισμούς. Το συνολικό ύψος δαπάνης για το πρόγραμμα ανέρχεται σε 23 δισ. δρχ. και χρηματοδοτείται από την Ελληνική κυβέρνηση και την ΕΟΚ και είναι επταετούς διάρκειας.

Την αξιολόγηση των ΜΟΠ πληροφορικής έχουν αναλάβει ιδιωτικές επιχειρήσεις και ο ρόλος τους περιλαμβάνει την παρακολούθηση και τον έλεγχο της προόδου στην κατεύθυνση της επίτευξης κοινωνικοοικονομικών στόχων του προγράμματος και την πρόταση αναγκαίων πρωτοβουλιών και αλλαγών για την επιτυχή υλοποίησή του.

Η υλοποίηση ενός προγράμματος από τη φύση της μελέτης μέχρι την ανάπτυξη της λειτουργίας, περνά τα διάφορα στάδια πάντοτε με τη συνεργασία του ιδιωτικού και του δημόσιου φορέα, απ' όπου προκύπτουν διάφορα εναλλακτικά σενάρια που θα οδηγήσουν στον τελικό στόχο.

30.1. Η αγορά πληροφορικής:

Από εκθέσεις εμπειρογνομόνων που παρουσιάζουν την κατάσταση της ελληνικής αγοράς στον τομέα της πληροφορικής τα συμπεράσματα έχουν ως εξής:

Η Δημόσια Διοίκηση για δαπάνες που αφορούν στον τομέα της πληροφορικής χορηγεί ποσοστό μικρότερο του 10% του προϋπολογισμού της, για προμήθειες λογισμικού και μέχρι σήμερα έχει αποδείξει ότι αδυνατεί να αναλάβει ένα θετικό ρόλο στο τομέα αυτό.

Η αγορά επεξεργασίας δεδομένων (υλικό και λογισμικό) είναι μικρή και εκτιμήθηκε σε 150 εκατ. ECU, ποσοστό 0,2 της ευρωπαϊκής αγοράς. Στην τελευταία διετία παρουσίασε μια αύξηση

42% κυρίως σε προσωπικούς υπολογιστές και στα σχετικά πακέτα λογισμικού.

Ωστόσο, αν συγκριθεί η συνολική ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας με εκείνη των ευρωπαϊκών χωρών, έχει ακόμη το 1/4 του μεγέθους που θα έπρεπε να έχει, με δείκτη μέτρησης το μη γεωργικό ΑΕΠ.

Οι περισσότερες τράπεζες, επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας και μεγάλες βιομηχανικές επιχειρήσεις είναι δημόσιες, είτε στηρίζονται σ' αυτό και δεν διαθέτουν την ανάλογη εμπειρία και τις δυνατότητες για να ανταγωνιστούν τις ξένες επιχειρήσεις.

Όσον αφορά την προμήθεια προϊόντων υψηλής τεχνολογίας και ειδικότερα για τον εκσυγχρονισμό της δημόσιας διοίκησης η ανυπαρξία σοβαρής μελέτης και η προχειρότητα αντιμετώπισης των ΜΟΠ πληροφορικής οδήγησαν στην αγορά μεγάλου αριθμού PC, είτε σε απαιτήσεις εξοπλιστικές για την προμήθεια μεγάλων συστημάτων χωρίς ουσιαστική εφαρμογή.

Το ερώτημα για τον αξιολογητή είναι πως μπορεί να αναλάβει μια ελληνική ιδιωτική επιχείρηση την επένδυση ενός μηχανισμού που θα υλοποιηθεί αυτά τα βήματα σε μια θαλή προοπτική, όταν το λειτουργικό κόστος είναι τεράστιο.

Οι ιδιωτικές επιχειρήσεις προσανατολισμένες προς αυτούς τους τομείς, σε συνεργασία με κάποια ξένη εταιρία, που προσφέρει τεχνογνωσία, διεκδικούν την ανάληψη αυτών των έργων.

Με τη συμμετοχή τους στα κοινοτικά προγράμματα ESPRI RALE-DRIVE, ενισχύουν τη θέση τους και καθιερώνονται τόσο στον ελλαδικό όσο και στον ευρωπαϊκό χώρο.

Η δημιουργία κοινοπραξιών μεταξύ ελληνικών και ξένων επιχειρήσεων, οι οποίες θα προσφέρουν υποστήριξη σε θέματα τεχνογνωσίας, θα πρέπει να ενθαρρύνονται ιδιαίτερα για την επιτυχή εισαγωγή ενός πληροφοριακού συστήματος μεγάλης κλίμακας, όπως στις ΔΟΥ στο ΕΣΥ και άλλες δημόσιες υπηρεσίες.

30.2. Με το κλειδί στα χέρια:

Τα διαδοχικά στάδια που πρέπει να ακολουθήσει ο μελετητής, από την αρχική μελέτη στρατηγικής μέχρι την εγκατάσταση για την αποτελεσματική (τεχνική-λειτουργική και οικονομική) εισαγωγή και χρήση της πληροφορικής σε ένα μεγάλο οργανισμό ή μια επιχείρηση. Η σχηματική απεικόνιση της διαδικασίας για την επιτυχή εισαγωγή ενός πληροφοριακού συστήματος εμφανίζεται στον Πίνακα 1.

Παράλληλα με την ανάπτυξη του εικονιζόμενου συστήματος, το οποίο απαιτεί ένα χρονικό διάστημα μέχρι το στάδιο της υλοποίησης στην περίπτωση των ΜΟΠ πληροφορικής, πρέπει, να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στα τελευταία στάδια, αυτό της λειτουργίας

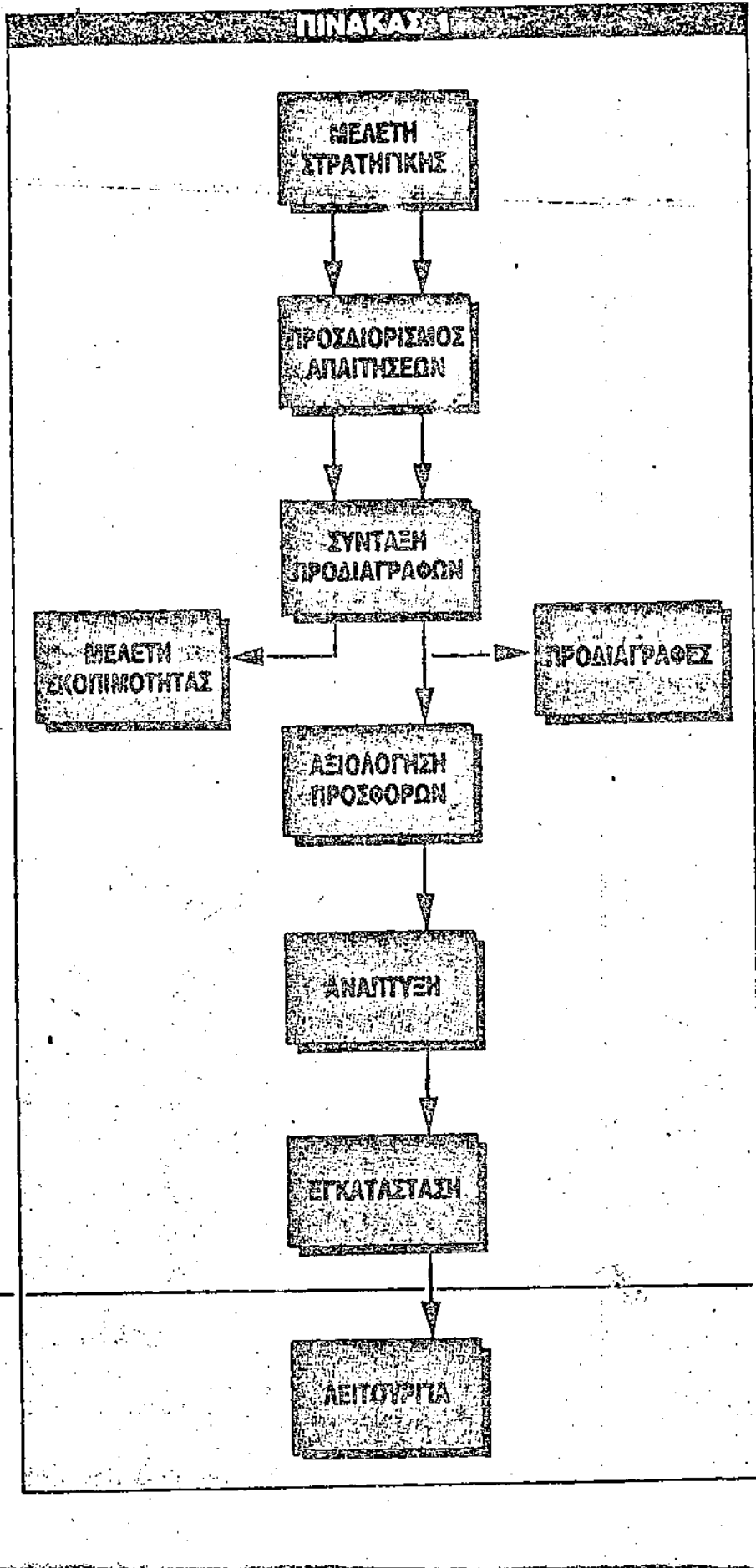
Η δημόσια διοίκηση στερούμενη υψηλά εκπαιδευμένου ανθρώπινου δυναμικού δεν θα είναι σε θέση να λειτουργήσει τα ΜΟΠ πληροφορικής. Δεν θα πρέπει λοιπόν να παραβλέψει το στάδιο αυτό και να αδρανήσει, γιατί η εκπαίδευση ανθρώπινου δυναμικού απαιτεί χρόνο και χρήμα.

Πρέπει το δημόσιο να δραστηριοποιηθεί και να επωφεληθεί από τα προγράμματα επιμόρφωσης που προσφέρει η κοινότητα, ώστε να αξιοποιηθεί κατά τον καλύτερο τρόπο το ελληνικό ανθρώπινο δυναμικό και να γεφυρωθεί το χάσμα της ελληνικής δημόσιας διοίκησης με την ευρωπαϊκή.

Δεν πρέπει το κράτος για άλλη μια φορά να ολιγορήσει και να παραβλέψει το εξίσου σημαντικό στάδιο της λειτουργίας. Διαφορετικά θα αναγκαστεί να το θέσει εκτός δημόσιας διοίκησης.

Από εκεί και πέρα είναι επιλογή του κράτους εάν θα λειτουργήσει το πρόγραμμα σύμφωνα με κάποιο από τα ήδη υπάρχοντα μοντέλα (Ιταλικό, Γερμανικό, Αγγλικό) της Κοινότητας.

Οι εξελίξεις είναι προδιαγραμμένες και οι πιέσεις για εκσυγχρονισμό της κρατικής μηχανής έντονες. Μένει μόνο ένα πράγμα: η λήψη της απόφασης.

31. ΜΟΠ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ

Ένα από τα κλειδιά του σημερινού κόσμου είναι χωρίς αμφιβολία η πληροφορική και καμιά χώρα ή ακόμα και επιχείρηση δεν μπορεί να ενταχθεί στο μοντέρνο σύμπαν της παγκόσμιας αγοράς, αν δεν διαθέτει το κλειδί αυτό που λέγεται πληροφορική. Στο παιχνίδι αυτό η Ελλάδα ήλθε αργά, ωστόσο, όμως, από τη δεκαετία του 1960 ακόμη άρχισε με αποφασιστικά βήματα να ανοίγει πόρτες στον κόσμο, επενδύοντας στην πληροφορική με αποτέλεσμα στα μέσα της δεκαετίας του 1970 να βρίσκεται σε πολύ καλό σημείο, συγκρινόμενη ακόμη και με τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης. Αποτέλεσμα της πορείας αυτής είναι σήμερα το θαύμαστο επίπεδο στο οποίο βρίσκεται ο ιδιωτικός τομέας στο λογισμικό με εξαγωγές σε πολλές χώρες του κόσμου.

Δυστυχώς όμως την καλή πορεία του ιδιωτικού τομέα δεν ακολούθησε και ο δημόσιος, με συνέπεια να βρίσκεται σήμερα η πληροφορικοποίηση της δημόσιας διοίκησης σε τέτοια καθυστέρηση που να απαγορεύουν ουσιαστικά την επαφή με τον έξω κόσμο.

Όμως η Ελλάδα έχει ακόμη μια ευκαιρία που ευτυχώς δεν έχει χαθεί ακόμη, για να εκσυγχρονίσει τον τομέα της πληροφορικής τα (ΜΟΠ). Μάλιστα η ευκαιρία αυτή με τα προγράμματα ΣΠΑ (σχέδια περιφερειακής Ανάπτυξης) διευρύνονται και ενισχύονται με εντυπωσιακής έκτασης πόρους πάντως, μέχρι σήμερα ο τρόπος αντιμετώπισης των ζητημάτων αυτών από τη διοίκηση ήταν εντελώς αποτυχημένος και η ανάθεση της υλοποίησης των προγραμμάτων αυτών αποκλειστική σε κρατικούς φορείς, ασεδείχθη μια α-λέθρια επιλογή.

Η κοινότητα είναι σαφής αν δεν αξιοποιηθούν οι ευκαιρίες αυτές μέχρι το 1993, είναι πάνω από σίγουρο ότι δεν θα υπάρξουν άλλες μετά. Η Δυτική Ευρώπη θα στραφεί προς την Ανατολή και όσοι είναι σε θέση θα την ακολουθήσουν κερδίζοντας νέες αγορές και ευημερία. Θα είναι οι νικητές. Οι υπόλοιποι

θα μείνουν στο περιθώριο. Τα ΜΟΠ και τα ΣΠΑ δεν θα ξαναυπάρξουν. Ο ιδιωτικός τομέας είναι η μοναδική λύση.

Και ενώ έχει πράγματι διαπιστωθεί αδιέξοδο στην αμαλή συνέχιση του ΜΟΠ Πληροφορικής με το πέρασμα στη β' φάση του προγράμματος, η έγκριση της οποίας ακόμη εκκρεμεί στις αρμόδιες αρχές της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων -αδιέξοδο που θα μεταφερθεί πιθανότατα σε απόλεια κοινοτικών πόρων ύψους 100 εκατ. δολ. Ας δούμε όμως τα πράγματα με τη σειρά τους.

31.1. Η Υλοποίηση,

Όπως είναι γνωστό από πρόσφατα δημοσιεύματα και δηλώσεις αρμόδιων παραγόντων, το ΜΟΠ πληροφορικής καρκινοβατεί επί πέντε περίπου χρόνια. Αποτέλεσμα είναι σήμερα να έχουν "επιτευχθεί" ρυθμοί απορρόφησης των κοινοτικών κονδυλίων που δεν υπερβαίνουν το 33% των πόρων που ήταν διαθέσιμοι. Εκείνοι δε που είναι ακόμη τραγικότερο αφορά κάποια έργα που έχουν ήδη "υλοποιηθεί" χωρίς όμως να λειτουργούν. Σύμφωνα με πληροφορίες από άριστα ενημερωμένες πηγές, σε πολλές περιπτώσεις οι φορείς του δημόσιου τομέα που έχουν αναλάβει τα έργα, προχώρησαν με αποσπασματικό τρόπο στην προμήθεια μηχανημάτων, δηλ. των ηλεκτρονικών υπολογιστών, οι οποίοι βρίσκονται ακόμη σε "έκθεση" χωρίς φυσικά να λειτουργούν. Να σημειώσουμε εδώ ότι όλο το ΜΟΠ πληροφορικής με "προϊκα" από την Κοινότητα περίπου 160 εκατ. δολλ. έχει ανατεθεί από το ΥΠΕΘΘ εξολοκλήρου σε κρατικούς φορείς με πιο σημαντικό το υποπρόγραμμα της επαγωγής συστημάτων πληροφορικής στη δημόσια διοίκηση, την υγεία και τις κοινωνικές αποφάσεις, δηλ. στα Δημόσια Ταμεία, τις Εφορίες, τα Τελωνεία, τα Νοσοκομεία του ΕΣΥ, το ΙΚΑ κλπ.

Δυστυχώς οι φορείς του δημόσιου που έχουν αναλάβει την υλοποίηση των έργων προχωρούν ακόμη και σήμερα με τον γνωστό τρόπο των "επιτροπών" χωρίς να διαθέτουν τις απαραίτητες γνώσεις για την εισαγωγή μεγάλων συστημάτων πληροφορικής.

31.2. Το αδιέξοδο.

Έτσι λοιπόν πέντε χρόνια μετά την έναρξη του ΜΟΠ πληροφορικής βρίσκεται σε αδιέξοδο, γιατί αφενός μεν οι φορείς του δημοσίου που είχαν αναλάβει τα έργα, δεν τα υλοποίησαν και ούτε είναι σε θέση να τα υλοποιήσουν τα επόμενα δύο χρόνια, δηλαδή μέχρι το τέλος του 1992 που τελειώνει το ΜΟΠ, αφετέρου δε η πρόσφατη πρόταση του Συνδέσμου Ελληνικών Βιομηχανιών ΣΕΒ) για μετάθεση πόρων προς ιδιωτικά έργα πληροφορικής, δεν μπορεί μάλλον να υλοποιηθεί, δεδομένου ότι η Κοινότητα επιδοτεί "ποσοστό επί της δημόσιας δαπάνης". Αυτό σημαίνει ότι τα ιδιωτικά αυτά έργα που προτείνει ο ΣΕΒ (98 τον αριθμό της αξίας 230 εκατ. ECU) θα πρέπει πρώτα να επιδοτηθούν από τον Κ. 1262/82 και μετά να έρθει η Κοινότητα να επιδοτήσει με τη σειρά της "ποσοστό επί της δημόσιας δαπάνης" των έργων. Οσοδήποτε όμως η εισαγωγή και η έγκριση των έργων αυτών στις διαδικασίες του ν. 1262 είναι περίπου αδύνατη γιατί, ο νόμος δεν επιδοτεί τέτοιου είδους επενδύσεις και για να προχωρήσει η ιστορία χρειάζεται τροποποίηση των διατάξεών του. Σύμφωνα με άριστα ενημερωμένους κύκλους της αγοράς, σημαντικό μέρος από δημόσια έργα πληροφορικής, όπως η εισαγωγή της στα Δημόσια Ταμεία, Εφορίες, Τελωνεία, Ασφαλιστικά Ταμεία κλπ. θεωρείται απολύτως απαραίτητη, αν η Ελλάδα επιθυμεί να μείνει μέσα στο "παιχνίδι" της μεγάλης αγοράς το 1992.

31.3. Η λύση:

Με τα δεδομένα λοιπόν αυτά το όλο ζήτημα βρίσκεται σε αδιέξοδο που ευτυχώς όμως υπάρχει μόνο "εντός ορισμένων εγκεφάλων".

Η διεθνής πρακτική έχει αποδείξει (Ιταλία, Βρετανία κλπ) ότι η δημόσια διοίκηση δεν διαθέτει τις απαραίτητες προϋποθέσεις για να πληροφορικοποιηθεί με δικά της μόνο μέσα. Άλλωστε είναι τόσο πολύπλοκο το πρόβλημα και απαιτεί τόσο εξειδικευμένους ανθρώπους, που δεν είναι δυνατόν να υπάρχουν οι συντελεστές αυτοί σε επαρκείς ποσότητες στο δημόσιο τομέα.

Από έρευνα έχει διαπιστωθεί ότι και μόνο η λειτουργία ενός ετοιμού και εγκατεστημένου συστήματος πληροφορικής αποτελεί για τη δημόσια διοίκηση έργο τεράστιο, που ίσως ξεπερνά τις δυνατότητες της. Δεν είναι τυχαίο γεγονός άλλωστε το ότι στο σύστημα πληροφορικής βεβαίωσης είσπραξης των φόρων στην Ιταλία, συναντάμε μια εξειδικευμένη επιχείρηση πληροφορικής που έχει "δανείσει" ανθρώπους της στις Εφορίες και τα Δημόσια Ταμεία.

Όλοι οι εξειδικευμένοι παράγοντες της ελληνικής αγοράς πληροφορικής συμφωνούν ότι το κράτος πρέπει να επιλέξει συμβούλους πληροφορικής.

Το έργο είναι τεράστιο και τα βήματα συγκεκριμένα. Μελέτη στρατηγικής, ανάλυση-απαιτήσεις, προδιαγραφές συστήματος, διαγωνισμός, αξιολόγηση προσφορών, ανάπτυξη, εγκατάσταση και λειτουργία, κανένα από τα στάδια που περιγράψαμε δεν είναι δυνατό να υλοποιηθεί με μια χούφτα εξειδικευμένους ανθρώπους που διαθέτει ο κρατικός μηχανισμός και οι οποίοι ασχολούνται ήδη με ένα σωρό άλλα θέματα. Αντίθετα υπάρχουν στην Ελλάδα και στο εξωτερικό επιχειρήσεις πληροφορικής που μπορούν να προσφέρουν λύση "με το κλειδί στο χέρι". Φυσικά οι επιχειρήσεις πληροφορικής που θα αναλάβουν την υλοποίηση του έργου θα συζητούν σε κάθε φάση με τον ενδιαφερόμενο δημόσιο οργανισμό ή υπηρεσία. Η ανάθεση δε των έργων πληροφορικής με το "κλειδί στο χέρι" σε κοινοπραξία ξένων και ελληνικών εταιριών δεν είναι καθόλου υποτιμητική λύση, αφού και επιχειρηματικά γίφαντες του εξωτερικού την επιλέγουν, όταν επιθυμούν να πληροφορικοποιήσουν κάποιες λειτουργίες τους. Μάλιστα οι υπεύθυνοι των υπό πληροφόρηση δραστηριοτήτων που θα αναλάβουν και να συζητήσουν με τους "πληροφορικούς", περνούν από σεμινάρια για να καταλαβαίνουν και να μιλούν τη "γλώσσα".

Η προκληρυξη των έργων και η επιλογή κοινοπραξίας που θα αναλάβει την πληροφορικοποίηση της δημόσιας διοίκησης είναι έργο τεράστιο. Η Διοίκηση θα χρειαστεί ακόμα και σε αυτό το

στάδιο ειδικευμένους συμβούλους, χωρίς να συζητάμε για την τελική εγκατάσταση και λειτουργία του συστήματος η οποία δεν μπορεί ούτε αυτή να υλοποιηθεί μόνο με δημόσιους υπαλλήλους. Η ελληνική Δημόσια Διοίκηση δεν μπορεί να είναι παντογνώστης και να επιμένει να αναλαμβάνει δραστηριότητες οι οποίες ακόμη και η Βρετανία ή η Ιταλία έχουν αναθέσει σε ειδικευμένες επιχειρήσεις. Στο κάτω-κάτω μόνο έτσι θα αναπτυχθεί και η ελληνική αγορά πληροφορικής και δεν θα χαθούν και οι επιδοτήσεις της Κοινότητας.

31.4. Η ιδιωτική πρωτοβουλία.

Όσον αφορά τώρα τα ιδιωτικά έργα πληροφορικής τα οποία ο ΣΕΒ έχει προτείνει κατ'ευθείαν στις υπηρεσίες των Ευρωπαϊκών κοινοτήτων (98 έργα αξίας 230 εκατ. ECU), υπηρεσιακοί παράγοντες της Κοινότητας εκτιμούν ότι όχι μόνο πρέπει να περιληφθούν στη β' φάση των ΜΟΠ -τουλάχιστον ορισμένα από αυτά- αλλά και ότι υπάρχουν διαθέσιμα κεφάλαια στα ΜΟΠ αλλά κυρίως η θέληση της Επιτροπής να περιληφθούν επιτέλους και ιδιωτικά έργα στο ΜΟΠ πληροφορικής. Αναφέρεται ότι για τα ιδιωτικά έργα πληροφορικής είναι δυνατό να χρησιμοποιηθούν 17 εκατ. ECU, που απελευθερώνονται από την μη υλοποίηση της πληροφορικοποίησης του ΕΣΥ καθώς και άλλα κονδύλια.

32. Σ Υ Μ Π Ε Ρ Α Σ Μ Α Τ Α

Η ανάπτυξη εγχώριας υψηλής τεχνολογίας ή ειδικότερα της πληροφορικής αποτελεί ένα από τους σπουδαιότερους παράγοντες για την αυτοδύναμη ανάπτυξη της χώρας της διεύρυνσης των παραγωγικών δυνάμεων και της αξιοποίησης του εθνικού μας πλούτου. Με αυτό τον τρόπο ,θα αυξηθούν σημαντικά οι θέσεις εργασίας (που σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία στο 1990 οι άνεργοι έφτασαν στους 140.230, έναντι 119.621 που ήταν το 1989). Ειδικότερα αυστηρά ειδικευμένο κυρίως με πανεπιστημιακό πτυχίο προσωπικό. Υπάρχουν και ορισμένες σημαντικές πρωτοβουλίες από το κράτος και από άλλους δημόσιους οργανισμούς όπως:

1. Το ΕΛΚΕΠΑ σε συνεργασία με άλλους φορείς έχει ενεργοποιηθεί στην εκπαίδευση μεσαίων στελεχών πληροφορικής και στην παροχή συμβουλών στον ίδιο τομέα.
2. Το υπουργείο προεδρίας προωθεί όλο και περισσότερο την εισαγωγή πληροφορικής στο δημόσιο, ενώ εξετάζεται και η αξιοποίηση της για εκπαιδευτικούς σκοπούς.
3. Ο ΟΑΕΔ εκπαιδεύει μεσαία και κατώτερα στελέχη στην πληροφορική και με την ίδρυση του Κέντρου Τεχνολογικών Εφαρμογών και επιμόρφωσης που ασχολείται και με εφαρμογές στον ίδιο τομέα.
4. Αυξημένη ερευνητική δραστηριότητα σε ορισμένα πανεπιστήμια στον τομέα της πληροφορικής.
5. Η εφαρμογή της πληροφορικής σε συνεργασία με πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα, όπως π.χ. για θέματα μετεωρολογίας και για τεχνολογίες Η/Υ.

Για να μη χάση όμως η χώρα μας το τραίνο της νέας τεχνολογίας πρέπει να γίνουν ακόμη ορισμένες ενέργειες που όχι μόνο θα βοηθήσουν αλλά και θα καθορίσουν την οικονομική πορεία της χώρας μας προς το καλύτερο δυνατό τα επόμενα χρόνια, όπως:

- Την καλύτερευση και την όσο το δυνατόν καλύτερη οργάνωση των

- κατάλληλων σχολών στα πανεπιστήμια και στα ΤΕΙ για την παραγωγή υψηλής ποιότητας στελεχών πληροφορικής όλων των βαθμίδων.
- Υπαρξη κατάλληλων σχολών επαγγελματικής εκπαίδευσης για την παραγωγή μεσαίων στελεχών.
 - Πλατειά ενημέρωση των Ελλήνων πολιτών για το ρόλο της πληροφορικής, τις επιπτώσεις της στην οικονομική, την κοινωνική και την πολιτιστική ζωή.
 - Ενίσχυση της εγχώριας παραγωγής στην πληροφορική με την τόνωση των επενδύσεων, την προτόμηση από τις κρατικές προμήθειες και τη μηχανοργάνωση του δημοσίου.
 - Σύνδεση της πανεπιστημιακής έρευνας με τις ανάγκες της παραγωγής και έμφαση στην εφαρμοσμένη έρευνα.
 - Ιδιαίτερη σημασία θα είχε η λειτουργία ενός συντονιστικού οργάνου που να μοιράζει εργασίες στις υπάρχουσες επιχειρήσεις. Στόχος του οργάνου είναι να αυξηθεί η εγχώρια προστιθέμενη αξία των πληροφορικών συστημάτων που χρειάζεται η ελληνική αγορά.

- Εισαγωγή των υπολογιστών στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση για ζύμωση και προσαρμογή της νέας γενιάς στη νέα τεχνολογία.

Με τις παραπάνω ενέργειες είναι βέβαιο ότι η χώρα μας θα έχει θετικές επιπτώσεις από τη νέα τεχνολογία στην απασχόληση, στις συνθήκες εργασίας, στον τρόπο ζωής, στη λειτουργία της κοινωνίας μας γενικότερα. Αν γίνουν τα παραπάνω η Ελλάδα όχι μόνο δεν θα χάσει το τρένο αλλά θα γίνει μια από τις πρωτοπόρες χώρες που ίσως να επηρεάσει και την παγκόσμια οικονομία ακόμη. Όλα όμως θα πραγματοποιηθούν γρηγορότερα αν η Ελλάδα δεν χάσει τα κονδύλια από την ΕΟΚ, γιατί η θέση της ΕΟΚ είναι ξεκάθαρη. Η Ελλάδα πρέπει στην κυριολεξία να ανασκουμπωθεί για την υλοποίηση των υπόλοιπων έργων του ΜΟΠ, γιατί, αν δεν αξιοποιήσει την ευκαιρία που παρέχεται σήμερα, θα χάσει οριστικά την ευκαιρία να προλάβει την ανάπτυξη., "Το σημεφό αυτό θα πρέπει να το λάβουν υπόψη σοβαρά όλοι, εταιρίες, υπουργείο και όλοι οι παράγοντες που συμμετέχουν στην υλοποίηση του έργου.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4 ΕΡΕΥΝΑ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

1. Γίνεται μηχανογραφικά η εκτέλεση των εργασιών της επιχείρησης;
 2. Πόσο χρονικό διάστημα έχετε Η/Υ.;
 3. Πόσα άτομα απασχολούνται στα τμήματα οργάνωσης ή διοίκησης της επιχείρησης;
 4. Πόσα άτομα απασχολούνται με τη μηχανογράφηση;
 5. ποιά είναι η ηλικία των ατόμων που απασχολούνται με την μηχανογράφηση;
 6. Πόσο χρονικό διάστημα απαιτήθηκε για την εκπαίδευσή τους;
 7. Πόσα άτομα απασχολούνταν πριν την χρησιμοποίηση των Η/Υ;
 8. Πόσα άτομα απασχολούνται απότου χρησιμοποιήθηκαν οι Η/Υ;
 9. Πώς αντιμετώπισαν οι εργαζόμενοι την μηχανογράφηση;
 10. Πώς αντιμετώπισαν οι πελάτες σας την μηχανογράφηση;
 11. Εκτελούνται τώρα γρηγορότερα οι διάφορες εργασίες;
-

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

Α/Α	ΖΗΣΙΜΟΠΟΥΛΟΣ	ΧΕΙΡΑΙΚΗ ΠΑΤΡΑΙΚΗ	ΔΕΝΑΖΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
1	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
2	1988	1965	1986	15 ΧΡΟΝΙΑ (στα κατα στήματα Πάτρας)	10 ΧΡΟΝΙΑ (στα καταστήματα Πάτρας)
3	18	ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΑΝ	15	300 (στα κεντ/κά Αθήνας)	500 (στα κεντ/κά Πελοπον/ου)
4	5	60	6	300	150
5	23-35	25-60 (κυρίως 30-40)	22-30	25-40	25-40
6	1 ΧΡΟΝΟ	2 ΧΡΟΝΙΑ	1 ΧΡΟΝΟ	6 ΜΗΝΕΣ	6 ΜΗΝΕΣ
7	7		10		ΔΕΝ ΕΓΙΝΑΝ ΑΛΛΑΓΕΣ
8	18		15	ΙΣΩΣ ΛΙΓΟΤΕΡΑ	ΙΔΙΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ
9	ΘΕΤΙΚΑ	ΘΕΤΙΚΑ	ΘΕΤΙΚΑ	ΘΕΤΙΚΑ	ΘΕΤΙΚΑ
10	ΘΕΤΙΚΑ ΚΑΙ ΑΔΙΑΦ.	ΘΕΤΙΚΑ	ΘΕΤΙΚΑ	ΘΕΤΙΚΑ ΚΑΙ ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΣΕ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ	ΘΕΤΙΚΑ
11	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

Μέσα από την έρευνα που έκανα σε διάφορες επιχειρήσεις και Οργανισμούς (που χρησιμοποιών Η/Υ) έβγαλα κάποια συμπεράσματα τα οποία θεωρώ ότι είναι χρήσιμα και απαραίτητα για την ολοκλήρωση της εργασίας μου.

Όπως βλέπετε από τις απαντήσεις οι Η/Υ ήδη χρησιμοποιούνταν πριν αρκετά χρόνια.

Ασχολούνται κυρίως άτομα νέα σε ηλικία και για την εκπαίδευση τους χρειάζεται από 6 μήνες μέχρι δύο χρόνια, ανάλογα βέβαια με τις ανάγκες και απαιτήσεις της κάθε επιχείρησης.

Ήταν όμως αρκετά δύσκολο να πάρω συγκεκριμένες απαντήσεις για το πόσα άτομα απασχολούνταν πριν την χρησιμοποίησή των Η/Υ. Σε μερικές επιχειρήσεις βέβαια απασχολήθηκαν περισσότερα άτομα μετά την χρησιμοποίηση των Η/Υ αυτό όμως οφείλεται κυρίως στο ότι αυξήθηκαν οι ανάγκες της επιχείρησης, έτσι έγινε επέκταση των δραστηριοτήτων της με αποτέλεσμα να χρειάζονται περισσότερα άτομα. Όλες αυτές οι καινούργιες θέσεις εργασίας συμπτωμικά δημιουργήθηκαν και με την εφαρμογή της μηχανογράφησης.

Σε άλλες επιχειρήσεις που δεν έγιναν επεκτάσεις εξακολουθεί να χρησιμοποιείται ο ίδιος αριθμός ατόμων απλώς εκπαιδεύτηκαν τα άτομα που ήδη υπήρχαν για να μπορούν να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της επιχείρησης.

Οι εργαζόμενοι αντιμετώπισαν θετικά την εισαγωγή των Η/Υ. Εκτός βέβαια από κάποιες αντιδράσεις που αυτές κυρίως ήταν μόνο στην αρχή μέχρι να προσαρμοστούν στη νέα τεχνολογία. Το ίδιο θετικά αντιμετωπίστηκε και από τους πελάτες γιατί η εξυπηρέτηση γινόταν ευκολότερα και γρηγορότερα. Βέβαια υπάρχουν αντιθέσεις όταν παρουσιαστεί κάποια βλάβη και δεν μπορούν να εκτελεστούν οι εργασίες.

Αναμφισβήτητα με την μηχανογράφηση οι διάφορες εργασίες εκτελούνται γρηγορότερα και σωστότερα, έχουμε φτάσει σε σημείο τα μηχανήματα να έχουν παραμερίσει τα ανθρώπινα χέρια για-

τί τώρα σε σύντομο χρονικό διάστημα ετοιμάζονται χαρτιά, καταστάσεις που πριν απαιτούσαν πολύ χρόνο.

Σίγουρα οι επιχειρήσεις (και οι πιο μικρές) θα χρησιμοποιήσουν την μηχανογράφηση για να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις ανάγκες της αγοράς αλλά και για να ανταπεξέλθουν στον ανταγωνισμό. Βέβαια θα περιστέψουν χέρια που η επιχείρηση όμως μπορεί να τα χρησιμοποιήσει σε άλλους τομείς όπως είναι η επέκταση των δραστηριοτήτων της γιατί με την εισβολή της μηχανογράφησης δεν μπορεί να μείνει στάσιμη και ακόμη θα μπορεί να εξασφαλίσει στους εργαζόμενους καλύτερες και πιο ξεκούραστες συνθήκες εργασίας, και να προσφέρει στους πελάτες της πιο σωστή και πιο γρήγορη εξυπηρέτηση.

Πάντως είναι βέβαιο ότι η εισβολή του νέου στοιχείου που ονομάζεται "Πληροφορική" έχει βοηθήσει στο να γίνουν σημαντικές πρόοδοι στον εργασιακό χώρο και θα οδηγήσει σε ακόμα πιο θεαματικά αποτελέσματα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ Γ' Λυκείου, Εκδόσεις ΟΑΕΔ, 1983.
2. J.K.CALBRAITH " Το νέο βιομηχανικό κράτος", Εκδόσεις Παπαζήση
3. Γ. ΤΖΙΑΦΕΤΑ- Α. ΜΑΚΡΗ : " Επιπτώσεις από την χρήση Η/Υ στην απασχόληση", Αθήνα 1984- 1ο Πανελλήνιο Συνέδριο Πληροφορικής Τ.Ε.Ε.
4. ΟΛΙΒΙΕ ΠΑΣΤΡΕ: " Η πληροφορικοποίηση και η Απασχόληση". Εκδόσεις Αίσυνάχεια, 1986
5. ΘΕΟΔ.ΚΑΤΣΑΝΕΒΑΣ: "Απασχόληση και ανεργία στην Ελλάδα" Εκδόσεις ΟΑΕΔ, 1985
6. ΧΡ.ΤΖΕΚΙΝΗΣ : " Οι επιπτώσεις της μικροηλεκτρονικής στην απασχόληση." Εκδόσεις ΟΑΕΔ, 1984
7. ΙΩΣΗΦ Μ ΚΟΕΝ-ROBERT P.MOLLIO: " Πληροφοριακά συστήματα διοικήσεως". Αθήνα 1984
8. ΘΑΝΑΣΗ ΒΑΚΑΛΙΟΥ: " Επιστημονική επανάσταση και ο άνθρωπος". Εκδόσεις ΘΕΝΕΛΙΟ, 1979
9. ΛΑΜΠΡΟΣ ΠΕΤΣΙΝΗΣ: " Επιστημονικοτεχνική και βιομηχανική Επανάσταση". Αθήνα 1978
10. ΔΗΜ. ΧΑΤΖΗΣΩΚΡΑΤΗ: " Τεχνολογική εξέλιξη και μείωση του χρόνου εργασίας". Αθήνα 1984
11. ΘΕΝΕΡΗΣ ΓΙΑΜΝΗΣ: " Πληροφορική Επανάσταση". Εκδόσεις "Νέα Σύνορα" Αθήνα 1986
12. ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ: ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ: "Προς μια νέα βιομηχανική Επανάσταση." Άρθρα του ΜΙΣΣΕΛ ΜΟΝΙΑΤΟΦΣΚΙ και ΖΙΛΒΕΡΤ ΚΑΤΥ.
13. ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ: INFORMATION: Άρθρο του Γκριτσάλη Δημήτρη.
14. ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ: ΕΛΛΑΔΑ και ΕΟΚ: Άρθρα του Ρ.Ζαχαριάδου, Δ.Κεφαλάκος, Κ. Μοσχονάς, Γ.Σορολοπίδης, Φ.,Χρονόπουλος.
15. ΒΑΖΟΣ ΓΙΩΡΓΟΣ: " Εκτιμήσεις και προοπτικές απασχόλησης στην Ελλάδα. ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΑΘΗΝΑ 1983
16. ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ : ΠΗΤΤΑ ΜΑΡΙΑ. ΣΧΟΛΗ : ΣΔΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΤΕΙ ΠΑΤΡΑΣ

